coperta colecţiei de ion state
Grafica: Viorel Popescu. Ilustraţia: Maria Dimulescu
După ediţia:
BACHJIB ELIKOB
BOAHbR eman
POMan raseâa 7 – 1975
H jfla TeliblTBO „XyfloacecTBeHHaa miâepaiypa”.
MocKBA
Toate drepturile asupra acestei versiuni sunt rezervate
Editurii UNIVERS

	GLO *4*	BUS $	
Vasil Blkin Traducere de VIRGILIU ENE		HAITA LUPILOR	

EDITURA UNIVERS
Bucureşti
1980
*

Strecurându-se cu greu în puhoiul de oameni, Levciuk ieşi pe porţile de fier larg deschise în marea piaţă a gării, ticsită de maşini. Aici, mulţimea de călători din trenul care tocmai sosise se risipea în toate direcţiile. Omul îşi încetini paşii şi aşa destul de şovăitori. Nu ştia încotro să se îndrepte, spre strada care ducea de la gară în oraş, sau spre cele două autobuze galbene care aşteptau călătorii la ieşirea din piaţă. Oprindu-se nehotărât, puse pe asfaltul fierbinte, pătat de ulei, geamantănaşul vechi, cu colţuri metalice, şi privi în jur. N-ar strica să întrebe. În buzunar avea plicul mototolit cu adresa, dar adresa o ţinea minte pe dinafară şi acum se uita pe care dintre trecători să oprească.

La acea oră, dinaintea înserării, erau destui oameni în piaţă, dar treceau pe lângă el cu o înfăţişare atât de grăbită şi cu un aer atât de preocupat, încât s-a uitat îndelung şi nesigur la feţele lor, până când s-a adresat unui om mai în vârstă, cam de-o seamă cu el, care deschisese ziarul plecând de lângă chioşc.

— Spuneţi-mi, vă rog, cum să ajung pe strada Cosmonauţilor? Pe jos sau trebuie să iau autobuzul?

Omul îşi ridică de pe ziar privirea nemulţumită, după cum i se păru lui Levciuk, şi prin ochelari îl fixă cu asprime. Nu răspunse imediat. Fie că se gândea la stradă, fie că-l cântărea pe necunoscutul care, cu siguranţă, nu

era din partea locului, îmbrăcat cu haină gri mototolită şi cămaşă albastră încheiată, în pofida căldurii, la toţi nasturii până la guler. Sub privirea aceasta cercetătoare, lui Levciuk îi păru rău că nu îşi pusese acasă cravata, care de câţiva ani atârna fără rost pe cuiul bătut anume în dulap. Dar lui nu-i plăcea şi nici nu se pricepea să lege cravata şi se îmbrăcase pentru drum aşa cum se îmbrăca acasă în zilele de sărbătoare: costum gri, aproape nou, şi cămaşă de nailon, cândva la modă, pe care şi-o pusese pentru prima oară deşi o cumpărase de mult. Aici însă toţi erau îmbrăcaţi altfel: tricouri uşoare cu mâneci scurte sau, ţinând seama de ziua nelucrătoare, probabil, cămăşi albe cu cravate. Dar nu-i nimic, îşi zise el, merge şi mai simplu. Asta-i mai lipsea – să-şi facă griji pentru felul în care arată…

— Cosmonauţilor, Cosmonauţilor… repetă omul, încercând să-şi amintească de stradă şi privind împrejur. Uite, luaţi autobuzul. Numărul şapte. Mergeţi până la piaţă, acolo traversaţi pe partea opusă, unde este magazinul alimentar, şi-l luaţi pe unsprezece. Cu unsprezece mergeţi două staţii, apoi întrebaţi. Vă mai rămân de mers pe jos cam două sute de metri.

— Vă mulţumesc, spuse Levciuk, deşi nu prea memorase itinerariul dificil pentru el. Dar nu voia să-l mai reţină pe omul care avea, probabil, treburile lui, aşa că-i puse doar o singură întrebare: E departe? Or fi vreo cinci kilometri?

— De unde cinci? Doi-trei kilometri, nu mai mult.

— Păi trei se poate şi pe jos, spuse, bucurându-se că strada de care avea nevoie era mai aproape decât i se păruse la început.

Fără grabă, porni pe trotuar, străduindu-se să nu-i stânjenească prea mult pe trecători cu geamantanul. Mergeau câte doi, câte trei şi chiar în grupuri mici, unii mai tineri, alţii mai vârstnici, toţi grăbindu-se vădit, cine ştie de ce, de undeva din faţă, înspre gară. Lângă un magazin alimentar, care îi apăru în cale, era şi mai multă lume. Privi prin geamul strălucitor al vitrinei şi rămase

uimit: lângă tejghea, mulţimea de cumpărători fremăta ca un roi de albine. Toate acestea arătau parcă apropierea unei sărbători sau a unui eveniment în viaţa oraşului. Ascultă frânturi de discuţii grăbite din jurul său, dar nu putu înţelege nimic, şi merse mai departe până văzu pe un panou uriaş, scris cu portocaliu, cuvântul „fotbal”. Dându-se mai aproape, citi anunţul despre întâlnirea programată pentru acea zi dintre două echipe de fotbal, şi cu o anumită mirare înţelese cauza freamătului de pe stradă.

Fotbalul nu-l prea interesa, chiar la televizor urmărea rar meciurile, socotind că fotbalul poate. atrage copiii, tineretul şi pe cei care îl practică, iar pentru cei vârstnici şi cu bun-simţ e o treabă neserioasă, distracţie pentru copii, o joacă.

Dar orăşenii, pesemne, priveau acest joc altfel şi deci aşa se explica îmbulzeala de pe stradă. Cu cât rămânea mai puţin timp până la începutul meciului cu atât mai vizibil se grăbeau oamenii. Autobuzele supraîncărcate, cu uşile deschise în care atârnau ciorchini de oameni, de-abia se strecurau pe lângă trotuare. În schimb în direcţie opusă cele mai multe autobuze mergeau goale. Se opri scurt timp la colţul străzii şi se miră în tăcere de această trăsătură deosebită a vieţii orăşeneşti.

Apoi merse îndelung, fără grabă, pe trotuar. Ca să nu supere pe trecători cu întrebări privind drumul, se uita la tăbliţele cu numele străzilor, până dădu cu ochii de tăbliţa albastră cu numele aşteptat „Str. Cosmonauţilor”. Dar, nevăzând vreun număr aici, trecu la clădirea următoare şi se convinse că numărul căutat era încă departe. Porni înainte, observând pe drum viaţa marelui oraş, în care nu mai fusese până atunci niciodată şi nici măcar nu-şi închipuise că va ajunge, dacă nu ar fi fost scrisoarea îmbucurătoare a nepotului său. Ce-i drept, în afară de adresă, nepotul nu-i scria nimic. Nici măcar nu aflase unde şi ce lucrează Viktor şi ce familie are. Dar ce putea afla un student din anul întâi, care a dat întâmplător în ziar de un nume cunoscut şi, la rugămintea sa, a obţinut de la biroul populaţiei adresa? Uite, acum o să afle singur toate, doar

pentru asta a venit.

Înainte de toate se bucura aflând că Viktor a scăpat cu viaţă din război, după care se putea presupune că soarta i-a fost binevoitoare. Odată ce locuia pe o stradă atât de importantă, înseamnă că nu era cel din urmă în oraş, ba poate că era chiar vreun şef. Astfel mândria lui Levciuk era satisfăcută. Simţea că în privinţa aceasta nu are nimic de zis. Deşi înţelegea, desigur, că demnitatea omului nu se apreciază numai după profesie sau funcţie. Importante mai sunt mintea, caracterul, relaţiile lui cu oamenii, care la urma urmelor sunt factorii ce determină valoarea fiecăruia.

Privind la clădirile uriaşe, cu multe etaje, la faţadele din cărămidă deschisă la culoare, cu o mulţime de balcoane, ticsite cu şezlonguri, paturi pliante, scaune vechi, măsuţe, lăzi, sau diferite vechituri de-ale casei, legate cu sfori albe, se străduia să-şi închipuie apartamentul lui Viktor care, desigur, avea şi el balcon, undeva la un etaj de sus al unei case. Socotea că locuinţa este cu atât mai bună cu cât este mai sus, având mai mult soare şi aer şi, principalul, perspectivă, dacă nu până la capătul oraşului, cel puţin până la jumătatea lui. Cu vreo şase ani în urmă fusese în vizită la sora nevestei, la Harkov, şi îi plăcuse tare mult să privească seara din balcon, deşi acela nu era prea sus, ci doar la etajul trei al unei clădiri cu nouă etaje.

Interesant totuşi cum îl vor primi…

Întâi, desigur, va bate la uşă. Nu prea tare şi nici stăruitor, nu cu pumnul, ci mai bine cu vârful degetului, aşa cum îl învăţase nevasta înainte de a pleca de acasă, şi, când se va deschide uşa, se va da un pas înapoi. Şapca mai bine s-o scoată dinainte, poate chiar de la intrare sau pe scară. Când îi vor deschide, va întreba mai întâi dacă acolo stă cel pe care-l caută. Ar fi bine, desigur, să deschidă chiar Viktor, l-ar recunoaşte, deşi au trecut treizeci de ani, timp în care oricine se putea schimba, încât să nu-l mai recunoşti. Dar oricum l-ar recunoaşte, fără doar şi poate. Şi-l amintea bine pe tatăl lui, iar fiul trebuie cât de cât să

semene cu tatăl. Dacă va deschide însă nevasta sau vreunul din copii… Nu, cu siguranţă, copiii sunt încă mici. Deşi s-ar putea să deschidă şi copiii. Dacă un copil are cinci sau şase ani de ce n-ar deschide uşa unui oaspete? Atunci va întreba de stăpân şi-şi va spune numele.

Aici, simţea el, va fi cel mai însemnat şi mai greu moment. El ştia cât este de plăcut şi de emoţionant să întâlneşti un vechi cunoscut. Amintirile şi uimirea şi chiar un fel de simţământ de stinghereală faţă de faptul că cel pe care-l ştiai şi-l ţii minte nu-i necunoscutul care stă în faţa ta, ci un altul, care a rămas pe vecie în trecutul tău îndepărtat, care nu poate fi înviat de nimic, în afară de memoria ta, nealterată de trecerea anilor… Apoi, îl vor invita desigur în casă şi el va păşi peste prag. Cu siguranţă, locuinţa lor e bună – parchet strălucitor, canapele, covoare – cu nimic mai prejos decât sunt acum locuinţele celor mai mulţi din oraş. La intrare îşi va lăsa geamantanul şi-şi va scoate bocancii. În niciun caz nu trebuie să uite să-şi scoată bocancii. Se io spune că la oraş a apărut acest obicei să te descalţi la intrare. Acasă era obişnuit să meargă cu cizmele de pânză sau de cauciuc direct de la uşă la masă, dar aici nu era acasă. Deci, mai întâi şi mai întâi, să-şi scoată bocancii. Ciorapii îi avea noi, cumpăraţi înainte de plecare de la magazinul sătesc cu o rublă şi şaizeci şi şase de copeici. Cu ciorapii nu se va face de ruşine.

Apoi vor începe vorba. Desigur nu va fi uşor. Oricât se gândea, nu-şi putea închipui despre ce vor discuta, de unde vor porni. Dar se va lămuri acolo. Poate îl vor invita la masă şi atunci el se va întoarce la geamantanul său, în care tot timpul a gâlgâit încetişor o sticlă mare cu etichetă străină, şi şi-au aşteptat rândul nişte bunătăţi de la ţară. Deşi la oraş erau de toate acum, însă o roată de cârnaţi de casă, un borcan cu miere şi o pereche de plătici afumate, pescuite chiar de el, cu siguranţă nu vor fi de prisos la masă.

Adâncit în gânduri, trecu mai departe decât trebuia şi în loc de şaptezeci văzu pe colţul casei numărul optzeci

şi opt. Supărându-se puţin pe sine însuşi, se întoarse, trecând cu paşi repezi pe lângă o grădiniţă, un bloc care avea pe un întreg etaj firma „Frizerie-coafură”, şi văzu pe colţ numărul şaptezeci şi şase. O clipă îl privi încurcat. Nu putea să înţeleagă unde a dispărut un şir de zece case, când a auzit un glăscior respectuos alături.

— Nene, ce casă căutaţi?

În spatele său, pe trotuar, stăteau două fetiţe. Una cu păr bălai, de vreo opt ani, întl vârtind în jurul său o plasă cu o pungă de lapte şi privindu-l cu naivitate. Cealaltă negricioasă, puţin mai înaltă decât prietena ei, cu pantalonaşi scurţi băieţeşti, desfăcea hârtia de pe o îngheţată şi-i urmărea pe amândoi cu oarecare rezervă.

— Păi… şaptezeci şi opt. Nu ştiţi pe unde-i?

— Şaptezeci şi opt? Ştim. Dar ce bloc?

— Bloc?

Despre bloc auzea prima oară, nici nu dăduse atenţie blocului, ţinând minte doar numărul casei şi al apartamentului. Ce mai poate fi cu blocul ăsta?

Pentru a se convinge că nu greşeşte, îşi lăsă jos, pe trotuar, geamantanul său destul de greu totuşi, şi scoase din buzunarul de la piept al hainei plicul mototolit cu adresa de care avea acum nevoie. Într-adevăr, după numărul casei, mai erau literele El. şi cifra 3 şi după aceea scria numărul apartamentului.

— Uite, se pare, trei. Blocul trei, aşa se pare.

Fetiţele, aruncându-şi o dată privirea pe hârtia lui, confirmară că-i vorba cu adevărat de blocul trei.

— Acolo locuieşte Nelka cea rea, după solarul cu ciupercuţă, spuse negricioasa cu îngheţată. Vă arătăm noi.

Păşi în urma lor cu oarecare stinghereală. Fetiţele ocoliră colţul clădirii, după care apăru o curte uriaşă, cam neîngrijită, înconjurată de câteva blocuri cu patru etaje, despărţite unul de altul de suprafeţe bătătorite, benzi de asfalt şi şiruri de pomi tineri, sădiţi de curând.

Pe bănci, lângă intrări, femei care tăifăsuiau între ele, de undeva dintre blocuri răsuna un meci de volei, iar pe asfalt nişte băieţi se plimbau cu bicicletele. Peste tot

alerga, ţipa, se foia o droaie de copii. Fetiţele păşeau alături şi cea mai mică îl întrebă, privindu-l în faţă:

— Nene, de ce nu aveţi o mână?

Prietena ei, mai înţeleaptă, o întrerupse cu glas şoptit:

— Ei, ce tot întrebi, Ira? Nenea şi-a pierdut mina în război. Aşa-i, nene?

— Aşa-i, aşa-i. Ai ghicit, bravo!

— La noi în curte stă nenea Kolea. Are un singur picior. Pe celălalt i l-au smuls nemţii. Merge cu o maşină mică. O maşină micuţă, puţin mai mare ca o motocicletă.

— Iar pe bunicul meu l-au omorât în război fasciştii, spuse cealaltă, oftând trist.

— Ei voiau să-i nimicească pe toţi, dar soldaţii noştri nu i-au lăsat. Nu-i aşa, nene?

— Aşa-i, aşa-i, spuse el, ascultând cu un zâmbet discuţia lor despre ceea ce pentru el era atât de cunoscut şi de apropiat. Cea mai mică, care între timp fugise înainte, se întoarse spre el, continuând să învârtească plasa cu punga de lapte.

— Nene, dumneavoastră aveţi decoraţii? Bunicul meu avea şase decoraţii. Le-am văzut în fotografie.

— Şase, asta-i bine, făcu el, ocolind răspunsul la întrebarea fetiţei. Înseamnă că bunicul tău a fost un erou.

— Dar dumneavoastră? Şi dumneavoastră sunteţi erou? îl întrebă cea mică, încruntându-se caraghios din pricina soarelui.

— Eu? Ce fel de erou să fiu eu! Nu sunt erou. Aşa…

— Uite blocul ăsta, arătă negricioasa printr-un şir de tei tineri un bloc cu patru etaje din cărămidă cenuşie, asemănător cu toate celelalte de aici. Blocul trei.

— Ei, mulţumesc, fetelor. Mulţumesc mult, spuse el aproape emoţionat. Fetele, amândouă deodată, au îngânat bucuroase „cu plăcere” şi au zbughit-o pe o alee laterală, iar el, tulburându-se brusc, a încetinit paşii. Înseamnă că a şi ajuns! Nu se ştie de ce ar fi vrut să amâne pentru mai târziu şi intrarea în bloc, şi întâlnirea care urma cu acel om la care se gândise mereu şi pe care nu-l uitase în cei

treizeci de ani îndelungaţi. Dar îşi înăbuşi şovăiala fără rost acum. Dacă a venit, apăi trebuie să meargă măcar să arunce o privire, să dea bună ziua, să se asigure că nu a greşit, că este vorba chiar de acela care pentru el însemna atât de mult.

Întâi se apropie de colţul blocului şi confruntă numărul de pe hârtie cu cel scris cu vopsea portocalie, pe peretele zgrunţuros. Fetele nu greşiseră, într-adevăr pe perete scria B1. – 3. Ascunse scrisoarea în buzunar, se încheie cu grijă la toţi nasturii, ridică geamantanul. Acum trebuia să caute apartamentul, ceea ce nu era chiar atât de uşor într-o mulţime de apartamente – o sută sau poate mai multe.

Cam nehotărât, privind în lături, se îndreptă spre prima intrare, alungind din drum o pisică cenuşie, care se întinsese leneş lângă un strat de flori. Înainte de a deschide uşa, citi înştiinţarea privind codul poştal, faptul că ieşind din apartament trebuie scoase din priză toate aparatele electrice, luă cunoştinţă de avizul, dactilografiat pe foiţă, anunţând adunarea locatarilor în scopul amenajării curţii. Mai sus, pe uşă, atârna o tăbliţă care indica numărul scării şi numerele apartamentelor – de la unu la douăzeci – deci apartamentul pe care-l căuta el nu era aici. Dumirindu-se, porni de-a lungul blocului, trecu de intrarea a doua şi coti spre scara a treia.

Pe o bancă, chiar în faţa uşii, şedeau două bătrâne înfofolite în haine groase, cu toată căldura de afară, una era chiar încălţată cu pâslari, cealaltă, ţinând un baston în mână, îl tot mişca, preocupată, pe asfalt. Întrerupându-şi discuţia liniştită, îl priviră cu atenţie, aşteptând se pare să fie întrebate. Dar el nu le întrebă nimic. Ştia ce şi unde să caute şi trecu pe lângă ele puţin stingherit, uitându-se la tăbliţa de deasupra uşii. Parcă de data aceasta a nimerit-o. Apartamentul căutat era aici. Simţind cum i se strânge inima în piept, deschise uşa cu piciorul şi păşi în holul de la intrare.

Pe primul palier erau patru apartamente, de la patruzeci şi unu la patruzeci şi patru, şi el, fără grabă,

urcă mai departe, trecând pe lângă şirurile de cutii albastre din care atârnau colţuri de ziare. Uitându-se la numere, înţelese că apartamentul cincizeci şi doi trebuie să fie cu un etaj mai sus.

La următorul palier a fost nevoit să-şi tragă răsuflarea. Nefiind obişnuit cu urcuşul abrupt, răsufla greu. Şi, în afară de aceasta, nu putea scăpa de un simţământ ciudat de stinghereală care-l apăsa tot timpul, ca şi cum s-ar fi dus cu o cerere împovărătoare sau ar fi fost vinovat de ceva. Desigur, oricât se gândea, oricât căuta să se liniştească, înţelegea că va mai avea parte de stinghereală. Poate ar fi fost mai bine ca această întâlnire să fi avut loc cu câţiva ani înainte, dar parcă ştiuse de existenţa lui mai înainte?

Uşa cu numărul cincizeci şi doi era pe partea stângă a palierului şi, ca şi celelalte, era dată cu vopsea de ulei, cu preş în stare bună lângă prag şi cu un număr deasupra. Punând geamantanul lângă picioare, îşi trase răsuflarea şi, înăbuşindu-şi cu greu nehotărârea, bătu uşor în uşă cu degetul îndoit. Apoi, după o scurtă aşteptare, bătu din nou. I se păru că undeva au răsunat glasuri, dar ascultând mai bine, înţelese că era vorba de un radio şi atuici bătu din nou. La ciocănitul său se deschise uşa de la apartamentul vecin.

— Mai bine, sunaţi, îi spuse din prag o femeie, ştergându-şi grăbită mâinile de şorţ. În timp ce examina nedumerit uşa, căutând soneria, femeia păşi pragul şi apăsă pe butonul care de-abia se vedea în tocul uşii. Dincolo de uşă se auzi de trei ori un sunet strident, dar nu urmă nicio mişcare.

— Înseamnă că nu sunt acasă, spuse vecina. De dimineaţă aia mică se zbenguia pe aici, da’ uite că acum nu se aude nimic. Probabil că s-au dus în oraş pe undeva.

Descurajat, omul se rezemă de balustrada scării. Cum de nu se gândise înainte că oamenii s-ar putea să nu fie acasă, că s-ar putea să fie plecaţi. De altfel, lucru de înţeles. Păi ce, parcă el stă toată ziua acasă? Chiar şi acum când a ieşit la pensie?

Era însă clar că nu mai avea ce face acolo. Doar nu era să aştepte pe palier dumnezeu ştie cât. Şi porni în jos pe scări. Vecina, înainte de a închide uşa, îi strigă din urmă:

— A, dar azi e fotbal! S-or fi dus la fotbal.

Poate erau la fotbal sau cine ştie unde. Parcă în puţine locuri se puteau duce în oraş într-o zi nelucrătoare: în parc, la cinematograf, restaurant sau teatru. Probabil că sunt destule locuri interesante aici, nu ca la ţară. Doar nu era prost să-şi închipuie că aveau să stea treizeci de ani acasă să aştepte până o să se găsească el să vină în vizită?

Coborî două etaje pe scară şi ieşi afară. Bătrânele, la apariţia lui, şi-au întrerupt din nou discuţia şi din nou l-au urmărit cu mare interes. Dar de data aceasta el nu mai simţea stânjeneala dinainte şi se opri la marginea aleii, gândindu-se ce să facă mai departe. Poate că totuşi ar trebui să aştepte. Cu atât mai mult cu cât, după atâta mers pe jos, simţea nevoia să se aşeze undeva, să-şi mai dezmorţească picioarele. Privind în jur, văzu în fundul curţii, la umbra unei construcţii de cărămidă, o bancă liberă şi, cu paşi înceţi, de om obosit, se îndreptă spre ea.

Punând pe bancă geamantanul, îşi întinse picioarele ostenite. Se dbjenea singur că şi-a ascultat nevasta şi a încălţat bocancii noi. Mai bine mergea cu cei vechi, purtaţi. N-ar fi fost rău să se descalţe acuşi, dar, privind în jur, se simţi stingherit. Împrejur erau oameni, în solar, sub ciuperca de lemn, se jucau copiii în nisip. În apropiere, în faţa unei construcţii asemănătoare cu cea din faţa lui – un garaj – doi bărbaţi trebăluiau pe lângă un „Moskvici” demontat, cu capota ridicată. De aici vedea bine intrarea cu cele două bătrâne. şi-i era uşor să urmărească trecătorii. I se părea că ar recunoaşte imediat pe cel de la cincizeci şi doi, de cum ar apărea în dreptul intrării.

Şi se hotărî să nu se ducă nicăieri, să aştepte acolo. Putea să stea destul de liniştit. Nu era zăpuşeală la umbră. Putea urmări în voie viaţa unui nou cvartal orăşenesc, pe care-l vedea pentru prima oară şi la care-i plăceau multe. Este adevărat că gândurile îi fugeau mereu înapoi, în

trecutul îndepărtat, la cele două zile memorabile din viaţa lui de partizan, care, la urma urmei, îl şi aduseseră pe această bancă. Acum nu avea nevoie să facă niciun efort ca să-şi încordeze memoria, care nu mai era tânără. Tot ce trăise atunci îşi amintea până la cel mai mic amănunt, ca şi cum s-ar fi întâmplat ieri. Cei treizeci de ani care au trecut de atunci nu au şters nimic din amintirea sa vie, poate pentru că ceea ce trăise în cele două zile s-a dovedit a fi – deşi cumplit de greu – cel mai important eveniment în viaţa sa.

De nenumărate ori s-a gândit, a chibzuit la întâmplările din acele zile, şi le-a amintit, de fiecare dată privindu-le altfel. Ceva stârnea în el un simţământ întârziat de stânjeneală, chiar de ciudă pe sine, cel de atunci, şi totuşi acele întâmplări erau obiectul mândriei sale de om modest. Oricum, aşa era războiul, cu care nimic din ce a urmat în viaţa lui nu se putea compara, iar el era tânăr, sănătos şi nu prea se gândea la rostul faptelor sale, care în majoritate se reduceau la unul singur: să omoare pe duşman şi să se ferească din calea glonţului.

Atunci totul mergea de la sine – împovăraţi, zbuciumaţi, înfometaţi, de cinci zile se apărau de nemţii care atacau, erau vlăguiţi de tot şi Levciuk tare ar fi vrut să doarmă. Dar cum aţipise sub un brad, cineva l-a strigat. Glasul îi păru cunoscut şi somnul se destrăma din clipa aceea, gata parcă să dispară de tot. Dar nu dispăru. Somnul era atât de copleşitor şi cu atâta putere pusese stăpânire pe organism, încât Levciuk nu se trezi şi continuă să zacă într-o stare de somnolenţă între uitare şi trezie. Pe jumătate adormită, conştiinţa sa percepea nedesluşit realitatea plină de nelinişte din pădure: foşnetul ramurilor din tufişuri, o discuţie mai îndepărtată, sunetul slab, deşi apropiat, al împuşcăturilor, care nu încetaseră în jur din prima zi a încercuirii. Cu toate acestea Levciuk se minţea cu încăpăţânare că nu aude nimic şi continua să doarmă, nevrând să se trezească pentru nimic în lume. Avea nevoie să doarmă vreo două ore sau măcar o oră: se pare că pentru prima dată în viaţă avea tot dreptul la

somn, pe care nimeni în afară de nemţi nu putea să i-l ia – nici plutonierul, nici comandantul de companie şi nici chiar comandantul detaşamentului.

Levciuk era rănit.

Îi răniseră spre seară la Dolgaia Greada, imediat după ce compania respinsese cel de al patrulea atac din acea zi şi nemţii, scoţându-şi din mlaştini morţii şi răniţii, se mai liniştiseră. Probabil că aşteptau vreun ordin, iar şefii lor întârziau. Aveau şi de ce. În război se întâmplă adesea ca un comandant după patru atacuri fără succes să simtă nevoia să se gândească temeinic înainte de a-l ordona pe al cincilea. Fiind oarecum deprins cu treburile războiului, Levciuk ghicise, stând în tranşeea sa nu prea adâncă, înţesată de rădăcini, că detaşamentul german de represiune e vlăguit şi că pentru compania lui a început, cât de cât, un răgaz. După un răstimp, sprijini pe parapet patul greu al armei sale şi scoase din buzunar coltucul de pâine care-i mai rămăsese din ajun. Privind cu băgare de seamă în faţă la fâşia îngustă de pădure, cu rogoz, tufişuri şi o mlaştină puţin adâncă, acoperită de muşchi, a înghiţit pâinea, astâmpărându-şi oarecum foamea, şi simţi că-i vine să fumeze.

Ca un făcut, terminase tutunul şi, trăgând cu urechea, îşi strigase vecinul, care stătea în apropiere într-o groapă asemănătoare săpată în nisip şi de unde se răspândea în aerul liniştit al serii fumul aromat al mahorcii.

— Kisel! Azvârle-mi chiştocul!

Kisel, adăstând puţin, i l-a aruncat, dar cam departe; creanga frântă, cu chiştocul vârât în locul frânturii, a căzut la o distanţă oarecare de groapă şi Levciuk, nu fără teamă, întinse mâna după ea. Dar nu reuşi s-o ajungă cu mâna şi, înălţându-se din groapă până la mijloc, se întinse din nou după ea. În acea clipă ceva pocni puternic sub mână, pe faţă îl biciuiră ace de brad, nisip uscat şi de dincolo de mlaştină piui un foc de armă. Aruncând chiştocul cu ghinion, Levciuk se azvârli înapoi în groapă fără să simtă dintr-odată cum se prelingea ceva cald pe mânecă şi văzu

cu uimire la umăr, pe haină, o mică gaură de glonţ.

„Ei, drăcie!”

Asta-i mai lipsea, să fie rănit şi încă într-un mod atât de prostesc. Dar îl răniseră şi, după câte se vedea, serios. Sângele începu de îndată să curgă gros pe degete, umărul îi ardea şi-l înţepa. Lăsându-se în groapă şi blestemând, Levciuk îşi înfăşură cât de cât umărul cu o cârpă destul de murdară, în care îşi învelea pâinea, şi strânse nodul cu dinţii. De-abia după un răstimp ajunse la conştiinţa lui toată semnificaţia tristă a rănirii sale. S-a înfuriat pe sine pentru lipsa de prevedere, dar şi mai mult pe cei de dincolo de mlaştină. Simţind o durere din ce în ce mai mare la umăr, înşfăcă mitraliera pentru ca să mătură cu o rafală răchitişul de unde îl pândiseră cu atâta viclenie, dar doar gemu înăbuşit. În clipa când patul armei îi atinse umărul, îl străpunse o durere atât de cumplită, încât Levciuk înţelese dintr-odată că de acum încolo nu va mai putea fi mitralior. Atunci, fără să se ridice din groapă, strigă din nou lui Kisel:

— Spune-i comandantului de companie că m-au rănit. Auzit-ai?

Bine că se însera. Soarele, după o zi de arşiţă, coborî de pe cer. Mlaştina se acoperi cu

O perdea rară de pâclă prin care nu se mai vedea bine. Nemţii n-au mai pornit cel de al cincilea atac. Când s-a mai întunecat puţin, pe colina cu pini apăru în fugă comandantul companiei, Mejevici.

— Ce-i, te-au rănit? l-a întrebat, trântindu-se alături pe cetina uscată şi privi spre mlaştina înceţoşată dinspre care venea miros de pulbere şi adia răcoarea nopţii.

— Da, uite, la umăr.

— La dreptul?

— Îhî.

— Ce mai, spuse comandantul, şterge-o la Paikin. Mitraliera o predai lui Kisel.

— Cui? Ia uite cine mi s-a găsit mitralior!…

Acest ordin al comandantului de companie

I se păru o jignire lui Levciuk. Să predea mitraliera în

stare bună, îngrijită de el, lui Kisel, acestui unchiaş de la ţară, care încă nu se descurca ca lumea nici cu puşca, însemna pentru Levciuk să fie pus pe acelaşi plan cu acesta în toate. Dar Levciuk nu voia să admită una ca asta. A fi mitralior era o specialitate, pentru care erau aleşi cei mai buni partizani, dintre foşti soldaţi. Este adevărat că nu mai rămăseseră foşti soldaţi şi deci nu mai avea cui preda mitraliera. La urma urmei, n-are decât comandantul companiei să hotărască cum ştie, se gândi Levciuk. Nu-i treaba lui, acum este rănit.

Cu o indiferenţă subliniată, duse mitraliera sub pinul de alături, lui Kisel, iar el, fără bagaje, se trase în adâncul pădurii spre un râuleţ. Acolo era spatele acestui front împresurat de nemţii din detaşamentul de represiune şi se instalase gospodăria lui Verhoveţ şi a lui Paikin, „ajutoarele morţii" cum îi numeau în glumă partizanii pe doctori, şi aveau în parte dreptate, fiindcă Paikin înainte de război lucrase ca dentist, iar Verhoveţ probabil că nici nu ţinuse în mină un pansament. Dar alţi doctori mai buni nu s-au găsit la partizani şi cei doi bandajau şi se întâmpla chiar să amputeze câte o mână sau un picior, aşa cum a fost cu Kritko, care a făcut cangrenă. Şi n-ai ce zice, trăieşte undeva într-un cătun şi se înzdrăveneşte, deşi-i cu un singur picior.

Dincolo de râuleţ, lângă coliba postului sanitar, aşteptau câţiva răniţi. Când i-a venit rândul lui Levciuk, doctorul, pe întuneric, i-a spălat, cum, necum, cu apă oxigenată usturătoare umărul însângerat şi l-a bandajat strâns cu un pansament improvizat din pânză de in

— Pune mâna în sân şi ţine-o aşa. Nimic grav. Peste-o săptămână o să învârteşti barosul.

Cine nu ştie că o vorbă bună spusă de doctor vindecă mai cu spor decât doctoriile! Levciuk simţi dintr-odată cum i-a slăbit durerea din umăr şi gândi că, odată cu zorile, se va întoarce la Dolgaia Greada la companie. Iar până atunci va trage un pui de somn. Mai mult ca orice pe lumea asta dorea să doarmă şi acum avea şi tot dreptul…

După un moment de nelinişte inexplicabilă, probabil

că aţipise din nou, sub brad, pe rădăcinile lui tari, noduroase, însă în curând auzi din nou bocănituri apropiate, voci, huruit de căruţă în tufişuri şi o agitaţie nedesluşită în preajma sa. Recunoscu glasul lui Paikin precum şi al noului şef de stat-major şi încă unul cunoscut, deşi în somn nu-şi dădea seama al cui este.

— Nu merg. Nu merg nicăieri.

Desigur, asta era Klava Şorohina, transmisionista detaşamentului! Levciuk ar fi recunoscut de la un kilometru glasul ei cristalin din sute de alte glasuri, iar acum se auzea alături, la numai câţiva paşi. Somnul îl părăsi deodată. Se deşteptă şi deşi nu putea încă să deschidă ochii, ridică doar din umărul rănit şi îşi ţinu răsuflarea.

— Cum adică nu mergi? Cum nu mergi? Ce, o să-ţi facem spital aicea? tuna binecunoscutul şi gravul bas al noului lor şef de stat-major, care până de curând fusese comandantul companiei unu. Paikin!

— Sunt aici, tovarăşe şef de stat-major.

— La drum! O trimiţi imediat împreună cu Tihonov! Până la Iazminki ajunge ea cumva, iar acolo o să stea o vreme la Leskoveţ. La Pervomaiskaia.

— Nu merg! se auzi din nou, în întuneric, glasul Klavei, nemărginit de trist în neputincioasa-i deznădejde.

— Înţelege, Şorohina, interveni cu binişorul Paikin. Aici vezi că nu mai poţi sta. Singură ai spus că a venit sorocul.

— Şi ce dacă!

— Te omoară, fir-ar a dracului de treabă! se supără de-a binelea şeful de stat-major. Vom încerca să spargem încercuirea. Pe burtă ne vom târî! Tu nu înţelegi asta?

— Las să mă omoare!

— Las să mă omoare, aţi auzit? înainte ar fi trebuit să te omoare!

Pentru moment s-a lăsat o tăcere apăsătoare, se auzeau doar plânsul înăbuşit al Klavei şi, undeva, mai departe, şfichiuirile de bici şi strigătele unui căruţaş: „Dă-ţi-ai duhul, gloabă!” Era limpede că spatele frontului se

pregătea să se deplaseze, dar Levciuk tot nu se îndura să se trezească, să-şi alunge somnul şi nici măcar nu deschisese ochii. Dimpotrivă, îşi ţinea răsuflarea şi tăcea chitic, ascultând.

— Paikin! strigă pe un ton hotărât şeful de stat-major. Sus în căruţă şi plecarea! Expediază fata cu Levciuk. În caz de ceva va avea el grijă. Dar unde-i Levciuk? ziceai că-i aici?

— Aici a fost. Adineaori l-am bandajat.

„Se cheamă că am dormit!" gândi posomorât

Levciuk, fără să se mişte, ca şi când ar fi sperat că vor chema poate un altul în locul lui.

— Levciuk! Ei, Levciuk! Griboed, unde-i Levciuk?

— Dormea pe undeva, pe aici. L-am văzut eu, îl dădu în vileag glasul hotărât al lui Griboed, căruţaşul postului sanitar.

Levciuk îl repezi în gând: „A văzut el! Parcă l-a rugat cineva să vadă?"

— Căutaţi-l pe Levciuk! ordonă şeful de stat-major. Urcaţi-l în căruţă pe Tihonov. Luaţi-o peste poditura de pe mlaştină, până n-au astupat gaura. Levciuk! strigă cu glas ameninţător şeful de stat-major.

— Da! Ce-i? răspunse Levciuk cu năduf, fără a mai socoti necesar să-şi ascundă supărarea şi, fără grabă, ieşi de sub crengile bradului care atârnau până la pământ.

În întunecimea nopţii din pădure nu se vedea absolut nimic, dar după zgomotele răzleţe, nedesluşite, vocile înăbuşite ale partizanilor, după agitaţia din puterea nopţii, înţelese că tabăra se ridica. De sub brazi ieşeau căruţele, căruţaşii înhămau caii, foindu-se în jurul lor. Cineva se mişcă pe alături şi, după fâşâitul pelerinii din foaie de cort şi silueta înaltă, Levciuk îl recunoscu pe şeful de stat-major.

— Levciuk! Ştii trecerea prin mlaştină?

— Mda, ştiu.

— Hai, îl duci pe Tihonov! Altfel se prăpădeşte flăcăul. La brigada Pervomaiskaia îl duci, peste mlaştină. S-au întors cercetaşii, zic că există o spărtură. Te poţi

strecura încă.

— Ei, asta-i! zise nemulţumit Levciuk. Ce să caut la Pervomaiskaia! Mă duc la companie!

— Ce companie? Ce companie, dacă eşti rănit? Paikin, unde-i rănit?

— La umăr. Străpuns de glonţ.

— Ei, vezi, străpuns. Aşa că dă-i drumul peste mlaştină. Uite, căruţa-i sub comanda ta. Şi-o iei şi pe Klava asta…

— Tot la Pervomaiskaia? bombăni nemulţumit Levciuk.

— Pe Klava? Şeful de stat-major rămase pe gânduri o clipă, chibzuind parcă unde ar fi mai bine s-o trimită pe Klava. Şi atunci, în întuneric, se auzi glasul liniştit al lui Paikin:

— Pe Klava ar fi mai bine s-o ducem în vreun sat. La vreo moaşă. La vreo femeie pricepută.

— Femeie, femeie! îngână Levciuk supărat şi se întoarse, mutând pe centiron, cu mâna stângă, tocul tare, nemţesc al pistolului, care-i apăsa şoldul. Asta-mi mai lipsea…

În ce-o privea pe Klava, ghicise despre ce era vorba, dar lui nici prin vis nu-i treceau asemenea griji fără rost – toţi vor merge la atac, iar el să se ducă nu se ştie unde la brigada Pervomaiskaia şi încă în asemenea tovărăşie: Griboed, Klava şi amărâtul de Tihonov. Levciuk, de cum venise seara de la Dolgaia

I 27

I

Greada, îl văzuse. Paraşutistul zăcea în nesimţire lângă coliba postului sanitar, acoperit cu o cergă, de sub care îi atârna ca un butuc capul înfăşurat în bandaje de hârtie. Ochii îi erau, de asemenea, pansaţi. Nu se mişca şi se părea că nici nu mai suflă, şi Levciuk trecu pe lângă el cu o teamă de neînţeles, gândind că se cam întrecuse soldăţelul. Apoi şi Klava asta… A fost un timp când Levciuk ar fi fost fericit să meargă cu ea un kilometru în plus prin pădure, dar nu acum. Acum Klava nu-l interesa.

A dracului rană, câte griji i-a mai adus pe cap şi, judecând după toate, vor mai urma şi altele! Cică-i aproape brigada Pervomaiskaia, dar încearcă să ajungi la ea prin încercuirea fascistă. Mare scofală ce-au spus cercetaşii. Gaură! încă nu se ştie ce fel de gaură şi unde duce, vorbea cu sine însuşi Levciuk, zgribulindu-se de umezeala nopţii. Mai bine nu-i dădea lui Kisel mitraliera şi nu se prezenta deloc la acest post sanitar.

Levciuk se şi pregătea să se ia la harţă cu şefii şi să se întoarcă la companie, poate că comandantul l-ar primi şi mai bine ar lupta din nou împreună cu ceilalţi, decât să meargă nu se ştie unde şi pentru ce. Dar când să spună ce gândea, n-a mai avut cui spune. Şeful de stat-major plecase – pelerina lui de foaie de cort foşni scurt prin tufişuri, iar Paikin dispăruse şi mai devreme în întuneric. Alături, lovind cu coada peste hulube, stătea un cal, lângă care se foia căruţaşul Griboed, potrivind hamurile, şi, mai la o parte, plângând încetişor, aştepta Klava. Levciuk, fără să ţină seama de nimeni, trase o înjurătură.

— V-aţi smucit, şefuleţilor! Ei bine, fie, mama voastră!

Mergeau prin pădure în beznă. La răstimpuri, căruţa aproape că se răsturna trecând peste tot felul de gropi şi rădăcini, ramurile tufişurilor zgâriau fără milă căruţa şi-i plesneau pe călători. Aplecând capul şi ferindu-şi umărul sub pufoaica aruncată pe el, Levciuk nici nu mai ştia încotro merg. Bine că Griboed, după câte se vedea, cunoştea locurile şi nu întreba de drum. Calul trăgea anevoie căruţa. Se gândi că merg pe unde trebuie. Fără să-l părăsească ciuda, Levciuk tăcea, ascultând cum bubuie împrejur şi mai mult parcă undeva în spatele lor. Când şi când, se aprindea pe cer câte o rachetă şi lumina ei tremurătoare, depărtată clipea îndelung pe vârfurile copacilor, luminând cerul senin de vară.

Croindu-şi cu greu drum prin hăţişul de tufişuri, au dat, în sfârşit, de un drumeag îngust de pădure. Căruţa mergea mai lin şi Levciuk şi-a făcut un loc mai tihnit, împingând uşor paraşutistul care zăcea alături nemişcat.

Se părea că acesta dormea sau era leşinat şi Levciuk trase uşurel de ţeavă automatul lui, care-l incomoda şi pe el şi pe rănit. Dar cum trase mai tare de automat, Tihonov bâjbâi cu mina pe lângă el şi se agăţă zdravăn de patul automatului.

— N-nu… Nu pune mina…

„Prostul! ghidi mirat Levciuk, făcându-se că nu-l interesează automatul. La ce s-o mai fi agăţând de el?”…

La drept vorbind, Levciuk nu s-ar fi dat în lături să pună mina pe acest automat, fiindcă presimţea că în curând va avea mare nevoie de el. În drumul lor era puţin probabil să nu dea peste nemţi, iar el nu avea decât parabellumul cu două cutii de cartuşe de rezervă, iar pe spinarea lui Griboed atârna o puşcă. Poate că avea şi Klava vreun browning. Oricum, prea puţin ca să răzbată cale de douăzeci şi cinci de kilometri până la brigada Pervomaiskaia. Mai ales dacă dincolo de mlaştină sunt nemţi, ceea ce-i mai mult ca sigur. Nu se poate ca, blocând pădurea, să lase neacoperită tocmai trecerea peste mlaştină. Parcă te poţi bizui pe rapoartele cercetaşilor!

Cu aceste gânduri în minte, Levciuk îi atinse cotul lui Griboed.

— Opreşte!

Căruţaşul trase de hăţuri, calul se opri şi ei ascultară cu atenţie. Se auzeau bubuituri de departe din spate, prin apropiere era linişte. Se făcuse linişte, după câte se părea, şi lângă Dubrovlianî, unde toată seara şi noaptea răsunase avan schimb de focuri. Alături se auzea răsuflarea obosită a calului şi vuietul vântului de noapte în tufişuri.

— Mai e mult până la trecerea prin mlaştină?

— Păi îi aproape acu, spuse Griboed, fără să întoarcă spre el capul. Trecem prin Vâgarina şi dăm de un brădet şi de un dig.

— Nu ne ducem pe acolo, hotărî Levciuk.

— Na că «-i bună! Şi atunci pe unde?

— Dă-i drumul mai într-o parte.

— Cum adicătelea-ntr-o parte? întrebă Griboed, nemulţumit, după ce chibzui un pic fără să întoarcă capul

spre Levciuk nici de astă dată. Acolo-i mlaştină.

— Trecem prin mlaştină.

Griboed se gândi oleacă şi, vizibil nemulţumit, întoarse calul de pe drum în lături. Dar calul nu voia să meargă de-a dreptul, cu atât mai mult prin lăstărişuri, şi căruţaşul, bolborosind ceva pe sub nas, sări din căruţă şi luă calul de căpăstru. Levciuk sări şi el jos şi, ferindu-şi cu mâna sănătoasă braţul rănit, îşi făcu loc înainte prin tufişuri.

Nici el nu înţelegea bine de ce, dar se încăpăţâna să nu meargă spre poditura de peste mlaştină, chiar dacă şapte acţiuni de cercetare l-ar fi convins de siguranţa acestui drum. Trecerea nu putea să nu fie păzită de nemţi – asta o simţea cu toată fiinţa sa. Este adevărat că nu ştia alt drum, pe undeva pe aproape începea mlaştina şi nu avea nici cea mai mică idee cum să răzbată prin ea cu cal şi căruţă. Se liniştea singur zicându-şi că va vedea acolo. Războiul îl învăţase că multe lucruri se descurcă la timpul lor, pe loc, că orice plan cât ar fi de clarvăzător nu face multe parale, că oricât ai planifica şi chibzui, nemţii sau împrejurările răstoarnă totul. În timpul vieţii sale de partizan se obişnuise să acţioneze în funcţie de împrejurări şi să nu se ţină ca un orbete de cine ştie ce plan, din pricina căruia poţi să ajungi în „împărăţia mormintelor”, ba mai tragi după tine şi pe alţii.

Griboed se pare că gândea altfel şi, în timp ce se strecurau prin lăstărişuri, striga la cal zicându-i ba ciumă, ba gloabă, ba scuturându-l de dârlogi, ba lovindu-l cu biciuşca peste burtă. Levciuk se cam săturase de felul ostentativ în care căruţaşul îşi arăta supărarea şi se pregătea să i-o reteze scurt, când se văzură ajunşi la capătul lăstărişului de unde începea o luncă. În jur se lumina. Cerul se înseninase deasupra capului. Peste iarba înrourată se aşternuse o ceaţă rece, mirosea a putregai şi plante de apă. În faţa lor se întindea mlaştina.

Căruţa se opri, iar Levciuk păşi pe iarba măruntă, până când sub cizme se auzi clefăind. Atunci se opri să asculte. De departe se mai auzeau împuşcături, dar în

apropiere era linişte. Înecate pe jumătate în ceaţă dormitau pe mlaştină tufişuri de arini, undeva scârţâia un cristei. Celelalte păsări probabil dormeau toate. Levciuk mai merse puţin înainte. Sub cizme pământul se simţea tot mai moale. Începea mâlul. Picioarele se scufundau în el până la glezne. În cizma dreaptă, care era spartă, şi intrase umezeala. Cu toate acestea pe aici parcă se mai putea merge. Calul va putea trece, trăgând căruţa după el.

— Hei, dă-i drumul, strigă el, cu jumătate de glas, în amurgul pâclos.

Levciuk se aştepta ca Griboed să se urnească îndată şi să-l ajungă repede din urmă, dar după un răstimp, neauzind nicio mişcare în urma sa, se înfurie. Părea că acest căruţaş lua prea multe asupra-şi de nu-şi mai asculta şeful, cum fusese totuşi numit Levciuk. După ce mai aşteptă puţin, se întoarse cu paşi repezi până la marginea pădurii şi găsi căruţa în acelaşi loc unde o lăsase. Se părea că lui Griboed nici nu-i trecea prin cap să se urnească din loc – stătea liniştit lângă cal, ghemuit în strâmtul său veston nemţesc.

— Ce-i cu tine?

— Păi p unde să merg?

— Cum p unde? După mine. Pe unde merg eu, vii şi tu cu căruţa.

— În mlaştină?

— Ce mlaştină! Te ţine deasupra.

— Aici încă te ţine, da’ mai încolo-i numai mâl. Ştiu eu.

Levciuk era gata să izbucnească – ştie el! Dacă-i mâl înseamnă că trebuie să răzbaţi prin mai, nu să stai aici până se crapă de ziuă – ce naiba, căruţaşul ăsta n-o fi la prima lui zi de război!

Ştia bine însă că Griboed a învăţat tot atâta cât alţii până acum în războiul ăsta, ceea ce l-a şi făcut să nu se răstească la el. Se miră doar auzindu-l bombănind nemulţumit:

— Doar au zis că peste poditură treabă. Aşa au zis? Şi când colo poftim – ne-nfundăm în mlaştină…

— Peste poditură, spui, da? se înfurie Levciuk. De câte ori te-au nimerit gloanţele? De două ori? Ei bine, pe poditură te vor nimeri a treia oară. Iar a treia oară să ştii că te vor nimeri cum trebuie. Şi, înmuind glasul, adăugă: Ce, îi crezi proşti pe nemţi să lase aşa, la voia întâmplării, poditură? Ce dacă a zis şeful? Trebuie să judeci şi cu capul tău.

Ascultându-l supus, Griboed oftă adânc.

— Păi ce să zic! Eu nu-s împotrivă. Dară cum?

— Ţine-o după mine!

Căruţa porni încet, fără zgomot, pe iarba măruntă, drept spre marginea mlaştinii. Calul începu să se afunde tot mai des ba cu picioarele din faţă, ba cu cele din spate. Uneori, pentru a-şi le trage afară trebuia să se sprijine cu putere pe celelalte două, şi atunci se înfundau şi ele, la rândul lor. Şi calul o ţinea mereu aşa, căutând să răzbească pe pământ mai tare, numai că pământ tare era tot mai puţin acolo. Klava coborâse şi ea din căruţă şi mergea în urma ei. Griboed se oprea adesea şi, luând calul de dârlogi, îl mina chiar pe urmele lui Levciuk. Dar a venit vremea când şi Levciuk s-a oprit. Începeau smârcurile de rogoz. Deasupra locurilor mlăştinoase alunecau trâmbe joase de ceaţă, printre care luceau şters ochiuri dese de apă stătută.

— Na c-am ajuns! făcu Griboed şi amuţi lângă calul din care ieşeau rotogoale de abur. Animalul sufla gâfâit, coastele îi tresăltau pe sub piele. Picioarele din spate erau pe jumătate cufundate în mlaştină.

— Nu-i nimic, nu-i nimic! mai aşteaptă oleacă să-şi tragă sufletul calul.

Levciuk aruncă în căruţă pufoaica şi, apucându-se cu mina zdravănă de tufişurile pitice de arini, intră cu hotărâre în mlaştină, luând-o mai într-o parte, pieziş. Aşa încă se mai putea ţine. Nu se mai îngrijea de picioare, care-i erau ude până la genunchi. În cizme plescăia şi clefăia mâlul. Mâna rănită îl stingherea şi el o ţinea la piept vârâtă în sân. Foarte curând se scufundă aproape până la brâu. Cu chiu, cu vai se trase sub un tufiş de arini

unde era parcă un locşor mai tare. Trebuia să chibzuiască pe unde s-o ia mai departe.

— Ei, hai încoa!

Căruţa se puse în mişcare. Calul se azvârli înainte cu picioarele din faţă şi dintr-odată se prăbuşi până la burtă. Levciuk, privind înapoi, gândi: „iese”. Dar n-a ieşit. Calul se arunca dintr-o parte în alta, se zbătea, dar nu izbutea să iasă din groapă. Atunci Levciuk, frământând cu cizmele mocirla, se întoarse şi, în timp ce Griboed trăgea calul de dârlogi, se propti cu umărul zdravăn în spatele căruţei, împinse cu toată puterea, udându-se până la piept, şi căruţa, aplecându-se într-o parte, ieşi din mâl. În urmă, suflecându-şi fusta peste genunchii albi, Klava îşi croia drum prin locul răscolit.

— Oh, dumnezeule!

— Na-ţi şi dumnezeu! o îngână Levciuk, cu năduf. Căleşte-te, o să-ţi prindă bine.

Şi iarăşi o luă înainte, bâjbâind cu picioarele prin apă. Dar peste tot era adânc şi nesigur.

În apă până la brâu, rătăci aşa îndelung prin mlaştină, dibuind. Se părea însă că pe acolo nu era niciun locşor mai de doamne-ajută. Merse vreo sută de paşi, dar tot nu ajunse la mal. Peste tot mii, rogoz, mormane de iarbă şi ochiuri mari de apă neagră peste care fumega pâcla albăstrie. Atunci se întoarse la căruţă şi se apucă cu mina de hulubă.

— Haidem, dă-i drumul!

Griboed trase de dârlogi, calul făcu ascultător un pas, doi, hrcordându-şi toate puterile, căruţa se mişcă puţin din loc şi înţepeni.

— Haida, haida!

Amândoi se înhămară de-a binelea alături de cal. Levciuk trăgea de o hulubă, Griboed de partea cealaltă de ham, calul se zbătea, se smucea, afundându-se tot mai mult în noroiul frământat de picioare. Se străduia şi mergea curajos, direct în hău parcă, unde îl ducea căruţaşul, târând după sine, cu sforţări peste puterile unui cal, căruţa, roţile căreia se şi afundaseră în mii. Cu toţii

erau până la piept în clisa mlaştinei. Pe faţa şi pe spinarea lui Levciuk şiroia sudoarea. Klava, în tăcere, împingea şi ea din spate, cum putea, căruţa.

S-au bălăcit aşa ceasuri în şir şi tot n-au dat de capătul mlaştinei. Şi atunci, neputincioşi, s-au oprit cu toţii fără să scoată o vorbă. Ca să nu se afunde de tot în mlaştină se ţineau de hulube şi de căruţă. Calul, intrat în apă până la greabăn, întindea capul în sus, străduindu-se să răsufle cumva. Părea că dacă n-ar fi fost înhămat la căruţă ar fi pornit înot prin mâl. Dar încotro să înoate?

Pentru prima oară Levciuk se îndoi de dreptatea alegerii făcute şi-i păru rău că se vârâse în mlaştină. Poate c-ar fi fost într-ătievăr mai bine să fi mers peste poditură. Cine ştie dacă n-ar fi izbutit să se strecoare. Iar acum – nici înainte, nici înapoi – măcar de s-ar face ziuă. Doar n-o să lase căruţa aici şi-o să-l care pe paraşutist în cârcă. Bine măcar că Klava nu se plânge. Răbda în tăcere, ba chiar împingea şi căruţa după puterea ei.

— Am intrat, ai?! spuse Levciuk abătut.

— Păi, eu am zis! prinse din zbor vorbele Griboed. Am intrat ca proştii. Cum om ieşi?

— Cred c-am mers vreun kilometru, îşi dădu cu părerea din spate Klava. Oh, Doamne, nu mai pot…

— Trebuie s-o luăm napoi, spuse căruţaşul. Altminterea înecăm şi calul şi pe amărâtul ăsta. Da şi pe noi. Aici îs bulboane – oho! Trece de cap apa şi tot mai rămâne loc.

Levciuk îşi ştergea, încurcat, fruntea cu mâneca şi tăcea. Singur nu ştia ce să facă, încotro s-o pornească: înainte sau înapoi? Nici putere nu mai aveau – s-au vlăguit toţi – şi calul, şi oamenii. Într-adevăr, se gândi Levciuk, decât să ne zbatem aşa, poate că-i mai bine să încercăm să ne strecurăm peste poditură.

— Opriţi-vă! spuse el, trăgându-şi puţin sufletul. Să mă uit.

Şi din nou se vârî în mlaştină, căutând să facă mişcări cât mai puţine, însă într-un loc se afundă într-un ochi, gata să intre până peste cap în apă. Totuşi s-a ţinut cum,

necum, agăţându-se de un muşuroi, dar muşuroiul începu să se lase tot mai jos în apă şi el îşi dădu seama că nu se va putea ţine prea mult de el. Atunci, brusc, se smuci într-o parte, spre lăstăriş, unde apa se dovedi a fi mai puţin adâncă şi îşi făcu drum înainte nu de-a curmezişul, ci de-a lungul mlaştinei. Acum nu se mai gândea cum să treacă mlaştina asta afurisită, ci doar cum să facă să nu se înece calul şi ei toţi odată cu el. Într-adevăr, acum începea, se pare, partea cea mai adâncă. Ochiurile de apă se lărgeau, iarba devenea tot mai rară, răchitişul şi arinişul dispărură de tot. Aici ar fi fost bună o luntre nu o căruţă cu cal şi Levciuk se mustră din nou, pentru a nu ştiu câta oară, pentru nesăbuinţă. Ce stupid a ieşit totul, se gândi el cu nelinişte, te pomeneşti că vor fi nevoiţi să facă cale întoarsă.

Cu acest gând, încă nedesluşit, în minte, începu să-şi facă drum spre căruţa încremenită în mijlocul mlaştinii, cu două siluete lângă ea. Îl aşteptau cu răbdare, dar în curând avea să se facă ziuă, şi la lumina zilei nu aveau ce căuta în mlaştină.

Levciuk nu ajunsese încă la căruţă şi nu se dumirise bine ce avea de făcut, când, în apropiere, răsună grăbită o împuşcătură în pădure. După o clipă îi răspunse o altă împuşcătură, o rafală de mitralieră îşi revărsă ţăcănitul, un aruncător de mine răbufni surd şi grav, iar o mină se înălţă ţiuind ascuţit în înaltul cerului şi căzu undeva în pădure. Şi deodată începu să bubuie, să ţiuie, să şuiere năprasnic în preajmă. Nu înţelegeai de unde s-a stârnit toată zarva asta în noaptea adormită, învăluită în ceaţă.

Cu toţii au înlemnit locului. Levciuk căscă gura de mirare şi îşi aţinti privirea în noapte, străduindu-se să înţeleagă sau să vadă ceva, însă în semiîntunericul pâclos nu se desluşea nimic. Şi deodată o bănuială rea îl făcu să tresară triumfător.

— Pe poditură, hai?

— Pe poditură, întări posomorât Griboed.

Stăteau în loc, zdrobiţi la gândul nenorocirii abătute din senin asupra altora, simţind că era gata-gata să se

abată tot prăpădul ăsta şi peste capul lor. Iată c-au izbutit totuşi să scape. Dar cum le-o fi acum celor ce se aflau în bătaia focului? Ascultând împuşcăturile, se întrebau: cine pe cine? De fapt, nici nu aveai ce să te întrebi: trăgeau nemţii, era clar, focul venea dintr-acolo, din partea lor. Şi apoi – aruncătoarele de mine. Detaşamentul lor nu avea aruncătoare de mine. Înseamnă că unii nu rezistaseră ispitei de a se strecura peste poditură, încrezându-se în cele raportate de cercetaşi, şi iată că acum plătesc. Acum nu-i deloc vesel acolo.

Şi Levciuk, zgribulindu-se, poate de frig sau poate fiindcă şi-a dat seama deodată de norocul lor neaşteptat, se năpusti cu o bucurie răutăcioasă la ajutoarele sale:

— Aţi văzut, mama voastră! Şi voi – hai înapoi, înapoi! înainte, fraţilor! Cu toate forţele înainte! Un, doi, marş!

Cu urechile aţintite la împuşcături, începură din nou să împingă şi să tragă căruţa, să biciuiască şi să zorească calul stors de vlagă. Dar nu mai aveau nici ei forţa de la început şi apoi şi căruţa era, probabil, împotmolită zdravăn. După ce se canoni degeaba un răstimp, Levciuk se îndreptă de şale. împuşcăturile pe poditură tot mai pocneau în depărtarea nopţii şi el, după ce-şi trase răsuflarea, se lăsă din nou în mlaştină, strecurându-ste când la stânga când la dreapta, dibuind prin apă cu picioarele. Noroc că avea cizme de piele şi nu din pânză-cauciucată; muindu-se în apă s-au strâns pe picioare şi nu alunecau în jos, altfel ar fi rămas până acum desculţ.

Se hotărî să caute mai întâi singur un drum spre mal – numai de nu s-ar afunda până peste cap în vreo groapă – şi abia pe urmă să aducă căruţa... Nu mai dădea nicio importanţă adâncimii – tot era ud până la gât – şi, apucându-se cu mina de muşuroaie, când mergea, când înota, spărgând cu pieptul mocirla groasă, rău mirositoare. Urechea sa însă era tot timpul atentă la zarva luptei de pe poditură, care când se potolea, când izbucnea din nou şi era cu neputinţă să-ţi dai seama cine-i mai tare. Poate că ai noştri au nimicit trupele de acoperire nemţeşti ori, poate

că nemţii i-au împuşcat pe partizani. „Ce proşti, gândi Levciuk. Ce-au avut nevoie să se vâre în nasul nemţilor! mai bine aşa, prin mlaştină. Numai de n-ar fi şi dincolo de mlaştină nemţi…”

Lucru de mirare, dar acum mlaştina nu-i mai părea înfricoşătoare, mai curând dimpotrivă: înfricoşător era acolo pe drum şi pe poditură, iar mlaştina, uite păl apăra pentru a câta oară, îl scăpa de urgie. Acum chiar că iubea mlaştina. Numai să nu fie fără fund şi, desigur, fără de capăt.

Pe neaşteptate, desluşi în ceaţă vârfurile unui tufiş şi înţelese plin de bucurie că era malul, într-adevăr, după vreo douăzeci de paşi, mlaştina se sfârşea şi, dincolo de o fâşie îngustă de rogoz, se vedeau tufişurile de arini în faţa cărora se întindea un luminiş cu brazde de iarbă proaspăt cosite. Nici nu mai ieşi pe uscat. Se întoarse repede în mlaştină şi, înaintând prin apa care-i venea până la brâu, ajunse la căruţă. De data aceasta era cât pe aici s-o piardă, mergând prin ceaţă mai departe decât trebuia, dar auzi în urmă clipoceli şi se întoarse. În căruţa pe jumătate scufundată stătea Klava, care pesemne îl ridicase din apă pe paraşutist. Griboed se băgase în apă lângă cal, ca să nu-l lase să se afunde de tot în mlaştină. Îl aşteptau cu toţii în tăcere.

— Uite ce-i! strigă Levciuk, apucându-se de hulubă. Trebuie să trecem pe rând. Deshamă calul, îl ducem pe Tihonov, pe urmă, poate, căruţa. Malul este aici aproape…

Începea să se lumineze, când, în ceaţa albă, lăptoasă, reuşiră, în sfârşit, să iasă din mlaştină. Pe Tihonov, care îşi pierduse cunoştinţa, l-au dus pe sus, culcându-l pe spinarea udă 9 calului, pe care-l ţinea de dârlogi Levciuk;

Griboed şi Klava îl sprijineau pe rănit de o parte şi de alta. Căruţaşul mai ducea şi arcul şi sădelca, pe care nu se îndurase să le arunce în mlaştină, acolo unde rămăsese scufundată căruţa. Sperau să găsească o căruţă pe undeva în vreun sat, numai să aibă hamuri şi cal.

La mal abia au mai găsit putere să dea jos de pe cal trupul moale al paraşutistului, pe care l-au întins pe o

brazdă de iarbă cosită, umezită de ceaţă, unde s-au prăbuşit şi ei. Levciuk vărsă din cizma stingă apa nămoloasă. Din cea dreaptă se scurgea singură prin gaură. Griboed umbla vara desculţ, ţărăneşte, aşa că acum nu avea bătaie de cap cu încălţămintea. Scoase încărcătorul de la armă şi tot sufla pe ţeava plină de nămol, s-o desfunde. Alături era Klava întinsă pe iarbă. Lângă ei, cu capul plecat şi răsuflând înfrigurat, stătea calul cu hamurile ude pe spinare.

— Aţi văzut! Şi voi mai vorbeaţi! spuse Levciuk cu o mulţumire obosită.

Cu o ureche căuta să prindă împuşcăturile tot mai rare de pe poditură, iar cu cealaltă asculta cu încordare liniştea înşelătoare de pe acest mal al mlaştinii. Tocmai de aici începea partea cea mai periculoasă, la fiecare pas se puteau întâlni cu nemţii. Cu privirea încordată, ca să fie gata pentru orice întâmplare, scoase cu mâna stângă pistolul din tocul de piele muiat de apă şi-l şterse de pulpana hainei. Două cutii de carton cu cartuşe s-au umflat de la apă, aşa că le azvârli în iarbă, punând cartuşele în buzunar. Apoi ridică de jos automatul lui Tihonov, Paraşutistul, fără cunoştinţă, bolborosise vorbe fără şir cât s-au chinuit cu el prin mlaştină, iar acum amuţise de tot. Păcat că automatul avea doar un singur încărcător. Levciuk îl scoase şi-l cântări în palmă. Părea plin. Ca să se convingă vru să-i scoată capacul, dar se răzgândi. Se făcuse al naibii de frig. Rebegiseră în hainele ude şi deocamdată n-aveau cum să se usuce. Trebuiau să aştepte soarele. Deşi cerul se luminase deasupra pădurii, până la răsăritul soarelui mai era vreo jumătate de ceas. Rănitul se mişcă în iarba umedă, rece.

— Apă!… Apă!…

— Ce? Apă? Acuşi, acuşi, frăţioare! îndată îţi dăm de băut, răspunse cu bunăvoinţă Levciuk. Griboed, ia du-te vezi, poate-i vreun pârâiaş pe aproape.

Griboed puse închizătorul la armă şi o porni fără grabă pe malul învăluit în ceaţă, iar Levciuk îşi întoarse privirea spre Klava, care tremura uşor alături. Săgetat de

un sentiment de milă pentru ea, îşi trase de pe umeri pufoaica umedă.

— Ia, înveleşte-te, c-altfel…

Klava se înveli şi din nou se culcă pe o parte, pe iarba cosită.

— Apă! ceru stăruitor paraşutistul şi se mişcă de parcă s-ar fi speriat de ceva.

— Stai liniştit, stai liniştit. Îţi aduce imediat apă, îl potoli Klava.

— Klava? o recunoscu după glas rănitul. Klava, unde suntem?

— Păi aici, am trecut mlaştina. Stai culcat, stai…

— Ne-am strecurat?

— Aproape. Stai cuminte.

— Unde-i doctorul Paikin?

— Paikin?

— Ce nevoie ai de Paikin? întrebă Levciuk. Paikin nu-i aici.

Tihonov tăcu şi, neliniştit, speriat parcă, pipăi alături, pe iarbă.

— Automatul! Unde-i automatul meu?

— Aici e automatul tău. Unde să fie! spuse Levciuk.

Dar rănitul întinse mâna poruncitor.

— Dă-mi automatul!

— Uite-l, poftim! Ce-o să faci cu el?

Trăgând spre sine orbeşte arma, paraşutistul se mai linişti parcă, deşi era o linişte vădit încordată, asemănătoare cu cea dinaintea unui asalt. Şi într-adevăr, după un moment, fără nicio legătură, Tihonov întrebă cu glas stins:

— Mor, da?

— De unde ai mai scos-o că mori? se stropşi intenţionat Levciuk. Te scoatem noi de aici, o să trăieşti.

— Unde… Unde mă duceţi?

— Într-un loc bun.

Tihonov tăcu, gândind la cine ştie ce, apoi îşi aminti iarăşi de doctor.

— Chemaţi doctorul.

— Pe cine?

— Doctorul. Pe Paikin chemaţi-l! Sau aţi asurzit? Klava!

— Doctorul nu-i aici. A plecat undeva, răspunse Klava şi-l mângâie duios pe mânecă.

Acesta îşi trecu limba peste buzele arse şi întrebă buimăcit, cu un glas tremurat:

— Păi cum… Trebuie să ştiu. Am orbit. De ce sunt orb? Nu vreau să trăiesc.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, spuse încurajator Levciuk. O să vrei. Mai rabdă un pic.

— Trebuie… Trebuie să ştiu…

Glasul rănitului se frânse la jumătatea vorbei. Levciuk şi Klava îşi încrucişară privirile – asta le mai lipsea acum – şi Klava spuse cu glas scăzut:

— N-a avut noroc, Tihonov.

— Ce să zic, se împotrivi Levciuk, războiul nu s-a terminat încă, nu poţi şti cine a avut noroc şi cine nu.

Peste puţin timp se întoarse Grib Qed cu căciula plină de apă, pe care o luase cu grijă din mlaştină, negăsind niciun pârâu. Dar paraşutistul părea a fi din nou fără cunoştinţă. Căruţaşul se frământa nehotărât*, ţinând în mână căciula din care se scurgea apa.

— N-ai o gamelă? întrebă Levciuk.

— Nu.

— Oh, nene Griboed! Nu te îngrijeşti de nimic.

— Nici eu nu ţi-s nene, nici tu mie nepot. Am patruzeci şi cinci de ani numai, spuse supărat căruţaşul şi azvârli apa.

— Cum? Ai patruzeci şi cinci?

— Păi.

— Ia uite. Şi eu care credeam că ai şaizeci. De ce arăţi aşa de bătrân?

— De-aia, răspunse în doi peri Griboed.

— Necazuri! oftă Levciuk şi schimbă vorba. Trebuie să vedem, poate-i vreun sat p-aici.

— Zalozie e p-aici pe undeva, spuse căruţaşul, întorcându-se. Ştiu că scăpase de urgia focului.

— Atunci să mergem.

— Şi dacă te pomeneşti… şi dacă acolo-s nemţii?

Dacă acolo-s nemţii, atunci, desigur, nu-i bine să te duci. Poate c-ar fi mai bine să cerceteze unul singur, iar ceilalţi să aştepte în tufişuri. Altfel, în caz de ceva, nu le-ar fi uşor să scape cu rănitul în cârcă. Aici primejdia îi pândea peste tot. Numai că nu mai aveau răbdare să mai aştepte acolo în umezeală, lângă mlaştină. Pe iarba cosită, Klava, rebegită, dădu glas:

— Levciuk, trebuie să mergem. Tonul ei trăda hotărâre.

— Ei, vezi! «Trebuie, va să zică, să mergem.

S-au sculat pe rând, au ridicat pe cal rănitul, care nu lăsa nicio clipă din mâini automatul. I-au prins cumva arma cu hamurile. Tihonov cuprinse cu mâinile grumazul calului, alunecos din cauza mâlului, şi îşi rezemă pe el capul gălbejit, înfăşurat în bandaje. Sprijinindu-l din două părţi, au mânat calul la marginea luncii, unde, în ceaţă, se terminau tufişurile şi parcă începea câmpia.

Câteva minute mai târziu, printre tufişurile joase de arini se întrevăzu liziera unui crâng şi, ca să ocolească câmpul deschis, o cotiră de-a lungul lizierei. Calul înfometat apuca de ici, de colo, din mers, smocuri de iarbă înaltă, rănitul mai-mai să se rostogolească jos de pe spinarea calului; făceau eforturi să-l ţină sus pe calul pe care Griboed îl împungea, furios, cu pumnul în burtă şi-l dojenea:

— Stai locului, lihnitule! Nu te mai saturi…

— Ce-ai cu el! interveni Levciuk, înduioşat. Doar e şi el suflet, i-e foame.

Cerul se lumina repede. Ceaţa de pe mlaşlină se risipise aproape de tot. Se putea vedea până departe. În faţă, deasupra pădurii, cerul ardea în vâlvătăi purpurii, vestind apropiata apariţie a soarelui. În ceasul acela din zori de ziuă, aerul jilav, de pădure, era al naibii de rece. Oamenii tremurau în hainele ude lipite de trup. Încălţările umflate de apă alunecau şi clefăiau. Pe Levciuk îl mai durea şi umărul. Străduindu-se să-l mişte cât mai puţin,

ţinea cu mâna stângă pe paraşutist şi tot scruta cu privirea împrejurimile, aşteptând cu nerăbdare să zărească acel Zalozie.

Dar, judecând după toate semnele, străbăteau nişte locuri păduroase, cam pustii, şi, se părea, că până în sat mai era cale lungă de bătut. Şi ei mergeau încet, după noaptea aceea de coşmar, de-abia mişcându-şi picioarele şi alungind cu greu somnul. Odată străbătută mlaştina, de bine, de rău, Levciuk se mai liniştise şi acum se gândea la cei de pe poditură – o fi reuşit oare detaşamentul lor să-şi croiască drum sau nu? Dacă nu, atunci azi acolo va fi fierbere mare. Nemţii sunt puhoi, iar detaşamentul lor de mult o ducea greu cu cartuşele şi, probabil, nu mai avea deloc grenade. Altminteri, comandantul, hotărâse bine să străpungă încercuirea, dar încotro şi pe cine oare trimisese peste poditură? Nu cumva partea sedentară şi serviciul sanitar, care, desigur, acolo au şi rămas. Se cheamă că s-au bizuit pe recunoaştere.

Cândva, mai demult, Levciuk făcuse parte dintr-o grupă de recunoaştere şi cunoştea foarte bine cât fac uneori rapoartele cercetaşilor. Se duc în recunoaştere şi parcă multe reuşesc să afle despre inamic? Iar de cerut se cere o exactitate maximă şi, atunci, se înţelege: multe bănuieli sunt date drept adevăruri. Şi el îşi aminti cum cu un an în urmă, fiind cercetaş, se dusese la brigada Kirovskaia după prima staţie de radio a detaşamentului, trimisă din Moscova pentru ei.

Vestea că vor avea o staţie de radio a făcut atunci multă vâlvă în detaşament. Doar nu era o glumă faptul că vor putea ţine legătura directă cu marele stat-major de la Moscova al partizanilor. Comandanţii au organizat cu acest prilej mitinguri, au luat cuvântul partizani, comisarul Ileaşevici. Toţi şi-au luat angajamente, au promis, au jurat. Cu aducerea de departe a transmisioniştilor au fost desemnaţi trei dintre cei mai buni cercetaşi în frunte cu Levciuk, care atunci era şi el printre cei mai buni, nu ca acum. Seara, înainte de plecare, comisarul şi şeful statului-maior i-au instruit îndelung. Cum să meargă, ce să ia cu ei,

cum să vorbească cu oaspeţii, ce pot spune şi ce nu. De un asemenea instructaj Levciuk nu-şi aduce aminte să fi avut parte nici până atunci, nici după aceea. De parcă li s-ar fi încredinţat cea mai importantă sarcină.

Era în martie, se sfârşise iarna, tot mai vesel lumina soarele. Ziua zăpada se topea binişor, iar noaptea, spre dimineaţă, drumul era ca de sticlă, săniile alunecau trosnind şi fâşâind, iar ţăcănitul copitelor pe gheaţă părea că răsună în tot ţinutul. Într-o singură noapte au dat gata şaizeci de kilometri şi spre ziuă au apărut la statul-major al brigăzii Kirovskaia, unde sau şi întâlnit cu transmisioniştii. Cel mai mare în grad dintre cei doi era sergentul Leşcev, un om în vârstă, cu înfăţişare bolnăvicioasă, cu faţa gălbejită şi cu dinţii îngălbeniţi de la fumat, care nu le-a plăcut de la bun început. S-a apucat să-i descoasă unde se află detaşamentul, cum vor ajunge acolo, dacă sania este bună, cât s-au odihnit caii şi dacă au cu ce se înveli pe drum, pentru că are cizme de box şi un singur rând de obiele. I-au făcut rost de un cioltar şi i-au învelit picioarele în paie, şi cu toate acestea tot tremura de frig, se t<5 t văita de umezeală, de clima idioată şi de condiţiile specifice ale vieţii de partizan, care lui nu i se potriveau. În schimb, transmisionista i-a fermecat pe toţi de la prima privire, atât era de chipeşă în scurta nouă de blană albă şi pâslarii ei micuţi, care scârţâiau plăcut în gerul dimineţii. Urechile căciulii pufoase de oaie ţigaie erau legate cochet la spate, pe frunte se resfira o şuviţă aurie, iar mâinile mititele erau apărate de nişte mănuşi de blană cu şiret alb, trecut pe după gulerul scurtei. Spre deosebire de sergent, ei îi plăcea totul aici şi râdea întruna şi bătea din mâinile înmănuşate, admirând bucuroasă pădurea, crângul de mesteceni, ciocănitoarea din brad. Iar când a văzut pe drum o veveriţă săltând în joacă printre crengi, a oprit sania şi a fugit după ea prin zăpadă până şi-a udat pâslarii. Obrajii ei delicaţi, cu gropiţe copilăreşti, se înroşiseră, iar în ochi îi lucea atâta bucurie, încât Levciuk aproape că şi-a înghiţit limba, uitând tot instructajul din ajun. Se chinuia să găsească o frază potrivită pe care să i-o poată spune

acestei fete. Şi ceilalţi amuţiseră, ca şi când ar fi fost orbiţi de farmecul ei feciorelnic, şi doar trăgeau din ţigările de mahorcă. Până la urmă, nu se putea să nu bage de seamă această stingherealã nefirească a însoţitorilor săi şi, făcându-se cu delicateţe că nu înţelege despre ce-i vorba, întrebă:

— Băieţi, ce tăceţi aşa? Parcă n-aţi fi ruşi…

Aici, de altfel, o nimerise. Din cei trei niciunul nu era rus. Era un ucrainean, Zelenko, şi doi bieloruşi, Levciuk şi Mejevici. Şi atunci acest Zelenko, care în afară de limba lui maternă nu putea spune un cuvânt în altă limbă, a făcut o glumă nepotrivită:

— Păi noi suntem simţi!

Şi i-a venit atunci lui Levciuk să trântească pe acelaşi ton cu Zelenko o altă glumă şi mai proastă, de care şi acum îi este ruşine să-şi aducă aminte. Dar cine putea şti cum se vor desfăşura lucrurile. Stând în spate în sanie, el – la vorbele năroade ale lui Zelenko – îşi desfăcu cMntr-odată cojocul sub care purta iarna, ca să-i ţină de cald, un ves ton nemţesc de postav, capturat, plin de ga Ioane – şi strigă:

— *Hânde hoch*!

Până să-şi dea seama de ce se-ntâmplă, nou transmisionist s-a răsturnat din sanie şi ei ai clipi s-a ascuns dincolo de şanţ într-un brădet tânăr. Mirat, Zelenko opri caii. În tăcere toţi îşi îndreptară privirile spre brădetul de unde se iţea spre ei ţeava întunecată a unei arme.

— Stai! Nu mişca! răsună dintr-acolo glasul schimbat al unui om înfricoşat, care era în stare de orice.

Încă nu-şi dădeau seama cum să reacţioneze la toate acestea, când alături, izbucni râsul ştrengăresc al transmisionistei. Trântindu-se pe paie, râdea în hohote nestăpânite, în timp ce căciula îi căzuse pe drum, iar pletele aurii, tăiate cu grijă, îi fluturau în jurul feţei.

— Oh, nu mai pot! Oh, mor!…

Molipsindu-se treptat de veselia fetei, începură şi ei să zâmbească, privind cu frică spre brădet, de unde ieşi, cu precauţie, transmisionistul. Fără să lase automatul, se opri

în drum, descumpănit, neştiind ce atitudine să ia faţă de tot ce s-a întâmplat, şi mai ales, faţă de râsul descurajator al tovarăşei sale.

În sfârşit, săturându-se de atâta râs, fata îşi ridică de pe drum căciula şi-şi adună sub ea părul răvăşit.

— Gata, Leşcev, ajunge! I-am făcut să râdă pe partizani…

Leşcev, auzindu-i vorbele, lăsă în jos, nehotărât, automatul, se apropie şi se aşeză costiş în spatele saniei, ca şi cum nu i-ar fi venit să creadă că s-a speriat degeaba şi că tot degeaba i-a speriat şi pe ceilalţi. Toţi tăceau stânjeniţi. Klava cu greu şi-a revenit după râsul său îndelungat.

Iar a doua zi a avut parte de lacrimi.

Un detaşament intrase în luptă cu nemţii în pădurea Volkobrodsk şi cercetaşii au fost nevoiţi să ocolească locurile cu pricina, aşa că au întârziat şi au mas peste noapte la un om de legătură. Uncheşul i-a primit bine, a făcut focul în casă şi a aşternut pe jos ci te va braţe de paie pe care s-au întins să doarmă. Transmisionista a cerut să se urce împreună cu gazda pe cuptor unde niciodată în viaţă nu mai dormise. A tot descusut-o cu de-amănuntul pe gospodină cum şi ce parte se încălzeşte acolo, pe unde se duce fumul, ce fel de ierburi stau agăţate pe la colţuri şi la ce sunt bune şi ce este în săculeţii puşi la uscat pe cuptor. Înainte de a se culca, şi-au împărţit schimburile de pază în curte, deşi uncheşul s-a oferit să-i păzească de unul singur, dar Levciuk n-a vrut să se lase numai pe seama uncheşului. Pentru ca nimeni să nu se simtă nedreptăţit, au tras la sorţi, aşa cum se cere în recunoaştere. Fiecare a tras din căciulă câte o hârtiuţă cu ora la care trebuia să intre în post. Fiecare avea vreo două ore de veghe – asta era! Şi ea a vrut să facă de pază la rând cu toţi şi a tras bileţelul cu schimbul patru, de la trei la cinci, cea mai grea perioadă din noapte, când te trage cel mai tare la somn. Levciuk, care urma să stea până la trei, i-a propus să facă schimb, dar fata n-a vrut defel. Voia să-şi îndeplinească îndatoririle de partizan în rând cu toţi. Levciuk n-a stăruit prea mult –

omul se străduia să-i intre în voie în toate chipurile şi, noaptea, când şi-a terminat schimbul, a intrat în casă, rebegit. Pe pervaz licărea feştila în opaiţ, pe paie sforăiau oamenii. Păşi uşurel cu cizmele îngheţate până la cuptor şi o strigă pe transmisionistă. Fata nu-i răspunse, iar el nu se încumetă s-o scoale altfel. Nu avea curajul să atingă cu mina umărul subţirel îmbrăcat în bluză militară, care se vedea de sub pătură. O mai chemă o dată. Dar ea dormea atât de dulce, încât nu se îndură s-o strige şi a treia oară. Îşi încălzi la cuptor mâinile şi ieşi din nou afară. Mai rămase de planton două ore pentru fată, apoi îi trezi pe băieţi şi începură să se pregătească de drum.

Şi uite atunci ea a izbucnit în lacrimi.

A plâns de necaz că a dormit cu atâta nepasăre în timpul primei misiuni militare din viaţa sa şi că ei i-au arătat o milă atât de nepotrivită. Toată ziua următoare a tăcut, abătută, şi Levciuk s-a dojenit pentru nehotărârea şi sfiala sa – însă şi el a vrut să fie cum e mai bine. A văzut lucrurile cu ochii lui de partizan, de unde să ştie că această moscovită are un alt fel de a vedea.

Tufişurile de pe lizieră o coteau într-o parte, în faţă se întindea un câmp cu cartofi, iar satul nu se vedea. Opriră o clipă calul şi se uitară în jur. Chiar de la lizieră se întindeau rânduri de cartofi, proaspăt muşuroite, probabil doar de câteva zile, cu flori violete între frunzele pline de sevă. Păşiră de-a lungul lor. Pe brazda mai largă duceau calul, iar ei mergeau alături.

Lujerele nu erau prea înalte şi nu le împiedicau mersul. În depărtare se vedeau un şir de pomişori şi nişte tufişuri, mai departe era o vâlcea şi dincolo de ea o pădure de brazi. Unde era Zalozie, satul pe care-l căutau, nu ştia nimeni.

Mergeau în tăcere, îndreptând adesea pe cal trupul lui Tihonov, care tot aluneca într-o parte. Cu capul atârnând, rănitul gemea, dar nu slăbea din strânsoare automatul, a cărui curea era prinsă de ham. Se părea că şi-a recăpătat cunoştinţa şi, într-adevăr, peste o clipă paraşutistul şopti printre buzele strânse:

— Mai am mult?
— Ce mult? nu pricepu Levciuk.
— Mai mă chinui mult?
— Încă puţin, încă puţin. Mai rabdă un pic.
— Unde-s nemţii?
— Păi, aici nu sunt nemţi. De ce ţi-e teamă?
— Nu mi-e teamă. Nu vreau să mă chinui fără rost.

Levciuk nu s-a apucat să-l contrazică. Simţea că omul are dreptate şi deci are şi dreptul să pretindă. Văzuse destui răniţi şi ştia că cei în stare gravă sunt uneori ca nişte copii – capricioşi şi năzuroşi – şi că trebuie să-i iei cu binişorul, cu blândeţe. Este adevărat că uneori se cere să fii şi mai aspru. Asprimea prinde bine tuturor, deşi nu întotdeauna te lasă inima. De unii ţi-e atât de milă că nu tenduri să fii aspru.

Se îndepărtaseră bine de lizieră când, deodată, din urmă răsună glasul speriat al Klavei: – Levciuk! Levciuk, priveşte!

Levciuk se uită. Fata se lăsase în jos pe brazdă şi, cu capul tras între umeri, privea într-o parte unde, între tufişurile rare, la mai puţin de un kilometru de ei, stăteau câteva maşini acoperite cu prelată printre care se mişcau siluete verzui. Erau nemţii.

Levciuk se uită într-acolo şi simţi cum i se strânge inima la gândul cum nu se poate mai clar c-au căzut în capcană. Iată-i deci fără ieşire – în mijlocul câmpului, cu cal! Ce-i de făcut?…

De fugit, era sigur că-i prea târziu. Griboed se trânti într-o clipă la pământ, înfundându-se între frunzele de cartofi, iar Levciuk trase trupul paraşutistului de pe cal. Nu-l putu ţine cu o singură mină şi se prăbuşiră amândoi în cartofi. Tihonov gemu, dar amuţi imediat, lipindu-se de brazdă, iar calul rămas de capul lui îşi pironise privirea în depărtare, spre drum.

— Poftim, ne-am împotmolit! Asta se cheamă că ni s-a înfundat de-a binelea! Asta nu ţi-e mlaştină! şopti Griboed.

Levciuk încercă să se apropie mai mult de cal ca să tragă automatul din ham, dar automatul nu era acolo.

Probabil că în cădere paraşutistul îl smulsese. Atunci Levciuk privi cu grijă din frunzele de cartofi – maşinile, ascunse de tufişuri, se găseau în acelaşi loc. Din una parcă ieşise cineva. În depărtare se auzi o uşă pocnind. Probabil că pe acolo trecea drumul şi nemţii se opriseră pentru nişte treburi de moment. Nu se uitaseră pe câmp şi încă nu observaseră nimic.

Poate că vor pleca în curând?

Într-o încordată aşteptare, partizanii s-au făcut una cu frunzele de cartofi pline de rouă nopţii. Între timp, deasupra pădurii răsărise soarele şi-şi răsfiră peste câmpie evantaiul strălucitor al primelor raze, încă răcoroase. Se prea poate că soarele îi orbea pe nemţi, făcându-i să nu observe pe străinii de pe câmp.

Soarele se înălţă mai sus, iar ei stăteau tot întinşi pe pământ, aşteptând şi sperând nu se ştie ce. Tihonov era liniştit, nu se mişca şi tăcea, deşi, cum i se părea lui Levciuk, auzea şi înţelegea tot ce se petrecea aici. Levciuk, una, două se uita printre frunzele de cartofi şi în curând băgă de seamă că acolo, pe drum, cineva stătea cu faţa spre câmp şi privea înspre ei. Probabil acelaşi lucru observase şi Griboed, care încerca să gonească calul, şoptind, furios:

— Du-te! Du-te încolo! La o parte, afurisitule!…

Dar era prea târziu. Nemţii cu siguranţă văzuseră căluţ singuratic pe câmp. Între timp, de primul neamţ s-a mai apropiat unul, un găligan într-o manta lungă, cu o găleată în mină. O vreme vorbiră ceva, dând din mâini şi privind în direcţia lor. Levciuk înţelese că nemţii nu i-au observat încă. Văzuseră numai calul.

Dar dacă vor veni după el pe câmp?

Gândul l-a alarmat pe Levciuk, care începu şi el să-l suduie pe bietul animal, umed încă de la jilăveala nopţii.

— Pleacă de-aici! Pleacă! Hai, pleacă! Du-te!…

Dobitocul, neştiind să judece, stătea locului, privea în toate părţile şi, fără să dea atenţie strigătelor de neînţeles ale stăpânilor săi, începu să rupă cu dinţii frunzele de cartofi. Levciuk abia se stăpâni să nu urle de necaz, dar nu

se putea ridica să alunge calul. Nu putea nici măcar să arunce cu ceva în el.

— Griboed! Griboed! Alungă-l tu! Alungă-l mai repede!

— Pleacă, afurisitule! Cară-te! Hai, cară-te! Pleacă!… se căznea Griboed să alunge calul cu şoapte puternice, şuierate, dar acesta, întorcându-se cruciş pe brazdă, păştea liniştit frunzele tinere.

— Crăpar-ai să crăpi! Mânca-te-ar lupii să te mănânce!…

Dacă ar fi crăpat le-ar fi venit mai uşor, probabil. Dar era limpede că nu avea de gând să crape ci, dimpotrivă, odată ajuns la cartofi, se grăbea să-şi potolească foamea, deşi era cu hamurile în spinare. Iar ei, descurajaţi, se lungiră pe brazde, cercetând mereu, cu nelinişte, drumul.

— Ce-i, nemţii sunt departe? se alarmă rănitul.

— Linişte! Stai cuminte!… îl mustră Levciuk.

— Nemţii sunt departe?

— Linişte! Ce departe… uite-i colo, pe drum…

— Vin aici?

— Nu. Stai cuminte…

— Ce nu! şuieră Griboed, care aruncase o căutătură printre lujerii de cartofi şi se trântise grabnic la loc. Uite-i că vin!…

Levciuk îşi înălţă capul dintre frunze doar pentru o fracţiune de secundă, în care a apucat să vadă cum doi nemţi păşeau fără grabă peste brazde, venind spre ei. Că veneau spre ei nu mai încăpea nicio îndoială. Levciuk apreciase exact direcţia. Dar calul, tot smulgând frunze şi lujeri, se îndepărtase cu vreo douăzeci de paşi. Poate, între timp, se îndepărtează şi mai mult. O speranţă firavă licări în mintea lui Levciuk. Era paiul salvator. Altă scăpare nu le mai rămânea.

— Unde sunt nemţii? se alarmă din nou Tihonov.

— Linişte! Taci acolo chitic!

— Unde sunt nemţii? Vin?

— Vin! Gura!…

— Vin să ne ia? Ei nu, pe mine nu mă iau ăştia!…

Ultimele vorbe pe care rănitul aproape că le strigase răsunară în urechile lui Levciuk ca o presimţire zguduitoare a unei noi nenorociri. Printre tufele de cartofi se repezi spre rănit, când, deodată, ţăcăni lângă el, răsunând peste câmpul de cartofi, o salvă de automat.

Pierzându-şi stăpânirea de sine, Levciuk îi smulse automatul, crezând în înfrigurarea sa că paraşutistul a tras asupra nemţilor. Dar îndată văzu bandajul sfâşiat, năclăit de pe capul răsturnat, din care curgea încet sângele, îmbibând pământul moale. Atunci înţelese grozăvia şi sări, rupând cureaua automatului. Din genunchi, fără să ochească, trase o rafală scurtă asupra nemţilor, care, la început, se opriseră în cartofi, apoi se repeziră înapoi în salturi spre drum. Alături, răsună cu putere o împuşcătură din arma lui Griboed. Levciuk strigă „Fugi!” şi cu toţii o rupseră la fugă din răsputeri spre lizieră.

— Ah, ce prost! Ce nătâng! ocăra, din fugă, Levciuk, care nu se aşteptase la una ca asta. În fond, asta era trădare. Nu ţinuse seama de nimeni, se gândise doar la el însuşi. Să aibă o moarte uşoară… Levciuk o ajunse repede din urmă pe Klava, care fugea, de asemenea, spre lizieră. Din fugă, se tot uitau spre maşinile la care nemţii şi ajunseseră şi de unde se auziră câteva focuri de armă – gloanţele, ţiuind ascuţit, trecură peste capetele lor. Dar de la drum până la lizieră era o distanţă bună şi, după un timp, lui Levciuk îi reveni vechea încredere, înţelegând că vor izbuti totuşi să le scape nemţilor. Tufişurile erau aproape, astiei că împuşcăturile îndepărtate nu-i mai puteau atinge.

Înainte de a se ascunde în primele tufişuri, Levciuk se mai uită o dată înapoi. Câţiva nemţi, lângă maşini, îi urmăreau cu privirea. Dar, nemaisperând să-i nimerească, nu mai trăgeau. Departe, între cartofi, fluturând din coadă, stătea singuratic calul înhămat. Tihonov nu se mai vedea de aici.

— Un neghiob! nu se putea linişti Levciuk. Cât ne-am chinuit cu el. Şi când colo el…

Unul după altul, au zvâcnit în tufişuri, şi timp

îndelungat au mers şi au alergat, străduindu-se să se îndepărteze de aceste locuri primejdioase. Tufişurile erau rare – mestecăniş şi brădet tânăr. Levciuk înainta la adăpostul lor, ocolind desişurile. Ar fi putut fugi mai repede, dacă n-ar fi fost Klava, care tot rămânea în urmă şi pe care se temeau să n-o piardă. Fata făcea mari eforturi, ca să-i ajungă din urmă şi, ca să nu cadă, se agăţa cu mâinile de trunchiurile şi crengile copacilor. Levciuk îşi dădea seama că fata nu se simte bine, dar era cu neputinţă să se oprească aici. Trebuiau să se îndepărteze cât mai mult, aşa că alergau cu îndârjire înainte.

După un timp, ieşiră din pădurea tânără într-o vâlcea largă cu tufe rare de răchită şi iarbă înaltă. La marginea ei, Levciuk îşi îngădui să se oprească pentru a-şi trage sufletul şi s-o aştepte pe Klava. Se părea că nemţii nu-i urmăresc, dar în sufletul lui dăinuia teama şi-l obseda gândul că numai printr-o minune scăpase de moarte. Şi totul din pricina lui Tihonov, care s-a omorât. Avea, desigur, tot dreptul să dispună de viaţa lui, dar puţin a lipsit să nu-i nenorocească şi pe ceilalţi. Scrutând însă cu atenţie lunca, ca să nu dea de nemţi din nou, îl străfulgeră un gând contrar stării sale sufleteşti: cine ştie dacă paraşutistul nu i-a salvat cumva? Chiar aşa. Dacă nu se împuşca şi nu-i speria pe nemţi, fără doar şi poate c-ar fi venit mai aproape şi i-ar fi descoperit acolo în cartofi. Atunci s-ar fi încăierat şi nu se ştie cine ar fi avut mai mult noroc. Foarte simplu ar fi putut să cadă răpuşi cu toţii.

Poftim de-i mai zi neghiob!…

Într-adevăr, reieşea că paraşutistul i-a salvat. Că i-a eliberat de sarcina de a mai avea grija lui – asta era sigur. Chiar şi numai pentru atâta lucru şi tot ar trebui să-i fie recunoscători. Altfel, cum ar fi fugit fără cal cu rănitul? Războiul îl învăţase pe Levciuk lucruri dintre cele mai uimitoare, îl învăţase multe şi omul credea că nimic nu l-ar mai putea mira. Şi uite că totuşi se mai miră. Probabil că surprizele războiului sunt fără sfârşit şi poate că nu ţi-ar ajunge o viaţă ca să-i afli toate capriciile.

Uite, de-o pildă, şi Klava asta.

Transmisionista, cu o expresie de suferinţă aşternută pe faţa sa plină de pete cafenii, îi ajunse din urmă şi se lăsă greu pe genunchi în iarbă.

— Of, nu mai pot… Nu mai pot…

— Asta ce-o mai fi! îi scăpă lui Levciuk. Ce ne facem? Ne-am depărtat doar c-un kilometru…

— Ba cu vreo doi kilometri, îl corectă Griboed.

— Şi ce-i cu asta! Doi kilometri pentru ei înseamnă două minute. Aţi văzut maşinile?

Nimeni nu-l contrazise. Toţi tăceau. Klava rămăsese în aceeaşi poziţie, sprijinindu-se obosită cu mâinile de pământ şi răsuflând gâfâit, gata-gata să plângă, iar ei doi, aplecaţi asupra ei, nu ştiau ce să facă. Griboed privea încruntat la ea pe sub căciulă, tăinuind ceva cu îngrijorare în inimă – poate milă sau poate un reproş pentru tot ce se întâmplase cu ea. Levciuk era aproape furios, dându-şi seama limpede că nu e bine să zăbovească aici. Aici nemţii îi puteau lua ca din oală.

— Aşa. Hai să ne ridicăm. Trecem lunca, uite colo-i păduricea de pini şi-acolo ne putem odihni puţin.

Klava îşi mai potoli răsuflarea şi, făcând eforturi vizibile, se ridică de jos.

Lunca au străbătut-o încet, cu opriri, trecând peste un pârâiaş năpădit de rogoz, peste care Griboed a purtat-o pe sus pe Klava. În păduricea rară de pini se urcară pe un dâmb şi Klava se prăbuşi din nou, fără putere, pe stratul de iarbă uscată. Bărbaţii se opriră şi ei. Levciuk îşi luă de pe cap şapca jilavă de năduşeală. Se încălzise, soarele se făcea simţit. Se anunţa o zi călduroasă şi fără vânt. Trebuia să treacă şi această zi care pentru ei, în situaţia lor, era totuna cu veşnicia. Mai ales cu o asemenea însoţitoare.

— Mda, încurcată treabă! spuse Levciuk şi-l privi cu atenţie pe Griboed. Acesta, răsuflând şuierat, cu greutate, stătea în aşteptare în vestonul său strâmt, prevăzut, după moda nemţească, cu o mulţime de buzunare şi nasturi. Măcar de-am găsi pe undeva o muiere pricepută. Vreo tabără de familişti ceva. Dar ca un făcut…

— Avem nevoie de cal şi căruţă. Fără cal cum?… chibzui Griboed cu glas tare.

— Am avut căruţă. Şi cal. Le-am pierdut ca tonţii… Uite ce-i, nene! Te duci să cauţi un sat. Poate-i pe undeva prin apropiere. Fără nemţi, bineînţeles.

Griboed n-a mai zăbovit. S-a uitat plin de îngrijorare la Klava şi cu paşi uşori a-nceput să coboare de pe dâmb.

— Şi nu întârzia, auzi? îi strigă din urmă Levciuk.

Klava amuţise pe iarbă, iar Levciuk se uită în jur. Dincolo de păduricea de pini se întindea, se pare, un câmp nearat, iar mai departe din nou păduri. Pe nicăieri nu se găsea vreun semn de aşezare omenească. Era o linişte matinală, prin crengile pinilor se vânzoleau păsărelele. Nu se auzeau împuşcături şi nici glasuri omeneşti. Levciuk, scrutând atent cu privirea pădurea de pini, merse roată cam până la jumătatea dâmbului. Ascultă. Parcă nicăieri ţipenie de om. Atunci se întoarse la Klava şi tot cu urechea treză se aşeză lângă fată. Socotind că Griboed nu se va întoarce curând, îşi scoase cizmele şi întinse pe iarbă obielele ude.

Klava zăcea pe o parte şi privea cu ochii mari, plini de tristeţe, pădurea.

— V-am făcut o grămadă de griji. Iartă-mă. Levciuk.

— Ce să te mai scuzi. Ne socotim noi după război.

— Numai să-i apuc sfârşitul! Ştiu eu dacă-l apuc?

— Trebuie să-l apuci. El nu a avut parte, s-a dus, dar tu trebuie să te străduieşti.

— Păi, mă străduiesc…

Şi, deodată, începu să plângă încet, jalnic. Levciuk şedea alături, întinzându-şi la soare tălpile bătătorite şi tăcea. El nu o liniştea pentru că nu se pricepea să liniştească şi apoi socotea că în tot ce se întâmplase cu ea vinovată era Klava însăşi.

Smiorcăindu-se încet, Klava a plâns îndelung şi, până la urmă, Levciuk s-a mai îmbunat.

— Nu-i nimic, spuse el cu blândeţe. Rabdă şi tu cumva.

— Of, cum mai rabd, dar… ştii şi tu…

— Totul e să ajungem la vreo casă de om. Da uite că nici urmă de aşa ceva. În jur e numai scrum…

— Iar pe unde n-au pârjolit, acolo sunt ei, nemţii, spuse Klava cu o tristeţe grea. Se vedea că gândul ăsta o chinuise tot drumul.

— Nemţii, desigur, îi ţinu isonul Levciuk, fără bucurie.

Se străduia să se poarte reţinut şi să pară nepăsător, dar în sufletul lui era din cale-afară de abătut. La o asemenea răsturnare a evenimentelor nu se aşteptase. Ieri încă mai stătea la Dolgaia Greada şi se gândea doar dacă vor respinge următorul atac al trupelor de represalii sau nu, iar dacă nu, atunci unde şi cum să fugă, unde să se salveze. Şi deodată această rană afurisită, care a schimbat atât de mult totul, împovărându-l cu noi răspunderi faţă de Tihonov, ba încă şi faţă de Klava. Ce să se facă dacă o apucă aşa deodată? I se făcu teamă să nu se întâmple chiar aici şi o privea cu coada ochiului din când în când. Dar Klava, după ce zăcuse un timp şi-şi mai revenise în fire, se aşeză pe pufoaica ei, sprijinindu-se ca mai înainte cu mâinile de pământ. Cizmele ei de piele, făcute de comandă, cu vârfurile albe zdrelite acum, erau îmbibate de apă, fustiţa şi ea era udă la poale. Levciuk îi spuse:

— Scoate-ţi cizmele. Lasă-le să se mai zvânte.

— Ei, asta-i…

— Scoate-le, scoate-le! Şi, înţelegând că-i venea greu să le scoată în situaţia ei, se ridică. Ei, hai!

Cu mâna stângă i-a tras din picioare o cizmă, apoi pe cealaltă. Klava, după o clipă de stânjeneală, se simţi mai în largul ei şi ridică spre el privirea plină de recunoştinţă.

— Ce-ţi mai face umărul? Poate vrei să ţi-l bandajez.

— Fleacuri. Nu-i nevoie.

Se obişnuise cu rana lui şi-i părea rău că se dusese la postul sanitar. Mai bine ar fi rămas la companie. Vezi, ar fi luat şi el parte la forţarea încercuirii şi n-ar mai fi avut acum grijile astea care îl copleşeau.

— Ca să vezi şi Tihonov! Nici nu mai ştiu ce să cred, spuse el, lăsându-se pe iarbă lângă Klava.

— S-a speriat. Sau poate…

— S-a speriat, cu siguranţă. Dar ce ne făceam dacă nu s-ar fi speriat?

— Sau poate că pentru noi a şi făcut-o? spuse Klava.

— Cine să-l ştie? Parcă poţi şti ce zace în sufletul omului!

— Ştii, pe omul bun îl recunoşti de departe.

— Ei, asta-i? Ăi răi ştiu şi ei să se prefacă buni. Crezi că nu? Ca ticălosul ăla! Era atât de simpatic…

— De cine vorbeşti?

— Tot de ăla.

— Ce să mai vorbim de el acum! spuse Klava într-un târziu. După, toţi suntem deştepţi.

— Păi, tocmai că după. Şi deştepţi şi aspri. Iar înainte atât de buni. Căscam urechile la vorbele lui, iar el – cuţitul în spinare.

— Platonov şi atunci spunea: „am o bănuială”. Dar vezi că nu existau dovezi.

— Aha, a aşteptat dovezi? Apăi a avut parte de ele.

Amândoi tăcură o vreme. Levciuk, sprijinit într-un cot, ronţăia un fir de iarbă, uitându-se împrejur la pădurea de pini. Şi Klava, biruind ceva ce zăcea ascuns în inima ei, începu să vorbească cu glas scăzut:

— Desigur, în ce-l priveşte pe Platonov putem judeca în chip şi fel. Să-l condamnăm. Dar cum i-o fi venit şi lui? îmi aduc aminte, îmi spunea: „Simt ceva necurat”. Dar cum să fii sigur? Ca să afli adevărul îţi trebuie timp.

— Trebuia să-i miruiască pe amândoi, o trânti simplu Levciuk. Păi cum? Odată ce existau bănuieli, ce mai – pe amândoi. Ca să nu mai fie bănuieli. Uite, de-o pildă, ce i s-a întâmplat lui Kisteakov: a venit un om din sat şi l-a rugat să fie primit în detaşament. Dar avea omul un frate în poliţie. Ce să faci? Nu puteai şti dacă-i cinstit, ori e agent. Şi atunci l-au miruit. Şi totul a fost bine. O vreme i-a apăsat conştiinţa. Dar cu timpul le-a trecut. În schimb, n-au avut niciun fel de surprize.

— Nu, aşa nu se poate, spuse încet Klava. V-aţi înrăit cu toţii în războiul ăsta. Este de înţeles, dar nu-i bine. Uite,

Platonov nu era aşa. El era omenos. Poate şi de aceea au ieşit aşa lucrurile între noi. El îl înţelegea pe altul ca pe sine însuşi.

— Da, da, da! răspunse Levciuk şi se aşează mai bine. Omenos! Din cauza omeniei ăsteia a lui o duci tu aşa acum. Şi noi…

— Ce să-i faci, s-ar putea să se termine prost. Dar oricum omul a fost bun. Principalul e c-a avut suflet. Iar bunătatea nu se poate schimba în rău.

— Ce spui? explodă sarcastic Levciuk şi sări în picioare. Nu se poate? Fii atentă. Să fiu bun şi să te duc repejor colo în sat, în primul sat întâlnit. Tu doar vrei ca să te aciuieşti cât mai repede undeva. Nu-i aşa? Ca să te liniştеşti. Şi uite că te rostuiesc. Iar peste o zi vin nemţii şi te saltă. Dar eu nu-s bun, eu te chinui, uite, te car cu mine, iar tu mă blestemi, nu-i aşa? Şi cu toate astea, poate că acolo unde te car eu vei afla un loc mai liniştit, unde să naşti omeneşte. Şi să aibă cine te îngriji.

Spuse toate astea dintr-o suflare, poate cu o prea mare înflăcărare şi ea tăcu, fără să-i mai răspundă. Dar Levciuk nu avea nevoie nici de aprobarea, nici de împotrivirea ei. El era încredinţat de dreptatea sa. Lupta de mult şi ştia că în război altă dreptate nu poate exista. O bunătate din asta nu-i pentru război. Poate, la timpul ei, nu-i de lepădat, poate chiar e binevenită, dar nu atunci când în orice clipă te ameninţă glonţul.

Klava tăcu, adâncindu-se în gândurile sale grele, iar el, desculţ, o porni peste iarba ţepoasă în susul dâmbului şi privi lunca peste vârfurile pinilor care alergau în jos. Se părea că pe partea cealaltă nu existau nici drumuri, nici sate, nu se auzeau niciun fel de zgomote şi nu se vedea niciun semn al prezenţei nemţilor. Ai fi zis că nu nimeriseră rău în acest colţ de pădure. Dacă ar fi să întâlnească şi vreun sat. Aveau mare nevoie acum de un sat, de un cătun, de o colibă de pădure cu oameni, de ajutorul cărora Klava nu se putea lipsi.

Levciuk se plimbă agale în vârful dâmbului printre pinii tineri, ascultă ce ascultă, apoi, păşind atent cu

picioarele desculţe pe pământul zgrunţuros, se întoarse la Klava. Transmisionista stătea întinsă pe o parte, cu ochii închişi şi el îşi aminti, cu o uşoară mirare, cum l-a apărat ea pe Platonov. I-a stricat viaţa fetei, el însuşi a murit, dar uite că şi mort înseamnă ceva pentru ea. Pe scurt – l-a iubit şi de aceea tot acest calvar la care a condamnat-o îi pare un rai dulce.

Se aşeză uşor pe iarbă, trase mai aproape de sine automatul. Simţea nevoia să se întindă, să-şi odihnească trupul obosit, dar se temea să nu-l fure somnul şi nu se întinse. În liniştea matinală din pădure, începu să se gândească la situaţia lor, la nefericitul Tihonov, la Griboed care cine ştie pe unde o fi rătăcind acum şi, desigur, nu putea să nu se gândească la Klava.

În ce-l privea pe Platonov, poate c-avea fata dreptate. Platonov era un om cu judecată, extrem de drept faţă de toţi şi calm de parcă n-ar fi fost militar. Levciuk îl cunoştea încă dinainte de război, când făcuseră serviciul militar împreună la Brest; Levciuk – comandant al serviciului de transmisiuni, iar căpitanul Platonov adjunct al şefului de stat-major al regimentului de cercetaşi. După ce divizia lui Levciuk a fost încercuită şi nimicită, Levciuk a petrecut iarna în sat la tatăl său, iar primăvara, când grupul lor s-a contopit cu grupul lui Udarţev, l-a întâlnit acolo şi pe Platonov. Şi, lucru de mirare, luptele, înfrângerea, viaţa de pădure, plină de primejdii vădite sau ascunse, se părea că n-au influenţat deloc caracterul căpitanului, care, ca şi înainte, rămăsese echilibrat, energic, egal cu toţi, superiori sau inferiori, niciodată pripit, întotdeauna chibzuit, prudent. O singură dată şi-a trădat obiceiurile, acţionând în grabă, fără să chibzuiască destul, şi această lipsă de chibzuinţă l-a costat viaţa.

Totul a început de la pripăşirea în regimentul lor a doi ostaşi cam pe la sfârşitul lunii mai.

Fugiseră amândoi de la o gară unde un grup mare de prizonieri de război descărcau buşteni dintr-un tren forestier cu linie îngustă pentru a fi trimişi în Germania. În detaşament i-a adus Zoika, agenta de legătură a

detaşamentului la cazarma unităţii de căi ferate, pe care ei o rugaseră să le facă legătura cu partizanii. Şi Zoika le-a făcut legătura. În detaşament, în timpul acela, erau mulţi evadaţi din captivitate şi de aceea apariţia a încă doi evadaţi nu a provocat mirarea nimănui. S-au mirat şi chiar alarmat mai târziu, când s-a discutat cu noii sosiţi la secţia specială.

Primul a fost chemat acolo Şevţov, un bărbat înalt, slăbit din cauza muncii istovitoare – până la armată, după cum afirma el, lucrase ca inginer la Kemerovo. Omul povestea că timp de un an a tot căutat prilejul să scape din prizonierat şi să dea de partizani. Acum era fericit că i s-a realizat visul şi a rugat să i se dea o armă ca să lupte împotriva celor care-i pricinuiseră atâtea suferinţe şi amărăciuni.

Totul era simplu, obişnuit, ca şi la mulţi alţii din detaşament. Pe Şevţov l-au trecut fără prea multe îndoieli la compania a doua şi l-au trimis peste râu la baraca companiei.

Discuţia cu tovarăşul lui a trebuit să fie amânată pentru seara, întrucât şeful secţiei speciale, Zenovici, fusese nevoit să plece undeva, iar grăjdarul îl şi aştepta lângă bordei cu calul gata înşăuat. Zenovici s-a întors târziu, când partizanii, după cină, se pregăteau de odihnă, şi a găsit lângă bordeiul său pe cel de al doilea evadat, pe care-l chema Kudreavţev. Acesta îl aştepta de o oră pe şef, având cu el o treabă care nu suferea amânare. Zenovici s-a mirat puţin, dar, lăsând calul pe mâinile grăjdarului, a deschis uşa bordeiului şi a aprins gazorniţa de pe masă.

Kudreavţev – un flăcău cu înfăţişare atrăgătoare, cu un zâmbet naiv pe faţa oacheşă, sprâncenată – a relatat imediat şi amănunţit totul despre sine; cum şi-a pierdut tancul în lupte aprige, cum l-au salvat camarazii din foc şi chiar a arătat pe spinare cicatricea unei răni grele din cauza căreia căzuse prizonier. De fel era din Leningrad, înainte de armată lucrase la o uzină vestită, îşi iubea patria şi-i ura pe nemţi, împotriva cărora era gata să lupte ca partizan, indiferent ce sarcini va primi, deşi el, în treacăt

fie spus, era transmisionist cu înaltă calificare. Şi a mai declarat, în secret, că tovarăşul său Şevţov, cu puţin înainte de evadarea lor, fusese chemat de câteva ori la şeful S.D-ului. Se poate să fi fost recrutat ca agent. Se poate însă ca el, Kudreavţev, să şi greşească, că doar n-a fost de faţă la discuţiile de la S.D., dar ca patriot şi ca om cinstit nu poate să nu informeze despre toate astea pe comandantul detaşamentului. Zenovici i-a răspuns cu un calm voit că toate acestea îi sunt cunoscute, deşi despre istoria cu S.D.-ul auzea pentru prima oară. Terminând în grabă discuţia, a-şi trimis plantonul după Şevţov.

Şevţov a venit într-un târziu, întrucât se şi culcase, şi, auzind că ar fi fost chemat la S.D. s-a mirat. Sau, poate, s-a făcut că se miră. A negat că ar fi fost chemat la S.D., s-a jurat că nu şi-a luat niciun fel de obligaţii faţă de nemţi şi că nu este agentul lor. Despre Kudreavţev n-a putut spune nimic rău. Au lucrat împreună, au dormit împreună în baracă, împreună au evadat prinzând un moment prielnic, în timp ce erau transportaţi de pe platformă nişte buşteni.

Zenovici a raportat totul comandantului şi, după ce s-au sfătuit, au ordonat ca Şevţov să fie percheziţionat. Când în aceeaşi noapte băieţii i-au descusut manşetele pantalonilor au descoperit a-olo o bucată de pânză cu nişte cifre scrise cu vopsea rezistentă la apă. Şevţov n-a putut să dea o explicaţie, dar pentru toţi a fost limpede că era vorba de un cifru nemţesc. Partizanii au mai văzut asemenea lucruri, aşa că a doua zi l-au executat pe Şevţov într-o râpă.

Iar Kudreavţev şi-a atras astfel simpatia tuturor partizanilor din detaşament. Doar a ajutat la demascarea unui agent al nemţilor şi prin aceasta, se poate spune, a salvat detaşamentul. Nu era greu să-ţi închipui ce s-ar fi întâmplat cu detaşamentul dacă ar fi rămas acolo acest Şevţov. Şi, în general, noul partizan s-a dovedit a fi un flăcău uimitor de simpatic, un ochitor de frunte, se pricepea la repararea ceasurilor şi, totodată, cânta minunat la armonică. Armonica lor, ce-i drept, nu făcea doi bani, avea burduful plesnit şi tot timpul i se înţepeneau

clapele, era dezacordată şi cu toate acestea Kudreavţev cânta aşa de bine, că nu te mai săturai ascultându-l. Cum avea o clipă de răgaz, se aşeza pe bancă lângă baraca companiei întâi şi începea să cânte încetişor „Tristeţea” sau „Năframa albastră”. În jur se adunau băieţii, ascultând şi privind cu câtă agilitate îi aleargă degetele pe clape, iar armonistul zâmbea liniştit tuturor şi se bucura din toată inima de cântecul său.

Treptat, pe nesimţite, Klava a început să vină la baraca companiei întâi.

Venea singură şi, cu sfială, se oprea lângă mesteceni, mai departe de grupul zgomotos al băieţilor, care imediat începeau s-o cheme lângă ei. Kudreavţev, după obiceiul său, reacţiona imediat la apariţia fetei lângă mesteceni şi cânta mai departe, zâmbindu-i numai ei. Klava, băgând de seamă atenţia care i se dădea, se simţea oarecum stânjenită, dar rămânea pe loc, asculta şi se apăra uşor şi prietenos de sâcâielile băieţilor care se purtau mult prea familiar. De altminteri, de ea nu se prea legau, în detaşament se ştia câte ceva despre relaţiile ei cu şeful statului-major Platonov. Levciuk în asemenea clipe de răgaz era şi el acolo sau prin preajmă, ocupat cu vreo treabă măruntă, şi întotdeauna remarca apariţia fetei lângă armonist şi nu-i scăpau atenţiei niciun pas, zâmbet sau privire. Din prima clipă şi-a dat seama de simpatia ei pentru Kudreavţev şi asta l-a pus în gardă.

Levciuk nici el nu ştia prea bine dacă o iubea pe Klava sau poate doar îi plăcea puţin, dar nu-şi arăta simţămintele, întrucât nu voia să-i stea în drum lui Platonov. Încă din prima zi, când a adus-o de la Kirovskaia, de la prima privire schimbată între noua transmisionistă şi şeful statului-major, el îşi dăduse seama că cei doi păreau făcuţi unul pentru altul. Aşa că s-a dat deoparte, dar numai de dragul lui Platonov şi nu voia s-o mai facă pentru nimeni altcineva, chiar dacă ar fi fost ca un înger de frumos şi ar fi cântat la orgă şi nu la această armonică prăpădită. Şi Levciuk, pe tăcute, dar cu îndârjire, cu toată tăria geloziei tinereşti, îl ura pe noul partizan, pe

Kudreavţev cel îndrăgit de toţi. O dată chiar se hotărâse să vorbească cu Platonov despre el şi chiar l-a oprit pe şeful statului-major când l-a întâlnit întâmplător pe cărare, dar chiar atunci fusese chemat în adăpostul statului-major, şi Levciuk, după ce l-a aşteptat o vreme, a plecat la treburile sale. Mai târziu i-a părut foarte rău că discuţia lor a fost zădărnicită. Cine ştie, poate ar fi preîntâmpinat marea nenorocire ce s-a abătut peste puţin asupra detaşamentului.

Klava începuse să aibă necazuri cu staţia de radio. A scăpat o transmisie de dimineaţă, întrucât nu putuse regla „Severok”-ul său. Leşcev nu mai era în detaşament atunci – fusese trimis la grupa lui Tesliuk – şi astfel cei de la statul-major şi-au amintit de Kudreavţev. El s-a arătat bucuros să dea o mână de ajutor, a învârtit nu ştiu ce, a potrivit nu ştiu ce, şi într-adevăr staţia a început să funcţioneze. Ce-i drept s-a constatat imediat că nu va rezista mult, că trebuie schimbată o rotiţă dinţată. Dar de unde rotiţă în pădure?! Şi Kudreavţev s-a oferit să facă rost de piesă de la un cunoscut de la gară, care avea încredere în el şi numai în el. Platonov s-a gândit, s-a sfătuit cu Klava şi au hotărât să rişte, să-l trimită pe Kudreavţev, dar nu singur, ci cu o grupă, iar comandant al grupei a fost numit Levciuk. Levciuk fusese de mai multe ori la gara aceea, avea pe acolo nişte cunoscuţi şi nu a dat nicio importanţă acestei misiuni. Avusese sarcini mult mai grele şi o scosese la capăt, aşa cum gândea că va face şi de data aceasta.

La gară, urma să se ducă într-o duminică, iar sâmbătă, întorcându-se din Klesti, în fruntea unui grup de trei cercetaşi, s-a abătut pe drum într-un cătun la un gospodar cunoscut, care i-a ospătat cum se cuvine. Şi când, întorcându-se la detaşament, a raportat comandantului îndeplinirea misiunii, acesta pe loc a ordonat să fie trimis în groapa de lângă adăpostul gărzii, care era folosită la ei drept închisoare. Levciuk a sărit ars, i-a spus comandantului o mulţime de grosolănii, după care a fost nevoit să predea automatul şi să meargă la groapă sub paza furierului de la comandament. Acolo şi-a azvârlit

cu năduf pufoaica în groapă, a sărit şi el şi s-a culcat, socotind că dimineaţa îl vor elibera.

Dar nu l-au eliberat nici dimineaţa, nici seara. A stat în groapă până luni, când în detaşament s-a răspândit vestea că la gară, căzând într-o cursă, a murit şeful statului-major Platonov.

Auzind aceasta, Levciuk şi-a pierdut cumpătul. Fără să ia în seamă strigătele santinelei, a sărit din groapă şi s-a repezit spre adăpostul statului-major, unde plângea Klava zbătându-se pe iarbă şi tuna şi fulgera comandantul detaşamentului. Ceilalţi comandanţi umblau cu capetele plecate şi oftau din rărunchi.

După cum bănuise Levciuk, de moartea neaşteptată a şefului statului-major era şi el vinovat. Din cauza arestării sale comanda grupului a luat-o Platonov, care, duminică seara, împreună cu Kudreavţev şi trei partizani, au plecat spre gară. Doi din aceşti partizani stăteau acum în faţa comandantului şi relatau cum se petrecuseră lucrurile.

Îi trădase Kudreavţev.

La început, totul mersese bine şi nu bănuiseră nimic. În amurg, s-au apropiat de grădina gării şi s-au ascuns în cânepa deasă, care crescuse mult peste vară. Când s-a întunecat, Kudreavţev a luat-o spre gară, pe-o ulicioară îngustă, să-l caute chipurile pe omul acela cunoscut. Ceilalţi aşteptau. După o bună bucată de timp s-au gândit că s-o fi întâmplat ceva neprevăzut cu Kudreavţev. Pierzându-şi răbdarea, Platonov a ieşit, în întuneric, din cânepa să se uite ce se petrece prin apropiere. Dar n-a apucat căpitanul să se târască până la gard, că s-a auzit ţipătul său înăbuşit, apoi au răsunat împuşcături. Oamenii s-au năpustit din cânepă în partea cealaltă a grădinii, dar şi acolo au dat de nemţi, care trăgeau de-a lungul răzorului cu automatele. Înţelegând că au căzut în cursă, s-au năpustit care încotro şi din fugă au auzit glasul lui Kudreavţev, care le striga nemţoilor: „Pe ăla, pe ăla, ţineţi-l, cel cu căciula de Kuban!”

Cu căciulă de Kuban era doar Platonov.

Apoi au aflat că pe şeful statului-major, cu pieptul

sfârtecat de gloanţe, l-au dus la interogatoriu la poliţie, unde a muyt fără să-şi mai recapete cunoştinţa. Kudreavţev, după această acţiune, a dispărut. Probabil că stăpânii lui l-au trimis într-un alt loc, unde, de asemenea, era preţuit cântatul la armonică.

Klava se omora de durere, Levciuk scrâşnea din dinţi. Trei zile mai târziu l-au transferat din plutonul de cercetaşi la compania a treia ca soldat mitralior.

Griboed se întoarse după trei ore, nu mai devreme.

Levciuk se trăsese la umbră, se făcuse cald, obielele se întăriseră la soare de parcă erau de tablă, cizmele se uscaseră şi ele, că de-abia a izbutit să şi le tragă în picioare. Klava, cine ştie de ce, începuse să tremure cuprinsă de frisoane, şi Levciuk o înveli cu pufoaica, spunându-i cu blândeţe să se liniştească, să doarmă. El era convins că în timpul somnului nu poate să înceapă de ce-i era frică. Pe el însuşi îl trăgea la somn, dar nu-şi îngăduia să doarmă. Ca să alunge somnul, se hotărî să facă ceva: scoase încărcătorul automatului, îi săltă capacul. Încărcătorul nu era plin. Levciuk numără cartuşele. De toate erau patruzeci şi trei. Pentru patru rafale bune. Montă la loc încărcătorul, legă cureaua ruptă şi începu să se uite cu nerăbdare după Griboed. îl aştepta să vină din partea în care plecase, dar căruţaşul se ivi dintre pinii din spate şi, primul lucru pe care-l făcu, fu să-şi scuture de acele de pin căciula miţoasă.

— Ei, ce-i? sări Levciuk, nerăbdător, neputând citi nimic clar pe faţa căruţaşului.

Venind mai aproape, acesta îşi puse în tăcere arma pe iarbă, se lăsă şi el obosit jos şi-şi scoase căciula, dezvelindu-şi fruntea zbârcită, nearsă de soare, plină de năduşeală. Ultima oară se bărbierise cu o săptămână în urmă şi întreaga faţă îi era acoperită de peri deşi crescuţi în neorânduială.

— Păi, cum să zic? E p-acolo un sat. Dar e ars.

— Auzi bucurie, ars! făcu Levciuk dezamăgit. Noi de oameni avem nevoie.

— Ars, mda, urmă Griboed, fără să dea atenţie nemulţumirii lui Levciuk. Un hambar ce-a mai rămas. La margine de sat. Ziceam că-i pustiu, da când mă uit mai bine, văd o femeie umblând pe-acolo, pe lângă Ian.

— O femeie?

— Îhî, o femeie.

— Ai vorbit cu ea?

— No, n-am vorbit. Am văzut-o şi-napoi. Mă grăbeam, vezi bine.

— Aşa! Bun! răspunse Levciuk. Atunci haidem, Klava. Scoală! E departe?

— Păi, nu prea. Iote, după pinii ăia e o râpă cu un fir de apă. Apoi vine o rarişte… Acolo-i lanul de secară, începu să relateze Griboed.

— Ei, cât să fie? Un kilometru, doi, trei?

— Poate, doi, mda. Sau trei.

— Gata! La drum!

Klava se ridică greu, clătinându-se, abia ţinându-se pe picioare. Apoi, la fel de greu se săltă şi Griboed. Arăta obosit, probabil c-avea nevoie omul de puţină odihnă, dar Levciuk se grăbea să ajungă la oameni, să scape de nesiguranţa asta din pădure, care se cam prelungise peste măsură. În sufletul lui se cuibărise neliniştea pentru Klava, nelinişte care sporea cu fiecare ceas.

Fără grabă, ca să nu lase transmisionista în urmă, coborâră de pe dâmbul cu pini, ocoliră râpa, şi ieşiră în curând la un drum de pădure, înainte de a porni pe el, Leveiuk se uită în dreapta, în stânga, cercetând dacă nu sunt cumva urme. Dar toate urmele erau vechi: făgaşuri spălate de ploaie, urme de copite şi de roţi. Se părea că pe aici nu a trecut de mult nimeni. Cu toate acestea Leveiuk îşi săltă automatul pe umăr, ca să-i fie la îndemână, cu ţeava înainte, şi porni, cercetând cu privirea la fiecare cotitură a drumului.

— Păi, nu-i nimeni pe aici, ce te mai uiţi, spuse Griboed, băgând de seamă precauţiile lui Leveiuk. Eu am mers…

— Ia te uită ce curajos. A mers! mormăi Leveiuk. Şi

dacă-s nemţi?

— Să-i ia dracu'. Înseamnă că aşa ne-o fi soarta. Ce-ai putea să faci…

— Ei, asta-i… N-ai decât s-o spui despre tine. Noi vrem să mai trăim. Nu-i aşa, Klava?

Şchiopătând în urma lor, Klava nu răspunse. Pesemne că nu-i ardea de glume. Muşcându-şi buzele arse, transmisionista de-abia mai putea merge. Leveiuk îşi încruntă îngrijorat sprâncenele – măcar de-ar ajunge mai repede la hambarul descoperit de Griboed, altfel o mai apucă în pădure şi ce te faci cu ea? Vorbele lui Griboed cu privire la soartă nu-i plăcură lui Leveiuk, care era, în general, împotriva oricărei resemnări şi cu atât mai mult în război. Deşi nu era greu să-l înţelegi pe acest căruţaş pe care nu prea l-a răsfăţat viaţa, iar războiul l-a dat gata de tot.

— Eu unul, aşa să ştii, nu vreau cine ştie ce să trăiesc. S-ar putea zice că nici nu vreau deloc, spuse Griboed, greblând cu picioarele desculţe nisipul îndesat. Ce să fac cu viaţa asta, dacă n-a mai rămas nimeni dintr-ai mei? Nici femeia, nici copilaşii. Războiul o să se sfârşească, iar eu? Cine-o să mai aibă nevoie de mine?

— Eşti un caraghios! spuse Levciuk. Când se va termina războiul vei fi la mare onoare. Uită-te la tine elte merite ai dobândit pân-acum! Din cea dintâi primăvară eşti la partizani?

— Îhî, din a dinţii.

— O să capeţi o decoraţie, o să fii cineva. Deşi, desigur, pentru decoraţie nu-i de ajuns să fii căruţaş.

— Ei, la ce-mi trebuie mie decoraţie! De Volodka al meu am eu nevoie. Pe toţi i-aş da, şi pe fete şi pe femeie. Numai pe Volodka să-l am…

— Cum, pe Volodka l-au omorât atunci? întrebă cu interes Levciuk.

— Ei, da. Aproape în braţele mele. L-a nimerit în coastă un glonţ dum-dum. I-au ieşit maţele afară. Aşa de subţirele… ca la un pui. Le-am adunat, le-am adunat, dar ce să mai faci… A fost un dum-dum!

— Mda, asta-i rău, îl compătimi Levciuk. Mai rău nici că se poate.

Rău în războiul ăsta exista cu duiumul, soarta lui Griboed însă era din cale-afară de cruntă. Greu de spus de e: ista vreo pricină anume, ori toate le hotăra puterea oarbi a întâmplării, dar bătrânul trecuse prin atâtea câte nu-i doreşti nici duşmanului. În parte datorită bunătăţii sale, după cum socotea Levciuk, care auzise în detaşament o mulţime de lucruri despre nenorocirile acestui om.

Griboed locuise împreună cu familia în Vâselki, aşa se numea satul, aşezat în afara marilor drumuri, lângă o pădure neumblată. Gospodăria lui se găsea dincolo de sat, aproape în marginea pădurii. Frontul, în cea dintâi vară de război, a trecut peste locurile acelea fără să se bage de seamă. Ţăranii n-au văzut nici retragerea alor noştri, nici venirea hitleriştilor. Oamenii s-au ocupat mai departe cu ce se ocupaseră sute de ani până la război şi în ziua aceea scoteau cartofii pe câmp. La cartofi erau şi Kalistrat Griboed cu nevasta şi cu bătrâna mamă; copiii mai mari Galea şi Volodka îi ajutau. Şura şi cea mai mică, Mânecika, se încălzeau lângă focul de pe răzor şi coceau cartofi. Griboed se grăbea. Nu mai aveau mult de săpat, când, dintr-odată, îndreptându-se din şale, Griboed zări în marginea satului un om, care, fluturând în tăcere mâna, îi făcea semn să se apropie.

Griboed aruncă în coş cartofii şi se uită în jur. Nevastă-sa scormonea pământul cu mâinile, fără să ia seama la nimeni; omul o porni cu paşi mari peste brazde spre pădure.

Ascuns după un pin tânăr, necunoscutul aştepta. Era un bărbat tânăr, cu barba crescută mare, îmbrăcat într-o bluză marinărească, cu un automat nemţesc în mâini. îl întrebă pe Griboed despre nemţi şi poliţie şi-l rugă să-l ajute. În apropiere, dincolo de baltă, rămăseseră tovarăşii săi. Doi din ei erau răniţi şi nu puteau merge singuri. Şi-apoi trebuia să se ascundă undeva pentru un timp. Griboed înţelese situaţia şi, fără să spună nimic, se întoarse la câmp, înhămă iapa şi plecă pe drumeag spre ariniş. Acolo

se sui lângă el ostaşul cu automatul nemţesc în mâini.

Nu merseră prea mult şi ostaşul îi arătă locul în păduricea de brazi, lângă drum, unde aşteptau tovarăşii săi. Erau trei, doi grav răniţi, care nu puteau merge singuri, şi un soldat tinerel cu nasul cârn şi tul ei e de adolescent pe faţă, pe care-l chema Venea. Urcară răniţii în căruţă şi, când se înnoptă, plecară acasă la Griboed.

Trei săptămâni răniţii – un colonel de la tancuri şi un instructor politic – au zăcut în casă. Femeile i-au îngrijit cum s-au priceput. O dată Griboed a adus din sat un felcer pe care-l cunoştea şi pe care l-a plătit bine. Felcerul a lăsat nişte doctorii care trebuiau puse pe răni. Doctoriile s-au dovedit bune. Rănile se închideau binişor, deşi nu atât de repede cum ar fi vrut răniţii. Tovarăşii lor sănătoşi, Terehov şi Venea, plecau adesea de acasă şi zile întregi lipseau, nevenind nici noaptea. Nu-i spuseseră nimic gazdei, dar omul ştia că îi căutau pe partizani.

Totul mergea mai mult sau mai puţin bine. Treptat, colonelul începu să se dea jos din pat şi să umble prin casă. Instructorul să se ridice în capul oaselor, puţin câte puţin, când în Vâselki s-a ivit deodată poliţia.

Este adevărat că Griboed prinse de veste la timp, îi ascunse în grabă pe răniţi după cuptor, îi acoperi cu tot felul de catrafuse şi când doi poliţişti intrară în casă nu văzură nimic. Ca să-i îmbuneze pe poliţişti, Griboed le dădu o sticlă cu rachiu de casă, nevasta scoase din horn o bucată de slănină şi copoii, mulţumiţi, o-ntinseră să se ospăteze. Dar, îmbătându-se, au continuat vânătoarea şi au luat cu ei trei necunoscuţi descoperiţi în Vâselki, şi odată cu ei pe cei care-i găzduiseră. Seara când s-au întors acasă Terehov şi Venea, au ţinut cu toţii sfat şi au hotărât să se mute cât mai repede în pădure.

Şi-au săpat un bordei dincolo de arinişul din apropierea ogrăzii lui Griboed, l-au acoperit cu muşchi şi cetină, camuflându-l atât de bine, încât nici de la zece paşi nu-ţi puteai da seama unde-i bordeiul. Înăuntru au pus o sobiţă din tablă, au încins-o zdravăn şi în noaptea dinaintea aniversării Revoluţiei din Octombrie au mutat

răniţii acolo. Ce-i drept, nu puteau sta numai în bordei, fără să iasă afară. Trebuia să facă rost de mâncare, îmbrăcăminte şi de aceea noaptea ostaşii veneau pe la Griboed, sau se ducea el până la bordei. Cât n-a dat zăpada totul a mers bine, dar după primele ninsori rămâneau pe jos urme vizibile, care se tot înmulţeau pe măsură ce trecea vremea. S-a făcut chiar cu timpul o cărăruie din curte până la ariniş. Oricât căuta Griboed s-o ca mufleze de priviri străine, oamenii răi au observat ceva şi i-au informat pe nemţi.

Pe el unul l-a salvat întâmplarea sau, poate, soarta cum socotea Griboed. Ceilalţi însă au avut mai puţin noroc.

Cu puţin înainte de Anul nou li se terminaseră lemnele. Acum consumau o cantitate dublă, pentru că făceau focul mai des şi mai mult, mai ales pentru răniţi. Dar lemne bune nu se găseau în apropiere. Ţăranii mergeau după ele câte zece kilometri în pădure. Într-o bună zi, în zori, Griboed l-a sculat pe Volodka, a înhămat iapa la sanie şi s-au dus la o parcelă pe care o ştiau ei, unde de câţiva ani căceau pregătite şi netrimise în Donbass stive întregi de lemne pentru mină. Parcela era departe, dar Griboed trăgea nădejde să sfârşească până seara treaba şi la întoarcere să descarce lemne şi la bordei. Cu atât mai mult cu cât de dimineaţă începuse să ningă mărunt şi deci nu vor rămâne urme, ceea ce era de dorit pentru siguranţă.

A intervenit însă ceva neprevăzut. Când treceau cu sania încărcată peste Krivaia, s-au rupt două picioare de la sanie, lemnele s-au înfipt cu vârfurile în zăpadă, şi iepşoara oricât s-a opintit n-a putut să scoată sania la loc drept. A trebuit să descarce lemnele şi să le care din râpă câte puţin, în trei rânduri, aşa că au întârziat şi-abia pe la miezul nopţii au ajuns la Vâseiki. Griboed mergea lângă iapă, Volodka, obosit, stătea cocoţat pe lemne. Obosit şi nedormit, băiatul moţăia şi tatăl său se tot uita în urmă, temându-se să nu adoarmă cumva şi să alunece pe sub tălpile saniei.

Le rămăseseră, poate, doi kilometri până la bordei,

când în liniştea nopţii răsunară împuşcături.

De câteva ori au bubuit puştile, a răpăit şi apoi a amuţit un automat. Parcă s-ar fi auzit şi un ţipăt sau, poate, aşa li s-a părut, şi din nou s-a lăsat liniştea. Cuprins de presimţiri rele, Griboed o coti de pe drum sub brădet, îi trecu hăţurile lui Volodka, iar singur o luă la goană prin pădure spre bordei.

Apropiindu-se de bordei, a înţeles că s-a întâmplat o nenorocire. Uşa era smulsă din balamalele meşterite de ostaşi, pe zăpadă zăceau mindirele de paie, o bancă, nişte zdrenţe din bordei, zăpada din jur era frământată de picioare străine. După toate aparenţele avusese loc şi un schimb de focuri, câteva tuburi de cartuş adunate de Griboed de pe jos miroseau încă a praf de puşcă.

Griboed se năpusti prin zăpadă peste râuleţ, spre ograda sa din apropiere şi în curând auzi cum dădeau acolo ordine poliţiştii. Răsuna glasul tunător ai comandantului, se auzea plâns de femeie. Era limpede că poliţiştii îi devastau gospodăria. Au încărcat apoi în sanie avutul şi i-au ridicat familia.

Griboed. rămase în tufişuri până când văzu trei sănii îndreptându-se pe drumul mare către orăşel. Atunci se smulse din loc, alergând spre casa lui prădată, dar văzând uşa larg deschisă, se piti după o salcie. Înţelegea bine că totul s-a părăduit şi că n-au mai rămas aici decât el şi cu Volodka al lui. Copoii puteau să-i fi întins o capcană, aşa că, după un răstimp, se trase înapoi în tufişuri.

Se întoarse la Volodka, oare era înspăimântat, îi spuse că n-au mai rămas decât ei doi, azvârli lemnele din sanie şi mină iapa spre inima pădurii. Acolo undeva, sub un brad, îşi înjghebară o colibă, în care petrecură tremurând de frig două zile şi două nopţi, hrănindu-se cu restul de pâine ce le mai rămăsese în desagă. Apoi începu să-i chinuie foamea. După alte două zile, foamea şi grija de familie îl goniră din nou pe Griboed în Vâselki. De data aceasta nu mai găsi pe nimeni în ograda lui. Griboed umblă ce umblă descumpănit prin casa îngheţată, neobişnuit de tăcută, adună de pe jos câteva lucruşoare de

îmbrăcăminte, găleata, luă nişte cartofi din beci – nimic altceva nu mai rămăsese acolo, totul cărase poliţia. Cartofii aceia şi jalnicele rămăşiţe ale avutului său i-au şi ajutat la început, în pădure, nelăsându-i să îngheţe sau să moară de foame. După o săptămână, înjghebară un bordeiaş mititel în pădure, meşteriră o sobiţă care, cu toate că scotea grozav de mult fum, mai dădea totuşi şi un picuţ de căldură.

Tatăl şi fiul se hotărâseră să rămână până la primăvară în pădure şi poate c-ar fi izbutit, dacă n-ar fi fost iepşoara lor tânără, neastâmpărată, care voia şi ea să mănânce. Or, fân în pădure iarna nu se găsea nicăieri. Fân puteai găsi în Vâselki şi Griboed, de mila animalului, se duse de vreo două ori pân-acasă. Totul a mers bine, nu s-a – întâlnit cu nimeni, iar de urmărit nu putea fi urmărit, întrucât pornea în aceste expediţii în nopţi cu viscol ca să nu lase urme.

O dată Volodka ceru să meargă şi el cu taică-său după fin. Băiatul simţea pesemne lipsa oamenilor, se închisese într-o singurătate tăcută, încetase să mai râdă, se vedea că duce dorul surorilor şi al mamei. La început, Griboed n-a prea luat seama la starea feciorului, dar mai încolo a început să se teamă pentru băiat, căci prea de tânăr s-a prăvălit peste el noianul de nenorociri. Şi când fiul a început să-l roage să-l ia şi pe el în această scurtă expediţie de noapte, Griboed, cu inima strânsă, s-a învoit. Deşi avea sufletul greu, bântuit parcă de o presimţire rea, n-a izbutit să învingă mila faţă de ultimul său copil şi nu l-a gonit în bordei când acesta s-a suit pe capra saniei.

Era o noapte cu viscol, brazii din pădure foşneau ameninţător şi vântul spulbera zăpada. Aproape tot drumul iapa a mers la pas, ferindu-şi capul de bătaia vântului. Către miezul nopţii au ieşit din pădure şi au cotit-o pe drumul spre Vâselki, care abia se mai desluşea. Gospodăria lui nu mai era departe, Griboed scruta cu nerăbdare bezna învolburată, cu un dram de speranţă în suflet c-ar putea zări o luminiţă în fereastra căsuţei sale, că poate acolo, cine ştie, s-or fi întors fetele şi nevasta, că poate le-au

eliberat de la poliţie. De ce să le ţină acolo? Cu ce-s ele vinovate faţă de autorităţile nemţeşti?

Dar nu i-a fost ursit lui Griboed să mai revadă pe cineva dintr-ai lui. Nu ştia omul că de mult nevastă-sa îşi pierduse şi ultimul strop de vlagă la interogatoriul de la poliţie, că pe copii i-au dus undeva departe, că bătrâna lui mamă, nemaiputând îndura chinurile, s-a stins în tăcere în beciul poliţiei şi că în curtea sa de trei zile în şir pândesc trei poliţişti.

Între timp, Kalistrat Griboed mina iapa şi ei se apropiau tot mai mult de nenorocirea lor. Începuseră să se zărească în noapte salcia strâmbă de lângă poartă, fântâna cu cumpănă, gardul de nuiele de lângă şură, frânt de cai străini. Şi atunci iapa s-a oprit, nu se ştie de ce, şi-a ridicat capul şi a forăit încetişor, neliniştită. El îi ştia acest obicei de dine nu de cal şi a tras de hăţuri. Şi-a aţintit privirea încordată spre curtea întunecoasă, dar n-a putut desluşi nimic. Şi totuşi presimţea că se petrece acolo ceva rău. Volodka era şi el neliniştit şi-l ruga încet din sanie: „Tată, nu te du! Nu te du, tată!”

Griboed în grabă întoarse iapa din drum. N-a apucat însă iapa să iasă din zăpada de pe marginea drumului şi să răzbească la loc neted, că din curte răsună un strigăt mânios: „Stai!” Griboed, din mers, şfichiui iapa cu biciul şi în aceeaşi clipă bubui un foc de armă. Volodka se prăbuşi deodată în sanie, spunând ceva cu glas schimbat, nefiresc, iar el, fără să-i dea atenţie, aruncându-se în sanie, în genunchi, mâna iapa din răsputeri. De parc-ar fi simţit năpasta căzută pe capul oamenilor, iapa ţâşni în galop, într-o clipită străbătu partea deschisă a drumului şi, urmărită de împuşcături dese, intră în pădure. Abia când au pătruns mai adânc în pădure, Griboed a oprit sania şi l-a apucat de umeri pe Volodka.

Volodka zăcea pe o parte, apăsând cu amândouă mâinile pe burtă poalele sumanului. Tatăl i-a desfăcut mâinile închircite, a descheiat sumanul şi s-a îngrozit. Din rana însângerată ieşeau, vii, făcând băşici ciudate, sub mână, maţele subţirele ale lui Volodka. Văitându-se încet,

băiatul le aduna îngrozit sub cămaşa însângerată şi plângea de durere. Nenorocirea abătută nu mai putea fi înlăturată.

L-a dus viu încă în bordei. Volodka spunea ceva cu glas slab, îşi chema mama, apoi tăcu şi până la ziuă a zăcut aşa în tăcere, zvâcnind uşor, la răstimpuri, din picior sau din mână.

În zori, s-a stins…

Pe un drumeag îngust de pădure trecură de marginea brădetului, lăsară în urmă o curătură, năpădită de puieţi de pini, şi o cotiră la stânga. Un sfert de oră mai târziu, Griboed îi scoase la marginea unui Ian de secară, pe o costişă. Pe câteva tarlale, despărţite de răzoare joase, arate de mântuială, dădea în pârg o secară rară printre ale cărei fire pipernicite se întrezăreau pâlcuri dese de albăstrele şi rozete albe de romaniţă. Griboed alese un răzor mai lat şi coti, cosind cu picioarele iarba aspră a răzorului. Ceilalţi îl urmară.

— Iată şi satul, spuse căruţaşul.

Levciuk se aşteptase să vadă nişte clădiri sau măcar acoperişuri de paie cu coşuri, semne ale apropierii de sat, dar nu văzu nimic din toate astea. Prezenţa până nu demult a unui sat aici se ghicea cât de cât după cei câţiva pomi înalţi, care se înălţau mai departe după lanul de secară. Venind mai aproape, văzură, dincolo de gardurile năpădite de buruieni, rămăşiţele afumate ale unor vetre, din loc în loc colţuri de şură scăpate din pârjol, bârne prăbuşite prin ogrăzile năpădite de iarbă. Din multe clădiri nu mai rămăseseră decât pietrele temeliilor. Pomii din apropierea gospodăriilor arse erau uscaţi, cu crăcile goale, fără frunze. Un tei înalt lângă o fântână era verde numai pe o parte, cealaltă parte a coroanei, arsă, înălţa spre cer crengi stranii, negre. În grădinile călcate în picioare, fără straturi, zăceau claie peste grămadă puţini sparte, diferite unelte de gospodărie, prăjini, zdrenţe cenuşii, uscate. Probabil că satul fusese ars în primăvară, înainte de săpatul grădinilor, culturile de toamnă creşteau ale nimănui, iar cele de primăvară nu se vedeau nicăieri.

Câmpul de dincolo de grădini rămăsese părăsit, năpădit de lobodă şi pălămidă.

— Unde ne-ai adus? se opri Levciuk. Unde vezi aici oameni?

— Aşteaptă, aşteaptă! Vin aici.

Griboed merse cu pas vioi înainte, pe marginea satului. Străbătură dincolo de tufişuri o râpă nu prea adâncă, la capătul căreia văzură, dintr-odată, o arie mică, cu două construcţii, pe o colină lângă un ariniş.

— Iete, c-am ajuns! Acolo era femeia, aduna ceva. Niscai ierburi sau cine ştie.

— Bine, linişte. Rămâneţi aici, spuse Levciuk, dându-l deoparte pe căruţaş, îndreptându-se cu paşi repezi spre arie.

Din ariniş pornea şerpuind un drumeag, noroios probabil primăvara, iar la vremea aceea zvântat, care în apropierea ariei o cotea înspre sat. Nu se vedeau urme proaspete pe el, dar drumeagul acesta nu-i plăcu lui Levciuk şi, înainte de a-l trece, se uită atent jur-împrejur. Din cele două construcţii de pe arie, mai aproape de drum era un şopron cu nişte rămăşiţe de paie din anul trecut grămădite într-un colţ. Mai încolo era un hambar înclinat cu acoperişul străpuns, din găurile căruia atârnau, ca nişte coaste, şindrilele şi căpriorii. Levciuk ocoli o grămadă de pietroaie de lângă colţul hambarului şi tufele dese de zmeură de-a lungul zidului şi se pomeni de partea cealaltă, unde era uşa. Uşa era închisă şi nu se vedea nimeni prin apropiere. În vârful unui măr pădureţ de la marginea lanului de secară se legăna liniştit un corb bătrân, care, întorcând capul, se uita bănuitor la el. Levciuk flutură mâna, dar corbul nici măcar nu clipi din ochi şi numai când Levciuk mişcă de pe umăr automatul, fâlfâi leneş din aripi şi zbură în silă spre sat.

Nevăzând pe nimeni, Levciuk deschise încetişor una din uşi. În hambar domnea întunericul, mirosea a paie putrezite şi a praf. Deasupra capului cu piuituri slabe se avântară două rândunele. Pesemne că-şi aveau acolo cuibul. Levciuk deschise larg uşa şi păşi peste prag.

Da, se părea că Griboed nu greşise când vorbise de o femeie. Într-adevăr în hambar locuia cineva.

Lângă perele, pe un braţ de paie era aşternut un suman vechi şi zăceau nişte zdrenţe. Tot aici se găsea o găleată pentru apă, iar pe perete atârna un cojoc. Pe podeaua de lut b: ne măturată, lângă uşă, stăteau aliniate nişte cizme cu turetcile tăiate. Pereţii întunecoşi erau luminaţi de crăpăturile fără număr dintre bârne. La stânga intrării mai era o uşă scundă, care da probabil în şura pentru snopi. Tot acolo se sprijinea pieziş de perete o scară improvizată din beţe.

Levciuk aşteptă o vreme ascultând, apoi strigă încetişor:

— Hei! E careva viu pe aici?

Nimeni nu răspunse – poate că-n clipa aceea nu era nimeni în hambar. Dar până la urmă trebuia să vină cineva, dacă locuia acolo, se gândi Levciuk şi ieşi afară. Griboed şi Klava îl urmăreau cu încordare din tufişuri.

— Haide-ncoa! le făcu semn cu mâna.

Când s-au apropiat, el a deschis larg uşa – intraţi! – şi Klava cu paşi apăsaţi, apucându-se de uşă, a intrat prima în hambar. Aruncând o privire speriată în acel adăpost omenesc întunecos, văzu pe podea sumanul şi deodată se lăsă pe el, sleită de putere.

— Deh, uite! De-aici nu ne mai ducem nicăieri, spuse Levciuk. Dar unde-i gospodina?

Griboed nu intră în hambar, îi înconjură colţurile năpădite de zmeuriş şi urzici, se opri, ascultă. Dar nu, nu era nimeni în apropiere. Domnea liniştea. Doar în adierea proaspătă a vântului de dimineaţă fremăta mărul din apropiere şi se legăna cu un foşnet uşor lanul de secară.

Iar Levciuk în timpul acesta, cercetând colţurile construcţiei, urcă câteva fuşteie ale scării şi privi în podul şurei pentru snopi. Se gândea că poate oamenii se ascunseseră în pod. Dar nici acolo nu era nimeni. Doar praf neatins de picior de om şi găinaţ de rândunele. Din cuibuşorul cenuşiu de sub căprior priveau căpşoarele curioase ale puilor de rândunică şi se auzi un piuit

neliniştit. Levciuk coborî şi deschise larg uşa joasă. În şură era întuneric. O ferestruică mică, îmbâcsită de păienjeniş, arunca puţină lumină pe un cuptor negru de piatră fără horn, de la care se împrăştia un miros înăbuşitor de fum.

— Ei bine, ce să-i faci, mai aşteptăm. Tu ce zici, mai rabzi puţin? se adresă el Klavei, dar ea nu-i răspunse. Acu să fi mâncat ceva…

Ar fi fost tocmai vremea de mâncat, dar ei nu aveau nici măcar o fărâmă de pâine, aşa că erau nevoiţi abia de acu încolo să se îngrijească de ceva hrană. Levciuk ieşi în curte, cercetă hambarul pe dinafară, se uită la arinişul din apropiere. Dar, după câte se părea, stăpânii plecaseră undeva departe. Şi Levciuk se apropie de marginea lanului de secară, trecu drumul, se opri, ca să se încredinţeze că totul în jur este liniştit, aruncă o privire spre cele mai îndepărtate tufişuri de arini.

Acolo se zărea o rarişte largă de pădure sau marginea timpului, iar mai departe se vedea un brădet şi atenţia lui Levciuk fu atrasă de o tarla cu cartofi dincolo de un Ian de orz. Tufele de cartofi aveau frunze bogate, iar pe brazdele din margine zăceau lujeri uscaţi – înseamnă că îi şi săpaseră. Socotind c-ar putea fierbe nişte cartofi, se întoarse cu paşi iuţi să caute ceva – o găleată sau un coş.

— Hei, moşule! Dă un vas, ceva, avem barabule! strigă el în uşa larg deschisă a hambarului.

Griboed, fără să răspundă, şedea mai departe tăcut, ghemuit pe vine, lângă Klava care, acoperită cu sumanul, se închircise pe paie. Levciuk simţi că-i cade cerul în cap la gândul că i-a venit sorocul. Trecu uşor pragul, dar Griboed, auzindu-l, îi făcu semn cu mâna să se retragă. Sărmana Klava, se gândi Levciuk, se pare că totuşi i-a venit timpul şi nu-i pe nicăieri vreo femeie, iar el într-o treabă ca asta nu-i putea ajuta cu nimic.

Levciuk rămase lângă uşă, în aşteptare, cu gândul c-ar putea Griboed să-i mai spună ceva. Stând aşa, îşi aduse deodată aminte că în asemenea împrejurări e nevoie de apă fiartă şi c-ar trebui aprins focul. Se năpusti în căutarea lemnelor şi găsi sub streaşină câteva beţe uscate pe care

le rupse cu piciorul şi chiar acolo în curte, folosindu-se cu greu de mâna stângă, aprinse un foc. Mai rău era cu vasul pentru apă. Dar, căutând în jur, descoperi aruncat în zmeuriş un căzănel găurit.

Astupă gaura de la fund cu o surcea şi fugi la râuleţ după apă. Tot timpul trăgea cu urechea la cea mai mică mişcare din hambar şi, deşi nu auzea aproape nimic, nu se mai duse acolo. Începu să gospodărească pe lângă focul care se înteţise binişor la vânt. Apa din căzănel prinse a se încălzi puţin câte puţin.

— Aşa, foarte bine, spuse Griboed, ieşind din hambar. Eşti isteţ!

— Ei, ce-i pe acolo? întrebă Levciuk.

— Nimic-a. Totu-i bine.

— Da' tu, la treburi d-astea… te pricepi cât de cât?

— Păi, cât de cât, răspunse în doi peri Griboed, apucă o cârpă pusă la uscat pe coada unei grape rezemate de perete şi dispăru din nou în hambar.

Cu atât mai bine, se gândi Levciuk, cu ajutorul lui Griboed poate trece cumva şi asta. Mai rău ar fi fost dacă rămânea el singur cu Klava. Cu ce-ar fi putut s-o ajute? Nu ştia ce se întâmplă acolo şi era numai urechi, cu ochii la hambar. La un moment dat începu să se neliniştească – dar dacă intervine vreo complicaţie!

Părea că totul mergea aşa cum trebuie în asemenea cazuri. În curând Griboed ieşi în fugă afară şi cu poala zoioasă a vestonului apucă agitat căzănelul de pe foc.

— Ce, gata?

— Gata, gata…

Levciuk rămase uşor mirat: se aşteptase să audă întâi un plânset de copil sau măcar gemetele mamei, iar aici – nici tu plânset, nici tu gemete şi uite că acest bătrân, care făcea pe moaşa, zicea că-i gata.

— Acuşi, acuşi, se auzi glasul lui Griboed din hambar, uite acuşi!

Levciuk stătea la uşă şi era neliniştit de parcă ar fi fost el tată; cel adevărat n-a avut parte de această nelinişte. Toate obligaţiile le reveniseră lor, tovarăşilor lui

de luptă, şi acum multe în purtarea lui Levciuk faţă de Klava erau determinate de atitudinea lui faţă de Platonov. În orice caz Levciuk se simţea obligat nu atât faţă de Klava? îl faţă de şeful statului lor major care murise.

— Aşadar, ce-avem acolo? întrebă nerăbdător Levciuk. Flăcău sau fată?

— Bărbat! spuse Griboed cu glas gros, de nerecunoscut. Chipeş copchil. Vin aici…

Levciuk păşi în şopron cu o curiozitate neaşteptată, de-a dreptul de necrezut, şi aruncă o privire legăturicii din mătase de paraşută din braţele lui Griboed. Alături, din semiobscuritatea culcuşului de paie străin, îi privea Klava, aproape cu groază în ochii chinuiţi.

— Ia te uită! întreg Platonov. Ai?

O feţişoară micuţă, încreţită, cu ochişorii strâns închişi – îţi puteai da seama că este o fiinţă vie şi nimic mai mult. Dar ca s-o îmbărbăteze pe mamă şi să-i facă plăcere bătrânului care a moşit-o, Levciuk aprobă:

— Desigur, desigur…

— Uite că iarăşi suntem trei bărbaţi, spuse Griboed cu glas obişnuit, îngrijorat. Numa’ cu ce ne-om hrăni?

Levciuk se dezmetici dintr-odată. El, care în tot acest răstimp se simţise aproape de prisos, îşi dădu seama de această nouă obligaţie a sa. Înşfăcă căzănelul şi o zbughi din hambar. Străbătu arinişul des până ajunse la câmpul cu cartofi. Cu mâna stângă începu, în grabă, să smulgă lujerii înfrunziţi de care atârnau cartofi mititei, cât nişte ouă de porumbel. Era stăpânit de un sentiment nou, nemaiîncercat sau, poate, sentimentul uitat de participare la continuitatea vieţii umane în care războiul nu-şi avea loc, şi atitudinea sa faţă de Klava se schimbă vizibil. Afecţiunea familială luă locul indiferenţei sau dorinţei de a dojeni. Acum ea nu mai era pentru el cocheta Klava, pe care o adusese cândva în detaşament şi nicio partizană care a făcut un copil din flori cu şeful lor – chiar dacă un om respectat de ei toţi. Acum era în primul rând o tânără mamă de care erau datori să se îngrijească. Apoi ştia el bine cât de greu îi va fi traiul de mamă în această pădure

şi se străduia ca măcar la început să-i uşureze cât de cât viaţa aspră pe care i-o pregătise soarta de partizan. Oricât de ciudat ar părea, dar tocmai acum, prin Klava, pentru prima oară, de ani şi ani, se simţea nu un luptător partizan, cercetaş sau mitralior, ci, înainte de toate, om, şi aceasta era pentru el un lucru nou şi cum nu se poate mai plăcut. Ca şi cum nici n-ar mai fi fost război.

Azvârlindu-şi pe spinare automatul, se apucă să pregătească cartofii, îi spălă în râuleţul rece, umplu căzănelul cu apă, aprinse din nou focul şi potrivi căzănelul.

— Am ceva sare, spuse Griboed, ieşind din hambar şi văzând cartofii pe foc.

— Nu zău! Poate ai şi nişte pâine? răspunse Levciuk.

— Nţţ, pâine n-am. Dar ceva sare da.

Căruţaşul se lăsă în genunchi lângă foc, scoase din buzunarul de la piept o cârpă roşie, o despături, apoi desfăcu o hârtiuţă şi cu două degete luă un pic de sare.

— Ia mai mult! Ce facem cu picul ăsta! spuse Levciuk.

Griboed luă mai mult, dar îndată se răzgândi şi-i dădu drumul înapoi în hârtie, apoi cât apucă cu trei degete aruncă în căzănel.

— Trebuie s-o drămuim. Unde-o mai iei?…

— Ei, ce-i cu Klava? întrebă Levciuk.

— A adormit. Las să doarmă, are nevoie acu.

— Şi ăl mic?

— Şi ăl mic doarme. A supt la sân şi doarme. Ce-i pasă lui…

— Bine. Şezi, stai jos aici.

— Nu, mai bine mă duc la umbră. Îi prea cald. Mi-i frică că-mi coc capul.

Într-adevăr, soarele se ridica tot mai sus, pe arie era fierbinţeală mare de nici nu le venea a crede că oleacă mai înainte suferiseră de frig. Da ce le păsa lor de căldură sau de frig! Principalul e că scăpaseră de nemţi, ajunseseră în desişul pădurii unde nu era nimeni, nici partizani, nici ţărani, nici nemţi, în căzănel clocoteau cartofi proaspeţi care, oricum, or să-i sature. Totuşi scăpaseră de ce era mai

rău, şi dacă n-ar fi fost moartea lui Tihonov, Levciuk n-ar fi avut de ce se plânge.

Este adevărat că-l neliniştea puţin lipsa stăpânilor acestei locuinţe primitive. Oricum aveau nevoie de gospodar sau şi mai bine de gospodină, care să ia asupra sa, în continuare, îngrijirea Klavei. Apoi, Levciuk ar fi vrut să mai afle câte ceva de la ei şi chiar să facă rost de o căruţă, odată ce-au pierdut-o pe a lor. Dar grijile astea erau aşa, în general, se putea spune de viitor: grija cea mare cu Klava s-a rezolvat mulţumitor şi poate că se vor rezolva cumva şi celelalte.

Cartofii fierbeau în clocot şi ca să nu scape momentul când vor fi gata, Levciuk tot vâra în căzănel vergeaua de curăţat arma. Vergeaua se cam opintea, mai trebuiau fierţi cartofii, aşa că mai puse pe foc tot ce găsi prin preajmă – resturi de beţe putrede, o scândurică, nişte joarde din gard. Griboed stătea pe o bârnă lângă perete, cu o înfăţişare obosită, şi privea gânditor la foc.

— geai de eşti aşa de posomorât, moşule? îi aruncă o privire Levciuk. Stăm destul de bine.

— Bine şi nu prea, oftă Griboed.

— Adică? Te gândeşti la Tihonov?

— Păi, măcar şi Tihonov ăsta. Era tânăr. O fi vrut şi el să mai trăiască.

— De trăit toţi vrem. Dar nu-i după voia noastră.

— Păi vezi, la asta mă şi gândesc. Şi mai e acu şi ăsta micu'…

Micuţul, nici vorbă, nu prea a venit la timp, ba chiar foarte nela timp, gândi Levciuk. Dacă venea măcar cu o săptămână înainte până la încercuirea asta, că acum, într-adevăr, ce-o să se facă Klava cu pruncul între oameni străini, pe care încă nici nu ştii pe unde să-i cauţi în acest ţinut plin de ruine şi de moarte.

— Clar, trebuie să mai căutăm pe undeva, spuse Levciuk. Altfel dracu' ştie dacă mai vine careva aici.

Griboed stătea tăcut, privea concentrat la foc şi Levciuk, căruia de foame îi chiorăiau maţele, făcu un semn de lehamite cu mâna sănătoasă.

— Asta-i! mai întâi să mâncăm cartofii şi pe urmă mai vedem noi…

Rămase în curte vreo două ore, dacă nu mai mult. Soarele scăpătă dincolo de acoperişul casei de alături şi curtea fu inundată de o umbră largă, care tot creştea. Nimeni nu s-a apropiat de Levciuk, nu l-a tulburat pe banca lui, curtea îşi trăia viaţa sa obişnuită, copiii se distrau fiecare după vârsta lui, cei vârstnici îşi vedeau de treburile gospodăreşti obişnuite într-o zi liberă – ceva mai departe de intrare scuturau preşurile, măturau aleile; un bărbat tânăr bătea lângă un gard un covor gros, pestriţ, greu, şi loviturile sale puternice stârneau un ecou îndepărtat. Băbuţele mai rămaseră o vreme după apusul soarelui, apoi se retraseră în locuinţele lor, iar bărbaţii de lângă grajdul din apropiere mai scotoceau încă în pântecele „Moskvici”-ului demontat. Tot pe acolo se învârteau câţiva băieţi curioşi.

Levciuk studiase bine curtea aceasta, toate colţurile şi aleile ei. În general, îi plăcea aici. Era curăţenie, ordine, dar prea mult zgomot şi mulţi oameni, ca la târg în zi de sărbătoare. Adevărat, că peste tot e vorba de obişnuinţă. El, de pildă, era obişnuit cu liniştea de la ţară care-i rar tulburată de larma oamenilor, ci mai mult de chemările animalelor, păsărilor, de pârâitul îndepărtat al vreunui tractor de pe câmpie, de toate acestea împreună.

Revizuind în minte scene diferite din istoria aceea de demult, Levciuk nu putea scăpa de întrebarea: cine este *el* acum? Şi *cum* este? Uneori, adâncindu-se în gânduri, îşi imagina silueta lui înaltă, faţa de om sigur de sine, cu un zâmbet bun, prevenitor. Lui Levciuk nu-i plăceau oamenii tăcuţi, deşi el însuşi nu era prea vorbăreţ. *El* însă trebuia să fie în toate privinţele mai bun. Poate era inginer, specialist în piese de maşini sau alte mecanisme, care s-au răspândit acum peste tot. Poate că el însuşi construieşte maşini, automobile, de pildă. Pentru automobile Levciuk nutrea de mult respect, cândva chiar visase să devină şofer dacă n-ar fi fost mina. Dar cu o singură mină nu prea poţi ajunge mare lucru. Acu trei ani veniseră din oraş în colhoz

nişte oameni de la o întreprindere care patrona colhozul – un inginer şi un tehnician, au organizat la fermă o bază furajeră, a stat şi el puţin de vorbă cu ei – i-au plăcut foarte mult. Levciuk chiar se gândi: s-ar putea ca şi *el* să fie un specialist de înaltă calificare. În general, ar fi frumos.

Dar poate că este medic la cine ştie ce spital renumit, face operaţii, vindecă oameni. Levciuk ştia cât de important este să ştii să vindeci oameni, el însuşi după război zăcuse destul de des prin spitale, fusese chiar şi într-un sanatoriu din Crimeea pentru invalizii de război. Acolo a avut o mică neînţelegere cu o doctoriţă. Dacă în locul ei ar fi fost un doctor, un bărbat, poate că n-ar fi avut loc niciun fel de neînţelegere, îşi zicea Levciuk. I s-a întâmpl'at după aceea să viseze uneori că este tratat de *el*, deşi omul nici nu bănuie pe cine tratează, iar Levciuk nu-i poate povesti nimic fiindcă nu l-ar crede. Chiar aşa, totul exista doar în amintirea sa, ce alte dovezi putea să aibă?

Desigur *el* putea deveni orice – nici prin cap nu-i trece lui Levciuk ce-ar putea să fie în viaţa asta – dacă e un om deştept şi a învăţat. A învăţat, fără doar şi poate, a absolvit un institut superior, poate e chiar candidat în ştiinţe sau cum s-o fi chemind asta la ei, la oamenii învăţaţi. O fată din satul vecin se măritase la oraş cu un mare om de ştiinţă, vara veneau împreună la maică-sa şi nevasta nu-i spunea bărbatului altfel decât *candidatul meu*. Iar maică-sa femeie înapoiată încurca totul şi una, două, îi zicea deputat. Dar el nu i-o lua în nume de rău.

Desigur, *el* este un om aşezat şi-i place să chivernisească banul, şi în niciun caz nu trage la măsea, cum fac mulţi bărbaţi. Este adevărat că însuşi Levciuk a avut cândva păcatul ăsta, dar de mult nu mai bea decât de sărbători sau cu vreun prilej mai însemnat, cum ar fi când vin musafiri. Dar viaţa lui Levciuk nu poate să-i fie exemplu, *el* trebuie să fie mai bun.

Apoi *el* are vorba aleasă. Nu că n-ar zice vreodată un cuvânt mai grosolan, dar nici aşa, ca unii, care toată ziua bună ziua înjură. Pe de-alde ăştia Levciuk nu-i respectă

deloc, chiar dacă-s învăţaţi sau şefi. La vreme de război, faţă-n faţă cu moartea, cu foametea, suduiau şi se înjurau, dar acum nu aveau de ce. Ce le lipsea acum?

Dar orice ar fi el, ca specialitate sau funcţie, trebuie să fie om înainte de toate. Pentru Levciuk această noţiune nu avea un sens deosebit, filosofic. Însemna pur şi simplu să fii bun, deştept şi să izbândeşti, dar nu pe seama altora. Văzuse la viaţa lui destui şmecheri descurcăreţi, care-şi întemeiau bunăstarea pe spinarea celor din jur şi se pricepeau să fie deştepţi pentru a-şi asigura diverse profituri. Cât mai multe profituri. Pe aceştia Levciuk îi ura tot aşa cum îi unse în război pe cei care căutau să-şi scape pielea cu preţul vieţii celor din jurul lor. El nicăieri şi niciodată nu a păcălit sau înşelat pe nimeni pentru propriul câştig, nu concepea aşa ceva şi ura viclenia la om.

De altfel, toate acestea erau visurile şi gândurile sale pe care le-a nutrit, vreme de treizeci de ani, exact jumătate din viaţa sa nu prea norocoasă. În realitate – o ştia bine – totul ar putea să nu fie aşa. Dar el n-ar fi vrut să nu fie aşa, el dorea din toată inima să fie aşa cum trebuie să fie, cum ar fi vrut el să fie fiul său, pe care nu i l-a dat Dumnezeu. În loc de fiu a avut parte de trei fete, toate semănând cu mama lor şi la fire şi la înfăţişare. Sigur că Viktor nu-i era fiu, dar atâtea sunt legate de el. Toate prin câte trecuse mai apoi Levciuk, până la sfârşitul războiului, deşi nu fuseseră uşoare, erau departe de ce i se întâmplase atunci. Atunci dăduse tot, se dăruise total, şi o a doua oară pur şi simplu n-ar mai fi fost în stare…

Împungind din nou cu vergeaua în căzănel, Levciuk simţi cum intră până la fund şi porunci lui Griboed să scurgă cartofii, lui fiindu-i greu să facă această operaţie cu o singură mină. Griboed acoperi căzănelul cu poala vestonului său din stofă de lină, cândva foarte elegant, şi-l răsturnă. Aşteptă să se scurgă toată apa până la ultima picătură şi puse căzănelul pe foc.

— Lasă-i să se usuce niţel.

— Ce să se usuce acolo! Du-l în hambar să mâncăm.

Griboed luă din nou căzănelul din care se răspândeau

aburi, iar Levciuk deschise uşa hambarului. Klava, care aţipise cu legăturica albă în braţe, se trezi şi, după cum i se păru lui Levciuk, zâmbi şters, numai din buze.

— Hai să mâncăm! Uite, cartofiori calzi. Cred că n-ai mâncat alţii mai buni în acest an?

Ea încercă să se ridice şi Levciuk o ajută, îi potrivi la spate paiele, înghesui cojocul lângă perete. Fără să lase micuţul din braţe, Klava se aşeză cum putu mai bine, îşi potrivi părul pe frunte.

— Doarme? întrebă Griboed, întinzându-i căzănelul.

— Doarme. Nu ştiu de ce-o fi dormind întruna, spuse transmisionista cu puţină nelinişte în glas.

— Nu-i nimic. Las să doarmă. O să fie ca taică-său, liniştit.

— Mulţumesc, unchiule, spuse Klava, supusă.

— N-ai pentru ce. O femeie, bunînţeles, s-ar fi descurcat mai bine…

— Da’ nici tu nu te-ai descurcat rău, interveni Levciuk. Nici ţipete, nici plânsete.

— Păi că eu ce merit am? Asta, vezi, e meritul ei.

Amândoi, arzându-şi degetele, începură să scoată cartofii fierbinţi din căzănel, iar Klava stătea liniştită, rezemată de perete cu micuţul la îndemână. Levciuk, aruncându-i o privire, spuse:

— Hai, mănâncă. Ce-i cu tine?

— Acolo, în raniţă, era o lingură, spuse ea.

Iar el, trăgând de sub Klava o raniţă nemţească subţirică, începu să scormonească în ea.

— Lingura… uite-o, na.

— Este şi un bidonaş acolo. Scoate-l acu. În cinstea celor întâmplate.

— Bidonaş? Oho! Ho, ho! exclamă Levciuk şi într-adevăr dibui în raniţă un bidon alb de aluminiu în care gâlgâia uşor ceva. Tărie?

— Puţintel spirt. L-am tot păstrat…

— Oh, bravo ţie! o lăudă din inimă Levciuk, să-ţi dea domnul sănătate bună şi ăluia mic la fel. Griboed, ce zici… îi tragem?

— Păi, dac-aşa-i vorba, răspunse fâstâcit Griboed, şi ochii îi străluciră într-un fel blând în lumina slabă, plină de umbre, din hambar.

Băură cu plăcere, chiar cu puţină solemnitate spirtul diluat din bidon. Primul bău Levciuk, îşi trase răsuflarea, făcu o mică pauză şi muşcă cu poftă din cartof. Bidonul îl trecu lui Griboed, care, mai întâi se încruntă, luă o înghiţitură mică, se încruntă mai tare – toată faţa sa, îmbătrânită înainte de vreme şi acoperită de ţepi aspri, se încreţi.

— Halal! mai bun ca rachiul.

— Ţi-ai găsit comparaţie! Păi ăsta-i spirt curat, de fabrică. Pe când rachiul…

— Păi ce, ce dacă-i de fabrică? Parcă-i mai puţin aspru, alunecă pe gât.

— Da' tu nu bei? ridică Levciuk ochii spre Klava.

— Cred că n-am voie, răspunse sfios Klava.

— Da' de ce? întrebă Griboed. Ia şi bea. Se întâmpla şi nevastă-mea când alăpta să bea uneori. De sărbători. Copilul doarme mai bine atunci.

— Să iau şi eu niţel…

Puse bidonul la gură şi înghiţi puţin, ca şi când l-ar fi degustat. Levciuk plescăi din limbă şi-şi linse buzele, bucurându-se de plăcerea altuia.

— Ei, aşa-i bine! Acu o să mâncăm. Cartofii, deşi-s cu coajă, sunt gustoşi. Aşa-i?

— Da, cartofii-s gustoşi. Cred că niciodată în viaţă n-am mai mâncat asemenea cartofi.

— Parcă-s ciuperci! De-ar avea sare mai multă, nu, Griboed? întrebă cu anumită intenţie Levciuk. Dar Griboed dădu doar din cap.

— Nu, sare nu vă mai dau. A rămas foarte puţină. O să mai avem nevoie.

— N-am ştiut, n-am ştiut că eşti un zgârcit.

— Şi ce-i dacă-s zgârcit? De-ar fi mai multă. Dar aşa… Cât să pui pe limbă.

Klava mâncă doi cartofi şi se sprijini cu spinarea de perete.

— Vai, cum mi se învârte capul! spuse ea.

— Nu-i nimic, asta trece, o linişti Levciuk. În capul meu parc-ar cânta o fanfară. Aşa-s de vesel.

Griboed îl privi mustrător. Zbârciturile de pe faţa căruţaşului se făcură şi mai vizibile, ceva aspru şi dojenitor se ivi în privirea lui întotdeauna neliniştită.

— Ce să ne veselim? Nu vezi unde-i soarele?

— Şi ce dacă?

— Păi e. Că pin deseară, hăt, cât mai avem.

Levciuk hăpăia cartofii cu poftă. Ca şi ceilalţi doi obosise în noaptea trecută, i se făcuse foame şi acum se cam ameţise, totuşi, nu se ştie de ce se simţea puternic şi plin de încredere. Ştia că se pot întâmpla multe dar avea un automat, un braţ puternic şi sănătos, deşi şi cu celălalt se deprinsese să se ajute învingându-şi durerea. În război trecuse printr-o sumedenie de peripeţii cumplite şi din toate scăpase viu până acum şi nu-şi putea închipui că în această pădure liniştită li se putea întâmpla ceva rău. Cel mai rău ar fi fost bineînţeles să moară, dar moartea nu prea-l speria, se obişnuise cu gândul că este inevitabilă şi cât timp era viu nu se prea sinchisea de moarte. Putere să lupte avea şi era gata să se apere.

Ceilalţi se comportau altfel.

Griboed tot mai mult se cufundase în gânduri, ca şi cum şi-ar fi amintit ceva trist. Mâncând cartofi, se oprea deodată din mestecat şi înţepenea privind fix înainte. Klava reuşea să facă tot mai multe lucruri în acelaşi timp. Mânca, mângâia pruncul cu o nelinişte nervoasă şi totodată asculta cu atenţie parcă ceva ce numai ea putea auzi. Levciuk, băgând de seamă, o întrebă, înghiţindu-şi dumicatul:

— Ce stai cu urechile ciulite?

— Eu? Parcă se aude ceva. Ca nişte glasuri…

Ascultară cu toţii, dar nu se auzea nimic clar şi Levciuk, pentru a se convinge că sunt în deplină siguranţă, apucă de ţeavă automatul şi ieşi din hambar.

Se apropia amiaza, pe arie ardea soarele, sub palele de vânt foşnea uşor mărul din preajmă şi nu se vedea

nimic. În văzduhul moleşit de căldură domnea liniştea. Levciuk făcu ocolul ariei şi se întoarse în hambar.

— Ţi s-a părut, Klava, nu-i ni & icni – nicăieri.

— Poate mi s-a părut, se învoi liniştită Klava. Mie mi se întâmplă. Când eram mică eram o fricoasă! îmi era teamă să rămân singură acasă. Mai ales seara. Locuiam la Moscova pe Soleanka, într-o casă veche, năpădită de şoareci. Tata era mereu plecat, iar mama venea târziu, aşa că eu mă viram după bufet într-un colţ şi plângeam. Mă temeam de şoareci.

— De şoareci? se miră Griboed.

— Da, de şoareci.

— Ce să-ţi fie frică de şoareci! Ce, muşcă?

— Şoarecii nu-s lupi. Lupii, da. De lupi mă temeam şi eu. M-am speriat o dată, spuse Levciuk şi se întinse cu plăcere pe pământul tare. Acu să aţipim vreun ceas. Ce zici, Griboed?

— Cum ştii. Tu eşti mai mare.

Griboed isprăvi parcă în silă cartofii din căzănel. Levciuk căscă o dată şi încă o dată, neştiind cum să facă să-l lase de pază pe Griboed, iar el să doarmă oleacă. I se făcuse groaznic de somn, mai ales acum după ce-şi potolise puţin foamea şi mai înghiţise şi spirt. Dar nu apucă să-i spună nimic lui Griboed, când alături Klava izbucni într-un plâns cu sughiţuri. Levciuk sări în picioare.

— Ce-i? Ce-i cu tine? Ce ai? Totul e bine, Klava!

Dar ea se cutremura toată, suspinând încetişor şi ascunzându-şi faţa în palme. Levciuk nu se putea dumiri ce se întâmplase şi încerca în toate felurile s-o liniştească, iar Griboed şedea tăcut, strângându-şi sub el picioarele desculţe şi-i privea pe amândoi cu tristeţe.

— Las-o, nu-i nimic, îi spuse el, după un răstimp lui Levciuk. Las să plângă. Nu-i nimic. Amărâta n-are ce mânca, măcar să plângă. Le ştie şi ea pe ale ei. Lasă.

Levciuk se aşează la loc şi Klava, într-adevăr, după ce mai suspină de câteva ori, îşi şterse ochii cu mâneca bluzei.

li-l

— Iertaţi-mă. M-au lăsat nervii. N-o să mai fac.

— Lasă-te de glume de-astea, îi spuse Levciuk serios. Că altfel… ne apucăm şi noi să plângem.

Buzele îi tremurară din nou de parcă nu şi-ar fi putut stăpâni o durere numai de ea ştiută; Griboed se grăbi s-o încredinţeze:

— Nu-i nimic. Totu-i bine. Principalul e copilaşul. Aşa de drăgălaş. O să crească. Războiul blestemat se sfârşeşte şi toate astea se îndreaptă. Ai să vezi. La tineri toate relele se îndreaptă. Bătrânii au ajuns la capăt de drum, dar tinerii au totul în faţă. Nu trebuie să te omori cu firea. Cui îi e uşor acu? De-aş avea eu parte de nenorocirea ta…

— Aşa-i, spuse Levciuk după o clipă de tăcere. Hai să vorbim de ceva mai vesel. Uite, pot să vă povestesc cum era cât pe-aci să mă însor înainte de război.

Dar Griboed, prins de gândurile sale, nu dădu niciun răspuns la propunerea glumeaţă a lui Levciuk şi şedea mai departe trist, cu ochii aţintiţi înainte.

— Toată viaţa n-o să-mi iert. De ce l-am luat atunci la Vâselki? De ce nu l-am bătut, de ce nu l-am gonit în bordei?

— De cine vorbeşti? De băiat?

— Mda. De Volodka. Toată viaţa n-o să-mi iert…

— Păi, că nici eu nu-mi iert toată viaţa. Nu l-am ascultat pe tata, prinse din zbor vorba Levciuk, înviorându-se şi aşezându-se drept. Fugisem până acasă în patruzeci şi inu… bine că nu era departe… de la Kobrin la Starobin. Satul meu e lângă Starobin, îi zice Kurociki. Când nemţii au împrăştiat regimentul, noi care cum ne-am nimerit. Care prizonier, care spre răsărit, care în pădure. Iar eu am fugit la taica. Am fugit, am lepădat de pe mine hainele militare, mi-am pus – altele civile, îl ajutam pe taica, trăiam. Taica îmi zice: ascunde-te până una, alta. Da eu, de unde! Erou! De cine să mă tem? Nemţii încă nu se iviseră. Era doar un poliţist în sat, Kozliuk, un neisprăvit şi un slăbănog, mergea cu brasarda pe mânecă şi cu cravaşa agăţată de curea. Ce, era să-mi fie frică de el? Păi eu aveam un puşcoci ascuns sub streaşină, şi în caz de ceva îi găuream capul. Şi într-adevăr nu s-a atins de mine, se

temea. Dar iată că spre primăvară pe cei ca mine îi cheamă la raion să-i înregistreze. Unii s-au dus, de frică şi… tu-tu! I-au înhăţat. Dac-am văzut aşa, mi-am luat puşcociul şi… în pădure. Şi atunci Kozliuk a prins curaj. A venit cu copoii de la raion la taica. „Unde ţi-e fiul?” „Nu ştiu”. „Aha, nu ştii, atunci ştim noi!” Şi l-au înhăţat pe taica. Şi… tu-tu cu taica. Din cauza mea, eroul, curajosul! Şi ce era dacă-l ascultam şi mă ascundeam! Dar deh! Cum să-l asculţi pe taica! El oricum era bătrân, iar eu fusesem pe front. Apărător al patriei şi n-am fost în stare să-l apăr pe tata!

Micuţul din braţele mamei începu să dea semne de nelinişte, se mişcă în scutecele sale de mătase şi, pentru prima oară şi-a făcut cunoscut glasul său plângâreţ. Klava l-a luat cu multă grijă, clar şi stângaci, şoptindu-i cuvinte de alintare, şi Griboed spuse înţelegător:

— Aha, hai, hai! Flăcăul vrea să mănânce. Iar tu întoarce-te cu spatele, n-ai ce să te zgâieşti!

Levciuk se întoarse şi Klava îşi potrivi copilul la sân, acoperindu-se puţin cu cojocul.

— A, păi e bine! Zău! spuse Levciuk, întinzându-se din nou pe jos. De n-ar fi fost războiul ăsta aş fi avut şi eu nevastă. Pusesem ochii pe una, o chema Ganka. Şi când colo, nici tu Ganka, nici tu nevastă, ci uite, război!

— Doamne! izbucni Klava cu durere. Da’ parcă eu am ştiut ce-i războiul! Eu singură m-am dus, singură am cerut. N-au vrut să mă ia. M-am dus pe blat la şcoala de radio. Credeam… Şi uite ce-i aici! Doamne, cită durere, cât sânge, moarte! Cum or fi îndurând oamenii aici, cei care-s de prin partea locului? Bine, bărbaţii e de înţeles. Dar femeile, fetele, copiii! Ei sărmanii, de ce? îi bat, îi fugăresc cu câinii, îi ard. Şi cu ce cruzime!

— Păi, că de-aia îi şi bat. Le dă mâna. Pe partizani vezi că nu-i uşor să-i baţi, ei îţi dau înapoi. Dar ăilalţi, ca oile. Vin, îi înconjoară, îi gonesc pe toţi în club sau în vreo magazie, cică să controleze actele. Toţi ştiu că nu-i vorba de acte, dar se duc. Trag nădejde. Poate că le-or da drumul. Şi încep să-i împuşte. Şi tot mai trag nădejde –

poate că nu-i împuşcă pe toţi. Şi aşa până când mor tot nădăjduiesc. De n-ar fi această nădejde. Ea îi ajută să-i omoare pe ai noştri!

— Ei bine, nemţii bat. Dar vezi că şi-ai noştri. Poliţiştii ăştia. Cum de li se ridică mâna?

— Uite că li se ridică, spuse Levciuk şi se aşează mai bine. Fiindcă au ordin. Odată ce-au apucat-o pe calea asta, au îmbrăcat uniforma, au luat arma în mână, atunci fac tot ce li se porunceşte. Nu pot da înapoi.

— Dar cum de au luat drumul ăsta? nu putea înţelege Klava.

— Au vrut să trăiască. Şi încă mai bine ca alţii. Iar unii din prostie. Au crezut ca zăpăciţii că se vor plimba cu brasarde pe mânecă şi atât. Alţii din ură faţă de Soviete. S-au supărat şi au trecut de partea nemţilor. Iar ăştia au fost buni la început „ja, ja”, iar pe urmă le-au pus armele în mână şi le-au dat ordin: pif, paf! Totul începe de la puţin.

— Încă-i bine, dacă o fac fiind forţaţi, spuse Griboed, chibzuind. Dacă-i vorba că-s forţaţi, e altă treabă. Uite, în Zarudici s-a întâmplat una, să vezi numai. Atunci când au dat foc satului. Un neamţ a zărit în cuptor un mucos şi dă-i şi dă-i cu patul puştii – l-a împins până în fundul cuptorului, într-un colţ, să stea acolo. Şi aşa a scăpat mucosul. Pe toţi i-au omorât, dar băiatul a rămas în vi. aţă. L-a scăpat neamţul. Dar unii parcă-s fiare. Îi înnebuneşte sângele, băutura. Cu cât dau mai tare cu atât vor să dea şi mai tare.

— Dumnezeule! spuse Klava. Până acum mi-a fost frică numai pentru mine (iar acuir. trebuie să-mi fie de două ori frică. Şi pentru el. E atât de micuţ!… Comoara mea amărâtă, puişorul meu nefericit, cum să te apăr? De ce avem parte de atâta suferinţă?

Levciuk, cu o înfăţişare nemulţumită, se ridică în picioare şi se duse la uşă. Nu suporta asemenea litanii, cu atât mai mult femeieşti, nefiind pur şi simplu deprins cu ele în viaţă.

— Ajunge cât ai jelit! îl creştem noi cumva! Uite, numai să găsim un loc potrivit. Vezi, aici nici dracu’ nu

vine.

— Păi! Numai că-i prea devreme să pornească fata la drum. Trebuie să stea culcată, îl preveni Griboed.

— Las să stea culcată. Rămâi şi tu cu ea. Iar eu mă duc. Trebuie totuşi să căutăm oamenii. Trebuie să fie pe undeva. Nu i-or fi omorât pe toţi. O mai fi rămas careva.

— La Krugleanka trebuie mers. Era un sat mare. De aici să tot fie vo zece kilometri.

— Bine, se poate şi la Krugleanka. Aveam un cunoscut acolo. În mai am alungat împreună poliţia.

— Sau la Şipşinovici. Numa că nu ştiu dacă Şipşinovici a mai rămas întreg au ba? E în marginea pădurii.

— Lângă pădure, nu prea cred… Dă-mi căsănelul, mă duc după apă. Nu ştiu ce am, mi-e sete.

De-abia se întinsese Griboed după căzănel, a-l dea lui Levciuk, că Klava tresări din iou, încordându-şi atenţia.

— Ce-i? nu înţelese Levciuk.

— Auziţi? auziţi?…

— Ce? strigă nemulţumit la ea Levciuk şi în aceeaşi clipă încremeni în mijlocul hamoarului.

În liniştea amiezii, nu se ştie de unde, se auzea o melodie cântată timid la o armonică de gură. Levciuk, fără o vorbă, înţfăcă automatul şi se năpusti spre uşă.

Deschise uşa, dar imediat o închise la loc. Prin crăpătura îngustă dintre scânduri se vedea destul de bine cum dinspre satul pârjolit veneau două căruţe pline cu bărbaţi cu bonete negre pe cap, cu puşti în mâini şi la umăr. Răsunau glasuri, râsete şi sunetele gingaşe ale unei armonici de gură.

Levciuk înjură ameninţător, cu năduf.

— Ce-i acolo, ce-i? întrebă Klava, speriată. Nemţii, da? Nemţii?

— Nemţii! spuse Levciuk şi se trase de lângă uşă. Griboed, în colţul ăla! iar tu înveleşte-te! Dintr-o săritură fu lângă Klava, smulse din spatele ei cojocul. Culcă-te! Numai să stai liniştită. Ăştia trec mai departe, dar nici el însuşi nu credea în spusele sale, încercând doar să-şi

liniştească prietenii.

Griboed se trase ascultător într-un colţ, găs acolo o crăpătură potrivită şi-şi lipi faţa de ea, urmărind drumul. Levciuk se trânti lângă crăpătura din uşă, pironindu-şi privirea asupra căruţelor, care coborau repede spre pârâu, îl trecură şi, începând să urce panta, mergeau mai încet. Numără oamenii cu bonete negre. În prima erau patru, iar în ultima trei. Principalul era acum dacă vor trece pe alături sau se vor opri lângă arie.

Nu, căruţele nu trecură mai departe. Se opriră pe malul pârâului. Se auzi un ordin sau un strigăt, cineva sări în drum şi cu toţii coborâră din căruţe. Lui Levciuk i se strânse inima, se părea că de data asta li s-a înfundat.

— Griboed, fii atent! Linişte!

Dar şi fără ordinul lui în hambar era linişte. Klava, în loc să se acopere cu cojocul, stătea în genunchi pe paie şi strângea la piept pruncul, fără să-şi ia ochii de la Levciuk. Griboed se încovoie plin de încordare lângă crăpătura din perete.

„Ce-au de gând? Ce-au de gând, oare?” se întreba Levciuk în sinea sa, urmărindu-i cum îşi apucau armele şi căutau prin buzunare încărcătoarele cu cartuşe. Apoi, lăsând în drum căruţele, o porniră cu toţii pe cărare către arie. Aproape de marginea ei se împărţiră în două grupe. Una o luă înspre hambar, cealaltă, mai mică, începu să înconjoare aria pe partea cealaltă, dinspre ariniş. Totul ar fi fost simplu şi de înţeles dacă s-ar fi comportat altfel, dacă n-ar fi arătat atâta siguranţă neroadă. Ca şi cum n-ar fi bănuit nimic, fumau discutau fără cea mai mică fereală, memd pe cărare spre hambar. Tocmai siguranţa ceasta a lor, prostească sau de paradă, l-a erutat pe Levciuk, făcându-l să nu le înţeleagă intenţiile şi să spere mereu c-o să-i colească. Poate se duc mai departe şi trec pe ilături. împietrit în aşteptare, se lipi strâns e perete lângă crăpătura din uşă, pregăti automatul pentru tragere şi cu degetul mare al nâinii stingi pipăi uşor maneta, încredinţântu-se că-i în poziţie de tragere neîntreruptă.

Cei patru, fără grijă, păşind agale, se apropiau de

hambar. Ar fi fost uşor acum să-i iobori cu o singură rafală bine ochită, însă lipsa de certitudine cu privire la intenţia lor 1 reţinu pe Levciuk. Dar dacă trec pe alături spre lanul de secară cu cine ştie ce treburi de-ale lor. De bună seamă n-au de unde să ştie că în acest hambar sunt partizani, gândi Levciuk, înlemnit de încordare.

— Levciuk, ce-i? Unde sunt? stărui în şoaptă disperată Klava, însă el făcu doar un semn cu capul spre ea.

— Linişte!

Un timp, poliţiştii au dispărut după un colţ al hambarului. Levciuk îşi strivi fruntea de bârna nerindeluită din perete, dar nu putu să vadă nimic. Când îi zări din nou, erau chiar în apropiere de perete, dincolo de zmeuriş. În faţă păşea unul înalt, cu veston de postav şi cu centura atârnând pe burtă de greutatea artuşierelor. Într-o mână avea o armă nemească, iar între degetele celeilalte ţinea o ţigară din care trase în grabă câteva funu: înainte de a arunca mucul jos.

Ajunsese până în mijlocul curţii, iar Leciuk tot mai nutrea o slabă nădejde că poa', va trece în drumul său mai departe. Levciu urmărea cu încordare prin spărtură direcţi privirii lui, care mai întâi alunecă de-a lui gul pereţilor hambarului, întârzie puţin pe un colţ, probabil unde era zmeurişul mai dei apoi se abătu undeva într-o parte şi se opt asupra resturilor de la focul lor. Din câţiv. tăciuni mai ieşea încă un fum subţire, abii perceptibil. Levciuk se mustră pentru uşurinţa sa fatală, dar era prea târziu. Poliţistu' păşi spre uşă şi aceasta scârţâi încet.

Lipindu-se cu spatele de perete, Levciul ridică automatul în întâmpinare, nefiind ine; în stare să renunţe la ultimele licăriri de nădejde. Se gândea că de afară nu prea se vedt cine ştie ce în întunecimea dinăuntru. Da; nu apucă poliţistul să deschidă bine uşa, ci lângă perete, în partea cealaltă, se mişcă silueta întunecată a Klavei şi în liniştea încordată trosniră pe rând trei împuşcături Poliţistul scoase un strigăt uşor şi ori căzi dincolo de uşă ori se ascunse în zmeuriş Levciuk dădu drumul prin uşă la

o rafale scurtă şi, simţind că acuşi vor răspunde şi ei, se întinse la pământ. Lângă peretele opus frământându-se pe paie, Klava dârdâia nervos cu pistolul în mână.

— Culcă-te! Culcă-te! apucă să-i strige de două ori şi primul glonte din afară se iov de perete, smulgând din stâlpul de lângă uş o surcea groasă, uscată. Îndată apoi, din ambele părţi ale hambarului bubuiră împuşcături dese, gloanţele găuriră în câteva locuri stâlpii putrezi ai pereţilor, putregaiul şi praful acoperiră podeaua de lut măturată curat.

După ce rămase culcat o vreme lângă uşă, Levciuk se târî repede spre peretele din cealaltă parte şi privi printr-o spărtură îngustă. Puştile bubuiau fără să ştii de unde, pe lângă acoperiş, şi în văzduh piuiau gloanţele, dar pietrele temeliei îi apărau destul de bine jos, lângă pământ. Este adevărat că zmeurişul, care cuprinsese hambarul pe din afară, acoperea de tot în unele locuri crăpăturile şi Levciuk se temea ca nu cumva nemernicii să se apropie prea mult. De aproape ar fi putut să se repeadă la uşă şi să arunce grenade înăuntru sau să tragă direct cu automatele. Trebuia să-i ţină cu orice preţ la distanţă. N-aveau decât să tragă de departe. Acum, când începuse lupta, pentru Levciuk totul deveni simplu şi obişnuit, dispăruse complet nesiguranţa, se spulberase nădejdea naivă, copilărească – „dar dacă”. Înţelegea că acum au dat de bucluc şi nu urmărea decât un singur ţel – să nu se lase doborâţi.

Se repezea de la un perete la altul, privea prin spărturi, dar poliţiştii se ascunseseră şi ei probabil şi până când nu începu Griboed, în colţ să tragă, Levciuk nu putu înţelege unde naiba se vârâseră. Dar dacă Griboed trăgea însemna că văzuse ceva, măcar de acolo, din partea lui. Klava zăcea lângă perete, strângând la piept copilul, şi nu-şi lua privirea de la uşă. Levciuk o singură dată se uită în ochii ei plini de deznădejde şi înţelese că transmisionista „n-a avut noroc” până la urmă. Pentru ei toţi era rău, dar cel mai rău era pentru ea. Ar fi vrut s-o încurajeze cumva, dar nu găsea vorbele potrivite şi, înjurând în gând, se repezi la uscătoria de snopi. Partea aceea nu era apărată

de nimeni. Trebuia s-o apere el însuşi.

În uscătoria de snopi, în care mirosea a fum şi funingine, era întuneric – nicio crăpătură nu lăsa să răzbată lumina înăuntru, în afară de o ferestruică îngustă, aproape oarbă, făcută în perete. Izbi în geamul ei întunecat cu ţeava automatului şi cât ai clipi se întinse pe podeaua acoperită de prăjini. În acelaşi timp bubui o împuşcătură apropiată şi pe muchia înnegrită a unui stâlp străluci o pată albă – urma glontelui. Înseamnă că ei au închis şi această latură a hambarului, se gândi abătut Levciuk, înseamnă că nici în lanul de secară nu poţi fugi. Situaţia lor, care nici aşa nu fusese de invidiat, se înrăutăţise şi mai mult.

După ce rămase culcat un răstimp, se ridică cu băgare de seamă spre ferestruică şi privi dintr-o parte înspre arinişte. La marginea lanului de secară se vedeau, până la piept, două siluete cu bonete pe cap. îl păzeau pe el. Levciuk, fără să scoată pe ferestruică automatul, trase o rafală scurtă la nimereală în direcţia lor. Las să ştie că şi aici are cine să tragă. Să nu-şi facă iluzii! Apoi, aplecându-se, sări peste pragul înalt al uscătoriei de snopi şi se trânti la perete lângă Griboed, care privea cu atenţie prin spărtura sa. Klava stătea culcată dincolo de paie, acoperind cu grijă copilul înfăşat în scutece albe. Răbufni o împuşcătură singuratică, un glonte piui pe sub grindă şi împuşcăturile din jur conteniră nu se ştie de ce.

— Griboed, mai sunt multe cartuşe?

Căruţaşul se răsturnă pe o parte, fără să-şi desprindă ochii de la spărtură, pipăi buzunarul vestonului şi scoase câteva încărcătoare.

— Iete, patru încărcătoare.

— Asta-i tot?

— Păi.

— Dar tu, Klava?

— Aveam opt.

— Trei le-ai tras, au rămas cinci. Mda-a… Să tot lupţi!

Situaţia, în general, devenise cumplită, dacă nu chiar fără de speranţă. Îi încercuiseră şi-i ţineau tot timpul sub

foc. Desigur, poliţiştii aveau din belşug cartuşe. Era de-a dreptul caraghios să gândească c-ar putea rezista mult timp cu aceste nenorocite cincizeci de cartuşe. Dar atunci ce era de făcut? Trebuie să nădăjduiască în ceva sau să găsească o soluţie, numai că Levciuk nu găsea nimic. Stând culcat, mută maneta automatului la tragere foc cu foc. Se hotărî să tragă numai la ţintă sigură şi numai ci te un cartuş.

— Ce ne facem, Levciuk? Dumnezeule, ce ne facem? întrebă Klava încet, cu disperare.

— Taci! Stai culcată! Uită-te la uşă. Tu uită-te la uşă. Dacă apare cineva… trage drept în frunte! ordonă el şi privi spre uşa aceea afurisită, mare, din scânduri subţiri nedate la rindea, ambele canaturi deschizându-se în afară, neputând fi nici blocată, nici zăvorâtă pe dinăuntru. Ticăloşii ăia n-au decât să arunce o grenadă şi rămân de tot fără uşă şi-atunci să-i vezi năvălind şi împuşcându-i pe toţi pe loc.

Un răstimp, în schimbul de focuri interveni o pauză. Poliţiştii se sfătuiau, probabil, ce să facă şi iată că de undeva, de aproape, răsună un glas înăbuşit de pereţii hambarului.

— Hei, mă, Pletosule! Nu-i timpul să te predai?

Levciuk tresări. Pletosul îi spuneau într-un timp în grupa de recunoaştere şi acum glasul auzit îi păru atât de cunoscut, că se miră. Cine putea fi?

— Hei! auzi? E timpul să te predai până nu te frigem. Ori s-a şi zis cu tine?

— Păi c-ăsta-i ăla, care-a fugit la gară, se întoarse cu faţa spre el Griboed.

— Kudreavţev?

— Îhî.

Levciuk înjură încet, era uluit de această descoperire. O clipă rămase culcat, tăcut, simţind cum îl cuprinde o dorinţă de neînfrânt să sară imediat afară din hambar şi să descarce în ticălosul ăla tot ce-i rămăsese în automat. N-aveau decât să-l omoare şi pe el pe urmă. A reuşit însă să-şi înfrâneze explozia neaşteptată de furie. În genunchi, se

întinse spre Griboed.

— Lete-l, după şură. Pe după paie, uite-l, se piteşte.

— Ei, ia dă-mi arma ta!

Luă de la căruţaş puşca decalibrată şi se aşeză cât mai bine lângă perete. Se strădui să vâre puşca în spărtură, dar nu intra decât ţeava subţire cu cătarea. Bine cel puţin că peretele era acoperit afară cu zmeuriş, prin care era puţin probabil ca ei să vadă ceva. De altfel, şi de aici nu se vedea prea grozav. Levciuk se chinui zdravăn până reuşi să îndrepte puşca spre colţul şurii, unde, pe după paie, stătea culcat Kudreavţev. Aşteptă până ce acela se mişcă, arătându-şi boneta neagră, şi trase. Apoi repede, armând din nou puşca, trase încă o dată în acelaşi loc şi aşteptă.

Dar nu avu mult de aşteptat – de după şură, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, răsună din nou glasul veninos cunoscut:

— Vezi c-o păţeşti, Pletosule! O să te spânzurăm de falcă? O să crăpi în spânzurătoare.

— Da, da, vezi să nu! strigă Levciuk, neputându-se stăpâni.

— Lasă-te de prostii, cretinule! Scoate din hambar fata şi ridică mâinile. Scapi cu viaţă!

— Eu şi aşa o să trăiesc, nemernicule! Iar tu o să-ţi dai duhul în ştreang, trădătorule!

— Bine, tu ai vrut-o! se auzi de afară. Haideţi, băieţi, foc!

De data aceasta deschiseră un asemenea foc cum de mult nu-i fusese dat lui Levciuk să audă. Bubuia lângă şură, lângă drum, dinspre arinişte. Ecoul pădurii din jur înmulţea împuşcăturile şi se părea că un pluton întreg trage în ei din toate cele patru părţi. Gloanţele, cu pocnituri rele, dese, scobeau şi măcinau lemnul putred al pereţilor, în capul lor curgeau surcele, putregai, muşchi uscat. Gunoiul de paie se aşternuse gros pe podea şi un praf dens plutea în aer. Poate că i-ar fi omorât uşor pe toţi dacă n-ar fi fost temelia de piatră ascunsă de zmeuriş, care-i apăra în continuare de gloanţe. Ce-i drept, acum nu

mai era chip să-şi salte capul mai sus de temelie ca să privească prin crăpături şi cu toate acestea trebuia neapărat s-o facă. Levciuk ştia că focul nu este dezlănţuit degeaba, că sub acoperirea lui fiarele vor încerca să se apropie de construcţie. Şi el, stând culcat lângă perete, ascultă cu atenţie împuşcăturile dese, dezordonate, pentru a prinde momentul când trebuia să tragă în întâmpinare. Avea o oarecare experienţă în această privinţă şi acum nu atât vedea, cât simţea că duşmanii s-au apropiat. Atunci, săltând automatul, trase prin spărtură într-o parte şi în alta. Alături bubui de câteva ori puşca lui Griboed. Ascunzându-şi capul după piatra temeliei, apucă să vadă printre vrejii uscaţi ai zmeurişului cum afară cineva căzu la pământ, cineva, aplecându-se, dispăru într-o parte dincolo de şură. Se pare că nici lor nu le prea venea să moară aici, pe arie. Continuară să tragă din arinişte, dar lângă şură amuţise totul. Lui Levciuk i se păru că din nou a câştigat un oarecare răgaz, posibilitatea de a gândi ce să facă mai departe. În clipa aceea îl cuprinse o nouă nelinişte pentru capătul celălalt al hambarului şi se repezi pe scară în uscătoria de snopi.

Făcu trei paşi pe pământul moale, afinat de pe jos şi se întinse lângă o grămăjoară de paie. Aici erau câteva găuri. Printr-una se uită de sus la lanul de secară şi zâmbi cu mulţumire răutăcioasă. Doi, cu bonete negre şi gulerele de la vestoane desfăcute, se strecurau hoţeşte spre hambar. Cu o satisfacţie de moment în suflet, manevră încet închizătorul. Poliţiştii, aplecaţi pentru a nu fi văzuţi din secară, nu-l puteau zări de acolo şi el, ochind cu multă atenţie, slobozi un singur foc. Poliţistul din faţă se îndreptă cât era de înalt de parcă s-ar fi mirat de ceva, dădu capul pe spate, se învârti pe călcâie şi se prăvăli cu tot trupul în secară. Al doilea, fără să mai aştepte să fie ochit, se aruncă în salturi spre arinişte. Levciuk trase grăbit în urma lui fără cea mai mică nădejde de a-l nimeri şi imediat îi păru rău după cartuşul irosit.

Două împuşcături au fost de ajuns pentru a fi dibuit şi îndată ce primul glonţ, umplându-l de nisip, lovi prin tavan

de jos, Levciuk se rostogoli pe scară în hambar. Simţea cum creşte în el un simţământ de recunoştinţă faţă de această construcţie veche, care prin mărimea ei îl ocrotea. Las să tragă, se gândi Levciuk, hambarul este mare, nu-i aşa de uşor să nimereşti pe cineva aici.

Se culcă la peretele lângă care tot timpul se ghemuise Klava şi încercă să vadă prin spărtura îngustă dintre stâlpi unde a dispărut poliţistul care fugise din secară. Se părea însă că nu este nicăieri în partea aceasta sau că şi apucase să se ascundă în arinişte. Dinspre şură mai traseră de vreo două ori şi apoi totul amuţi.

— Hei, mă, mai eşti viu acolo? răsună stins acelaşi glas al lui Kudreavţev. Ajunge cu risipa de gloanţe! Dă-ne transmisionista şi cară-te la mama dracului! auzi?

În liniştea apăsătoare ce coborâse asupra câmpiei după schimbul mânios de focuri, cuvintele răsunară ameninţător. Levciuk tăcea. Tăcură şi ceilalţi. Pesemne aşteptau răspunsul. Era greu de înţeles de ce o cereau pe transmisionistă şi de unde ştiau că este aici. Era limpede că o ştiau. Şi Levciuk înţelese dintr-odată că tocmai de aceea şi veniseră aici. Iar el, găgăuţă, tot nădăjduise şi crezuse în acel „dar dacă”. Ar fi trebuit să-i secere de la început cu o rafală. Ar fi rămas mai puţini. Iar acum ce să mai faci? Klava, auzind a doua oară cererea lor, puse pe paie copilul şi începu să plângă.

— Vai, Doamne!… Vai, ce ne facem acum?

Într-adevăr, ce era de făcut? Cine să ştie!

În niciun caz însă nu se vor preda acestor secături. Şi Levciuk, stând culcat la adăpostul temeliei, le strigă răspunsul:

— Hei, mă! Vino să iei transmisionista! Hai. Vino s-o iei…

Şi, ridicând automatul, trase într-acolo prin spărtură. Trase o singură dată, mai mult nu-şi putea îngădui. Dar şi o singură dată a fost, se pare, de ajuns pentru ei.

— Hei, tâmpitule! strigă Kudreavţev. Ţine-te. În curând te vom pârli ca pe un porc în paie!

Levciuk înţelese imediat că asta era intenţia lor, nu o

ameninţare goală. Desigur, era mult mai ispititor să-i ardă pe toţi împreună cu hambarul, dar pentru aceasta trebuiau să ajungă la el. Şi se hotărî să nu-i lase în niciun caz să se apropie de hambar, să-i respingă cât îi va sta în putinţă. Avea o puşcă şi o mână de cartuşe, două încărcătoare îi mai rămăseseră lui Griboed şi cinci Klavei. Poate izbutea să reziste până la căderea nopţii. Avea mare nevoie de noapte, poate noaptea i-ar putea scăpa. Dar soarele, lua-l-ar dracul, era încă sus, până la noapte trebuiau să rămână în viaţă. Până la noapte pentru ei nu era mai puţin decât până la sfârşitul războiului.

— Griboed, uită-te! Dacă vor încerca să se târască – trage!

Îşi făcu socoteala că împuşcaseră, probabil, doi, poate chiar trei dintre ei. După împuşcături era greu de socotit câţi mai rămăseseră, dar în niciun caz mai mult de cinci. Doi stăteau culcaţi după colţul şurii, doi se ascunseseră în arinişte şi unul, probabil, stătea la pândă în secară. Al din secară nu mai îndrăzneşte el să se ridice. Dacă se căznesc ar mai putea împuşca, să zicem, încă doi şi dacă poliţiştii nu primos. Întărituri spre seară forţele lor ar fi egale. Şi atunci rămâne de văzut care pe care.

Levciuk începu să urmărească acea parte a pădurii care i se părea acum cea mai primejdioasă. Gândea că de acolo se va târî careva să dea foc hambarului. Sau mai întâi vor da foc la şură? Ce-i drept, el nu ştia din care partea bătea vântul şi în ce parte se va întinde focul. Dar era mai vigilent ca niciodată şi era hotărât să nu lase să se apropie incendiatorii.

De acea, când dinspre şură bubui o nouă împuşcătură şi glonţul, pătrunzând prin streaşină, străpunse acoperişul, nu se temu deloc, socotind că era un glonte tranşant. Apoi mai bubui o dată, nu se văzu nicio urmă şi el îşi zise că era un glonţ obişnuit, doar când trosni a treia împuşcătură înţelese ce plan îşi făcuseră ei şi de furie văzu negru înaintea ochilor.

Trăgeau cu gloanţe incendiare.

Klava stătea culcată pe o parte lângă perete,

acoperind pruncul cu trupul ei; în colţ, la post, veghea nemişcat Griboed. Ei încă nu înţeleseseră grozăvia şi nici el nu le spuse nimic. Aştepta să ia foc acoperişul, fiind total lipsit de apărare. Nu ar fi putut nici măcar să se strecoare până acolo ca să încerce să stingă focul. Şi cu ce ar fi putut să-l stingă?

N-a avut mult de aşteptat… după patru-cinci împuşcături, în hambar se întinse fumul. Klava a fost prima care se răsuci lângă perete, privi în sus şi strigă cu glas stins, parcă săgetată de durere:

— Leveiuk, Levciuk!

— Taci! Aşteaptă! Taci!…

Dar ce să aştepte nici el nu ştia. Primele minute privi doar cum la un colţ al hambarului, deasupra capetelor lor, flăcările cuprindeau streaşină. În paie se făcu la început o gaură neagră, apoi de aici focul se întinse cu repeziciune în sus şi în părţi. Flăcările năvalnice, sporindu-şi puterea, trosneau, vâjâiau, înghiţind paiele uscate. Prin fum, peste capetele lor cădeau paie arse şi scrum. Curând Griboed fu nevoit să părăsească colţul său şi să se mute mai aproape de uşă. Klava cu pruncul se trase tot acolo.

Levciuk rămase în acelaşi loc, privind tot timpul prin spărtură. Mai putea rezista, de fapt. Să nu fi fost măcar fumul, care umpluse hambarul şi din cauza căruia respirai greu. Levciuk se întreba ce va fi aici când flăcările vor cuprinde tot acoperişul.

— Klava, în uscătorie! îi strigă transmisionistei. Repede!

Nu era nevoie s-o mai repete. Fata se rostogoli repede peste prag şi Griboed trânti uşa şi o zăvorî în uscătorie.

Numai cu Griboed lui Levciuk îi era mai uşor şi mai simplu, nu mai era nevoit să-i poarte de grijă tot timpul acestei mame nefericite. Deocamdată nu trăgeau în ei, aşa că puteau să se sfătuiască şi să hotărască ce-i de făcut, pentru că foarte curând orice hotărâre va fi de prisos.

— Ne prăpădim, degeaba, ai? întrebă Griboed, întorcând spre Levciuk o faţă descumpănită cu ochii roşii

de fum.

— Las să se prăpădească ei, spuse Levciuk negăsind nimic altceva ca mângâiere. Noi o să mai vedem…

Se gândea febril la toate variantele posibile pentru salvarea lor şi nu găsea nimic. Cât timp poliţiştii îi păzeau din toate cele patru părţi ar fi fost o nechibzuinţă să tragă din hambar. Dar şi rămânând aici nu puteau să reziste mult. Atunci ce era de făcut?

Arşi la încheieturi se prăbuşiră primii căpriori din margine, împrăştiind la capătul hambarului un roi de scântei. Griboed îşi mută într-o parte picioarele desculţe, iar Levciuk, abia ferindu-se de foc, azvârli cu o lovitură de cizmă un băţ arzând şi fugi la uşă.

— Iete, acuşi ardem, spuse liniştit Griboed şi tuşi.

„Mda, aşa-i, se vede că ardem”, gândi Levciuk. Dar înainte de a arde trebuia să facă ceva sau măcar să încerce să facă şi dacă n-or reuşi atunci nu le rămâne altceva decât să ardă.

— Griboed! strigă, tuşind şi el. Griboed, hai; uşa! împinge uşa!

Griboed întinse mâna şi împinse un canat al uşii, care, de cum se crăpă, dinspre şură şi bubuiră două împuşcături. În scândurile subţiri ale uşii apărură noi găuri.

— Mda… Dar-ar ciuma-n ei!…

Cu toate acestea altă ieşire nu aveau, trebuia să răzbată afară din iadul ăsta, iar de răzbătut afară se putea doar prin uşă. Începuse să ardă tot capătul hambarului. Sus trosnea şi vâjiia, paiele şi şindrila arseseră aproape în întregime, acum ardeau căpriorii şi partea de sus a pereţilor pe care se prelingeau ca nişte şerpi limbile de foc. Podeaua era acoperită cu un strat gros de cenuşă, jeratic şi paie arzânde. Griboed se înfăşură cu cerga vărgată arsă pe jumătate. Levciuk se pomeni că-i ard la spate pantalonii şi, frecându-se de pământ, de-abia îi putu stinge. Căldura ajunsese de nesuportat. Începuse să iasă fum şi de jos, de pretutindeni, din cauza fumului îi ustura gâtul şi lacrimile le curgeau fără întrerupere din ochi,

împiedicânau-i uneori să vadă. Doar lângă uşa întredeschisă se mai putea înghiţi aer curat.

Nici în uscătorie nu era mai bine pesemne, deşi podul, fiind aşternut cu pământ, era apărat oarecum de foc, care, pe acoperiş, se întindea acum şi spre uscătorie. După câteva minute uşa acesteia se deschise brusc şi în cadrul ei îşi făcu apariţia, tuşind, Klava şi imediat căzu pe prag.

— Nu pot... Nu mai pot! Levciuk! Eu ies! Salvaţi copilul...

— Taci! strigă la ea cu glas mânios Levciuk. Îţi arăt eu să ieşi! Hai, târăşte-te încoa!

Tuşind mereu, ea se târî spre uşă şi el se dădu în lături, făcându-i loc lângă el. Un canat al uşii era întredeschis. Pe acolo sufla vântul şi învârtea fumul, care se rostogolea nu se ştie de unde, de afară sau din hambar. Levciuk se întinse şi împinse mai mult uşa cu automatul. Uşa se deschise larg. Din nou bubui o împuşcătură şi încă una. Un glonţ lovi lângă belciug, spărgând rama uşii, al doilea, se vede, trecu pe alături. El îi strigă lui Griboed: „Ţine! Să nu se închidă uşa!” iar el îi zise Klavei:

— Haida! auzi? Repede în zmeuriş!

Ea ridică spre el faţa scăldată în lacrimi şi, strângând pruncul la piept, privi câteva clipe, temându-se sau, poate, neînţelegând intenţiile lui. Dar ei aveau tot mai puţin timp, aproape tot acoperişul era în flăcări, focul cobora în jos, cuprinzând pereţii hambarului. Aerul era aşa de fierbinte, încât se părea că din clipă în clipă vor arde şi ei. Fiindu-i teamă că Klava nu va reuşi, Levciuk o împinse hotărât spre uşă. Venindu-şi în fire, transmisionista se ridică ascultătoare în patru labe şi, după o clipă de şovăială, se rostogoli pe o parte după canatul închis în zmeuriş. Levciuk se aştepta ca ei să tragă, dar poliţiştii întârziau să tragă, pesemne Klava fusese acoperită de fumul din uşă şi de la şură, n-au putut s-o vadă din prima clipă.

— Griboed, trage! Trage în ei! strigă Levciuk, iar el, riscând să ardă sau să se sufoce în fumul fierbinte, se năpusti pe scară în sus. Trebuiau s-o acopere pe fată de

sus, să nu-i lase s-o împuşte lângă hambar sau s-o prindă în secară, unde n-ar fi avut încotro şi ar fi trebuit să se predea. Nu-şi dădea seama prea bine cum s-o ajute, nici măcar nu ştia câte cartuşe mai avea în încărcător, dar zbură cu îndrăzneală de-a dreptul prin foc până la spărtura ştiută din uscătorie.

Jos, lanul de secară se acoperise cu un strat gros de fum pe care vântul îl împingea în rotogoale pe câmp. Levciuk cercetă cu ochii înceţoşaţi de lacrimi lanul şi n-o văzu n căieri pe Klava. Poate au împuşcat-o în zmeuris. sau o fi reuşit să fugă de lângă hambar şi să se ascundă în secară. Într-adevăr, două siluete întunecoase din marginea arinistii trăgeau undeva prin fum şi el, respirând adânc, îndreptă repede automatul asupra lor. Din mijlocul focului şi fumului slobozi asupra lor tot ce-i mai rămăsese în încărcător, apoi aspiră din nou aerul fierbinte care-i ardea nientul şi înţelese că se sufocă. I se întunecă în faţa ochilor, se sperie că-şi pierde cunoştinţa şi, apucându-se cu mâna stângă de un stâlp, se aruncă prin spărtură afară în zmeuris.

Se lovi zdravăn cu şoldul de o piatră, dar imediat zvâcni din loc, simţind cum printre mâini îi ţâşneşte un glonte ricoşat. Se părea că scăpase neatins şi se năpusti în salturi spre secară. Aici imediat l-a acoperit îndată fumul fierbinte, simţi din nou că se sufocă şi, împiedicându-se cu picioarele în secară, căzu, se ridică, fugi cât mai departe de foc, de hambar, lângă care se îndesiră împuşcăturile şi, probabil, apăruseră nemţii. Începură să tragă şi dinspre arinişte. Deasupra secarei, în fum, licăriră câteva trasoare verzui şi el se aruncă în partea cealaltă, spre câmp, pentru că drumul spre arinişte îi era tăiat. Fumul însă se rărea, alunecând ca o ceaţă sufocantă pe deasupra secarei, şi Levciuk, încovoindu-se, fugea tot mai departe. Din urmă trăgeau, ba chiar strigau ceva, dar el nu auzea. El trebuia să ajungă cât mai repede la pădure sau măcar până la arinişiea aceea, pentru că în câmp deschis nu era scăpare pentru el. Începu să alerge într-o parte, trecu un hat şi încă unul. aplecându-se tot timpul, împiedicându-se,

ridicându-se, ajutându-se cu mâinile. Încetase de mult să mai dea atenţie durerii din umărul drept, doar strângea din dinţi când durerea se înteţea prea tare. Şapca şi-o pierduse pe undeva, sudoarea îi acoperise fruntea, obrajii şi, amestecată cu fumul, îi ustura ochii. Apoi împuşcăturile s-au îndepărtat, de parc-ar fi fost pata să înceteze, şi el crezu că era salvat. Trebuia doar să ajungă în arinişte.

Ieşise din câmpul de secară şi începu să alerge de-a lungul unui hat alb de românită. Brusc se trase înapoi. Dar era prea târziu. Pe fâs a îngustă de iarbă dintre secară şi pădure îi tăiau calea doi poliţişti în fugă. Văzându-l, cel din spate îi strigă ceva celui din faţă şi acesta, lăsându-se cu îndemânare într-un genunchi, trase. Levciuk, făcând un salt mare, se năpusti înapoi în secară şi fugi de-a lungul lanului. Curând însă secara se sfârşi. În faţă se întindea o luncă mlăştinoasă cu puţină papură şi pipirig şi dincolo de ea din nou câmp. Dar nu avea rost să fugă pe câmp. Acolo îl putea uşor ajunge glontele. Şi nici putere nu mai avea. Inima zvâcnea să-i iasă din piept. Plămânii nu mai aveau aer. Se opri, scoase din toc pistolul şi trase cu zgomot închizătorul, trimiţând primul cartuş pe tea vă.

În curând apărură şi urmăritorii lui. Uitându-se pe deasupra, secarei, văzu bonetele lor negre şi trase de două ori la rând. Bonetele dispărură, privi din nou şi când apăru prima deasupra secarei, mai trase o dată. Apoi, cu pistolul în mână, sleit de puteri, străbătu în fugă marginea luncii pieziş de la secară la arinişte.

În timp ce fugea, avea senzaţia puternică că nu va izbuti, că acuşi-acuşi din urmă vor ieşi din secară poliţiştii. Se străduia din răsputeri, numai că puterile îl lăsau vertiginos. Se simţea tot mai slăbit, pasul i se micşora cu fiecare minut, picioarele i se împleticeau şi îi era teamă că va cădea şi atunci – gata.

Se uită în urmă, când acolo bubui din nou o împuşcătură şi glonţul trecu foarte aproape peste capul său. Dar şi atunci nu-şi acceleră fuga, dimpotrivă, trecu aproape la pas. Urmăritorul său se opri la marginea lanului de secară, trase din picioare, apoi îşi armă din nou

carabina şi luă poziţia într-un genunchi, sprijinindu-şi de el cotul. Aşa, desigur, îi venea mai uşor să ochească, putea să nimerească mai sigur. Totuşi Levciuk se opri. În afară de faptul că nu mai avea putere, ceva se prăbuşise în el în această luptă pentru viaţă care nu mai avea sfârşit. Îi spuse ăluia în gând: „Trage, câine!” – şi, clătinându-se, porni spre arinişte.

Îi mai rămăsese foarte puţin până să se ascundă în tufişuri, când poliţistul trase. Glonţul izbi fulgerător în iarba de la picioarele sale, lăsând o dungă neagră de pământ, şi ricoşă în aer. „Haida, haide!” şuieră fără să se întoarcă şi îşi târî mai departe picioarele. Simţea limpede că glonţul îi putea pătrunde în trup în orice clipă, dar nu era în stare să mai facă nimic.

A treia împuşcătură o auzi doar la o clipă după ce glonţul îi sfâşie poala hainei şi câteva cartuşe căzură din buzunar în iarbă. Apucă cu spaimă buzunarul cu mâna, de parcă cartuşele i-ar fi fost acum mai scumpe decât propria viaţă şi le culese din iarbă. Apoi, ţinând cu mâna buzunarul, înţelese că totuşi se depărtase mult de secară. Şansa de a primi un glonţ se micşorase simţitor acum şi încetă să mai dea atenţie împuşcăturilor care tot mai răsunau în urmă.

Se strecură printre crengile dese până în marginea tufărişului şi dădu de o colină cu pini şi brazi. Aici începea pădurea. Se părea că nu-l mai urmăresc, dar el merse înainte printre pini, până ajunse într-o poiană uscată, caldă, plină de muşchi. împiedicându-se de o rădăcină, căzu pe muşchiul moale presărat cu ace de pin. Nu mai avea putere să se întoarcă pe o parte şi rămase culcat cu faţa în jos.

În timpul acesta cerul luminos de vară începu să-şi piardă strălucirea, soarele scăpăta spre asfinţit, în pădure pe sub pini se revărsa amurgul răcoros, venea noaptea…

Pierzându-şi răbdarea să mai aştepte, Levciuk îşi luă geamantanul şi se duse să sune la apartament. Se gândea că nu io fi observat când au venit şi c-or fi de mult acasă. Desigur, nu-i ştia la faţă, pe niciunul din familie, deşi ceva

îi spunea că dacă i-ar vedea undeva i-ar recunoaşte cu siguranţă.

Sună de trei ori, dar din nou nu răspunse nimeni, în apartament domnea o tăcere adâncă. Nici de data aceasta vecina nu l-a luat în seamă şi Levciuk coborî din nou în curte. Ca să-şi omoare timpul, ocoli curtea şi se întoarse la banca sa de lângă zidul de cărămidă. Trebuia să aştepte. Doar n-o să plece fără un motiv serios, de vreme ce a făcut cinci sute de kilometri până aici, deşi nimeni nu-l aştepta. Dar de această întâlnire avea cel mai mult nevoie el însuşi. Chiar să vrea n-ar putea să uite ce-a trăit atunci. Ca şi noaptea aceea când n-a prea avut noroc. Atunci pentru viaţa lui a plătit cu propria viaţă un altul şi a fost o plată scumpă, care treizeci de ani i-a apăsat conştiinţa ca o datorie neînapoiată. Greu de trăit cu ea, dar ce să faci? Ce s-a întâmplat nu mai poţi să schimbi…

De crăciun în patruzeci şi trei au aruncat în aer „ferată”.

La început totul a mers bine, ei trei, sub comanda răposatului sergent Kolobov, s-au strecurat din pădure până la Seletnev, un sătuc în apropiere de pădure, de la care mai erau doi kilometri până la calea ferată. Au rămas peste zi ia omul lor şi, cum s-a întunecat, au plecat la „ferată”. Paza nu i-a simţit, au pus repede mina şi după vreo douăzeci de minute a explodat o garnitură grea de tren încărcată, care mergea în direcţia frontului. Nemţii, năuciţi, nu şi-au revenit uşor şi au întârziat să deschidă focul, iar ei, cei care puseseră mina, s-au întors în sat, pe un drum ocolit, au băut, au mâncat şi s-au culcat. Le mai rămăsese însă o mină de rezervă, pe care ar fi fost păcat s-o ducă înapoi în pădure şi, în noaptea următoare, făcând un ocol zdravăn, s-au dus la „ferată” pe altă parte, dinspre pădure. Se gândeau că nemţii nu-i aşteaptă acolo şi totul va ieşi cel puţin tot atât de bine ca în seara precedentă. Dar la un cot al terasamentului au observat patrule şi s-au tras la marginea unei fâşii de arbori doborâţi, cam la vreo cincizeci de paşi de linie. Trebuia să aştepte. Trei ore au fost nevoiţi să îngheţe ca toţi dracii în gerul năprasnic cât

au aşteptat până ce patrulele au plecat în adăpost să se încălzească şi au putut să pună mina. Pe linie era linişte. Cu puţin înainte, trecuse o garnitură dinspre front. În curând, trebuia să se arate alta – spre front. Şi atunci lui Kolobov i s-a năzărit că în grabă nu camuflaseră cum trebuie mina. Patrulele, în timpul rondului, puteau să observe urmele lăsate de ei şi să dea alarma. Pe Levciuk nu-l trăgea inima să se caţăre din nou peste arborii doborâţi şi prin zăpadă până la terasament, de parcă ar fi presimţit că treaba nu se va termina cu bine. Dar era imposibil să-l faci pe Kolobov să se răzgândească când îi intra ceva în cap. Este adevărat că în loc să trimită pe unul din ei trei – Levciuk, Filippov sau Kriuk – comandantul s-a dus chiar el.

Să te strecori peste mestecenii şi brazii noduroşi, azvârliţi în dezordine de-a lungul liniei, nu era uşor. Până când a izbutit să-i escaladeze a trecut destul timp, probabil, şi acolo, pe calea ferată, se schimbase ceva. Poate că patrulele şi-au început rondul mai devreme sau poate că şefii veniseră în control pe linie. Ei de după valul de arbori nu puteau vedea prea bine ce se întâmpla acolo. Deodată, s-a auzit un strigăt, o rafală de trasoare a şfichiuit terasamentul şi s-a abătut ca un vârtej peste val. Apoi a început să bată o mitralieră din adăpost. Pentru a-şi acoperi tovarăşul, au tras de câteva ori într-acolo cu puştile, dar mitraliera a slobozit peste val o răpăială atât de deasă că şi-au vârât capetele sub butuci şi au rămas culcaţi aşa vreo cinci minute, neîndrăznind să se ridice. Şi chiar în acest răstimp, Levciuk a auzit strigătul slab al lui Kolobov şi a înţeles că i s-a întâmplat tot ce putea fi mai rău.

Mitraliera răpăia în furia sa oarbă, gloanţele se revărsau pe val, într-un torent de foc, patrulele trăgeau de după terasament, iar Levciuk printre rădăcini şi crengi uscate se năpusti în partea cealaltă, spre linie. Pierzându-şi mănuşile şi sfâşiindu-şi mânecile pufoaicei, a reuşit până la urmă să treacă valul şi imediat a dat de Kolobov – în salopeta lui de camuflaj, însângerată, zăcea lângă un

buştean răsucit de brad pe care n-a mai avut putere să-l treacă. Levciuk l-a prins, fără să scoată o vorbă, de subsuori, s-a târât peste brad, şi sub uraganul de foc, l-a rostogolit peste un alt buştean răsturnat pieziş. Kolobov gemea surd, strângând din dinţi.

Dintr-un crac de pantalon picura pe zăpadă o dâră de sânge negru.

Năduşit, cu tot gerul de afară, Levciuk a reuşit într-un sfert de oră să treacă peste acel val afurisit, şi a ieşit, târându-se, în partea împădurită: Acolo însă nu i-a găsit pe băieţi. S-a gândit c-au plecat mai adânc în pădure. L-a luat în spinare pe Kolobov şi sub focul neîntrerupt dinspre adăpost a început să fugă printre copaci, clătinându-se pe picioare, cât mai departe de acest iad, care făcea să se cutremure împrejurimile pe o rază de zece kilometri.

Tot timpul se aştepta ca Filippov şi Kriuk să-i iasă în cale, dar a rătăcit prin pădurea aceea de pini o jumătate de oră şi n-a dat de ei. Până la urmă a căzut istovit pe zăpadă şi, mult timp, nu s-a ridicat. împuşcăturile din urmă amuţiseră, deşi mitraliera tot mai clănţănea, dar aici, în pădure, nu se mai vedeau dârele ei de foc şi asta îi dădea speranţă. Kolobov tăcea tot timpul şi doar din când în când scrâşnea din dinţi. Levciuk se gândea că de astă dată comandantul a păţit-o. Cum s-a odihnit un pic, s-a hotărât să cerceteze rănitul şi i-a desfăcut pantalonii, dar acolo era o asemenea baltă de sânge care se închega repede la ger, încât s-a îngrozit. Şi-a dat jos cureaua subţire de la pantaloni şi a petrecut-o de două ori peste şoldul lui Kolobov, încercând să oprească măcar sângele. Apoi, tot ascultând zgomotele acestei nopţi sinistre, l-a cărat mult timp pe comandant prin pădurea care se liniştise, dar pe băieţi tot nu i-a găsit nicăieri. La început se înfuriase, gândind că au dat bir cu fugiţii, însă n-ar fi avut nevoie să fugă atât de departe. Înseamnă… înseamnă că au rămas pentru totdeauna acolo, pe val.

Cam pe la miezul nopţii a reuşit să iasă din pădure.

Brădetul se terminase. Începeau nişte tufişuri şi copaci mai mărunţei. Se făcuse linişte deplină. Pe cerul

fără lună străluceau roiuri de stele, se lăsa ger. Gerul de decembrie. De mult îi simţise Levciuk puterea, mai ales la mâini. Ţinându-l în cârcă pe Kolobov, mâinile îi îngheţaseră atât de tare, încât credea că-i vor degera de-a binelea. La corp şi la picioare, încălţate în pâslari, îi era cald, pieptul îl simţea fierbinte de – oboseală, abur cald sufla pe gură, dar mâinile îi amorţiseră aşa de tare, că de-abia mai putea să îndure. Cu Kolobov nu vorbea. Omul era leşinat sau pur şi simplu nu putea scoate o vorbă.

Habar n-avea cât de mult s-a îndepărtat de calea ferată şi cât o fi fost ceasul, dar i se tot părea că acuşi-acuşi trebuia să dea de sat. Cu tot mai multă atenţie se uita împrejur, la locurile peste care coborâse întunericul, şi nu le recunoştea. Nu ştia încotro merge, pentru că prin aceste locuri nu mai fusese niciodată şi rătăcea la întâmplare, nădăjduind să nimerească cumva în vreun sat.

Timpul trecea, el se oprea tot mai des, oboseala se făcea tot mai simţită, mâinile îi îngheţaseră şi nu mai ştia ce să facă. Se istovise de tot. Scruta până-i dădeau lacrimile întunericul, gândindu-se tot timpul că poate se vor ivi măcar semnele vreunui sat apropiat. Numai un sat îi mai putea salva pe amândoi. Dar această nădejie se topea ca un ţurţure de gheaţă în gură. Locurile dimprejur rămâneau sălbatice, neumblate. Greu să dai de un sat, cu atât mai mult noaptea. Se lăsă în genunchi pentru a nu ştiu cita oară ca să salte în spinare trupul lui Kolobov, care se făcuse îngrozitor de greu. Mergea mai departe, la nimereală, în partea unde i se părea că era un desiş. Bine măcar că zăpada nu era adâncă şi nu-i îngreuna prea mult mersul.

L-a observat când s-a oprit din nou, imediat ce l-a lăsat în zăpadă pe Kolobov şi cu mâneca zdrenţuită a salopetei de camuflaj şi-a şters fruntea plină de sudoare. În întunericul îngheţat i se păruse la început că-i un om, dar, uitându-se mai bine, înţelese… era un lup! Acesta stătea în pădurişte la cincizeci de paşi de el şi se uita cu încordare de parcă aştepta ceva. Levciuk însă nu prea s-a speriat – mare lucru, un lup! Avea armă şi mai era şi automatul lui

Kolobov. Ce era pentru el un lup oarecare, flămânzit de iarnă. Ridicându-se, îi făcu chiar cu mina – adică du-te încolo, prostule! Dar lupul doar îşi mişcă uşor urechile şi îşi întoarse puţin botul într-o parte unde se mai ivi unul, iar apoi încă doi, la fel ca primul, nemişcaţi, încordaţi, gata să se repeadă. Levciuk simţi un fior de gheaţă în trupul lui înfierbântat: patru lupi în situaţia sa, asta nu mai era glumă. Gândindu-se că se vor năpusti asupra-i, Levciuk înşfăcă automatul, care-i atârna pe piept, cu degetele înlemnite pipăi maneta închizătorului. Lupii însă nu păreau să nutrească intenţii duşmănoase faţă de el şi continuau să stea nemişcaţi în tufărişul rar, trei în faţă şi unul cu doi paşi în urmă. Toţi aşteptau ceva. Dar ce anume?

Neliniştea lui Levciuk i se transmise şi lui Kolobov, care, ridicându-se în capul oaselor pe zăpadă, scrută întunericul nopţii.

— Ticăloşii! Asta mai lipsea…

Fără să-şi ia ochii de la lupi, Levciuk se ridică în picioare, făcu câţiva paşi spre tufişuri. Lupii, fără să dea semne de teamă, se depărtară şi ei câţiva paşi. Ce să faci cu ei?

Întorcându-se la Kolobov, Levciuk îl săltă în spinare şi porni mai departe. Din mers, cu capul lăsat în jos, îi venea greu să urmărească lupii, de-abia vedea zăpada de sub picioare, dar simţea că aceştia n-au rămas pe loc. Mergeau paralel cu el, urmărindu-i cu încordare fiecare mişcare. Levciuk se întrebă dacă n-ar fi cazul să-i sperie cu o rafală de automat. Sau, poate, dimpotrivă, e mai bine să-i lase în pace, de vreme ce nici ei nu s-au dat la el. Poate că merg ce merg pe lângă el şi-apoi îşi văd de drumul lor! Ce nevoie au ei de oameni?

Dar fiarele, se pare, aveau socotelile lor în ce-i privea pe cei doi oameni vlăguiţi.

Între timp, s-au terminat şi tufişurile, în faţă se aşternea întinderea albă a câmpiei. În sufletul lui Levciuk renăscu speranţa că pe aici, pe undeva, va da de un sat şi animalele vor face cale-ntoarsă până la urmă. Îngenunche în zăpadă, apoi se aplecă pe o parte, îl lăsă jos pe Kolobov

şi, după o clipă, înălţă capul să se uite după lupi. Aceştia erau însă aici şi chiar se mai apropiaseră. Lupul din faţă, mai înalt, cu o ureche vădit mai mare decât cealaltă, se apropiase cam până la patruzeci de paşi şi chiar cu oarecare provocare în atitudinea sa încordată. Alţi doi aşteptau puţin mai în urmă, iar al patrulea dispăruse ceea ce-l miră pe Levciuk: unde o fi? El se miră şi mai mult când, uitându-se înapoi, văzu cum ocolind un tufiş, pe unde zăpada era mai mare, venea încă un grup de lupi. Pe zăpada curată, înnegurată de umbrele nopţii, se distingeau uşor patru fiare, care-i înconjurau cu repeziciune din partea cealaltă.

Levciuk se simţi descumpănit. Cu intenţia fermă de a-i goni cu un foc de armă, îşi trecu peste cap cureaua automatului şi doar trase de închizător, când alături se foi neputincios Kolobov.

— Stai, ce vrei să faci?

— Cum ce? Uite-i, sunt şapte acum.

— Unde suntem? vezi? şopti cu greutate comandantul şi Levciuk, dezorientat, privi în întuneric, străduindu-se să ghicească unde au ajuns. Într-adevăr, pădurea o străbătuseră în întregime, în faţă, pe câmp, se întrezărea ceva, dar nu era nici tufiş, nici pilc de buruieni, ci, cum ghici după o clipă Levciuk, trestiiş acoperit pe jumătate de zăpadă şi dincolo de el lucea trist o întindere netedă, pustie. Într-o parte, parcă se ridica o colină, dar acolo sub cerul negru plin de stele nu se vedea nimic.

— Lacul Zarovskoe, spuse după un răstimp Kolobov şi căzu cu pieptul pe zăpadă.

— Zarovskoe?

Levciuk se miră. Dar, se pare că avea dreptate Kolobov. Întinderea aceea de zăpadă dincolo de trestiiş, pe care o luase drept câmp, în realitate era un lac. Desigur, lacul în sine nu prezenta niciun pericol pentru ei. Îngheţase probabil. Altul era pericolul, care nu-l lăsa pe Levciuk să-şi descarce automatul asupra lupilor. Pe colina lungă, care de-abia se ghicea în noaptea întunecoasă, se întindea, după cum ştia Levciuk, un sat mare – Zarovie, pe

care întotdeauna îl ocoleau cât mai departe, pentru că acolo se găsea o garnizoană nemţească cu întărituri, tranşee, adăposturi, pază permanentă şi patrule. Să tragi aici, sub nasul garnizoanei, ar fi însemnat sinucidere curată. Cu atât mai mult în situaţia lor.

Dar atunci ce-i de făcut cu această haită?

Lupii, pesemne, au simţit şi ei că teritoriul lor se termină curând şi începe cel în care ei nu mai sunt stăpâni. I-au înconjurat pe oameni din ambele părţi şi au rămas nemişcaţi în zăpadă, parcă aşteptând să vadă ce vor face aceştia mai departe.

Înainte se putea merge totuşi.

Pentru a se folosi de această posibilitate, deocamdată unică pentru el, Levciuk îşi trecu peste cap cureaua automatului, îl ridică în spinare pe Kolobov. Pe locul unde zăcuse rănitul rămase o pată întunecată de sânge şi se gândi că, pesemne, sângele ispiteşte sălbăticiunile, promiţându-le o pradă uşoară. Dar pe dracu'! Dacă ăsta-i Zarovie, înseamnă că trebuie să treacă cât pot de repede peste lac, iar dincolo, cum îşi amintea, mai era un sat, poate că nu-s nemţi acolo, şi atunci se vor găsi oameni buni să-i ajute.

Îi mai rămăseseră câteva zeci de paşi de făcut până la trestiiş, când deodată un picior i se scufundă în zăpadă. Se smuci într-o parte, dar se scufundă cu amândouă picioarele. Simţi imediat că a nimerit în ană – pesemne că aici era o copcă sau o baltă neînghеţată. Răscolind zăpada în jur, reuşi să iasă pe loc mai tare. Se udase până la genunchi, pâslarii îi chifteau de apă. De necaz înjură, amintindu-şi că înainte de a pleca în misiune, cu greu îl convinsese pe Başlâk să facă schimb de încălţăminte şi îi dăduse cizmele sale bune pe aceşti pâslari. Nu apucă să facă nici cincizeci de paşi şi simţi cum gerul îi strânge labele picioarelor în cleşti de oţel. Cum să meargă mai departe?

Cu Kolobov în spinare, de-abia se târî până la malul lacului, se strecură prin trestiiş, se scufundă de vreo două ori, deşi nu atât de adânc ca prima dată şi nu până la apă.

De altfel, acum îi era totuna, putea mei ge şi prin apă. Picioarele îi degerau. Foarte greu îi era acum pe gheaţa de pe care vântul spulberase zăpada în unele locuri. Levciuk bocănea cu pâslarii întăriţi, aluneca, de abia se ţinea să nu cadă. De data aceasta merse puţin, simţind că trebuie să se oprească, altfel cade împreună cu povara din spinare. Se lăsă cu grijă în genunchi pe gheaţa presărată cu zăpadă şi-l puse alături încetişor pe Kolobov.

tJn răstimp, lupii alergară în salturi leneşe în urma conducătorului lor, cel cu o ureche mai mare, dar conducătorul se opri şi se opri întreaga haită. Stăteau în aşteptare şi deodată Levciuk îşi pierdu stăpânirea de sine. Cu toate necazurile venite unul după altul pe capul lui era greu să se stăpânească; înjură urât şi tare, lăsând astfel să răbufnească toată deznădejdea sa. Să fugă era imposibil, să tragă, de asemenea – le era oare dat să moară pe acest lac blestemat?

Pesemne că lupii au simţit neputinţa celor doi oameni neajutoraţi şi deveniră foarte îndrăzneţi. În timp ce Levciuk şi Kolobov zăceau nemişcaţi pe gheaţă, lupii i-au împresurat în semicerc şi le-au închis trecerea înainte. Din acest semicerc le rămăsese deschisă doar calea înapoi, în pădure, în lanţul format de lupi fiind o spărtură de vreo douăzeci de paşi. Celelalte trei părţi erau închise. Resfirindu-se larg pe gheaţă, fără a se apropia de oameni, lupii îi urmăreau cu atenţia încordată.

— Saşka, vezi? Uite-te şi tu la ce se întâmplă aici, spuse Levciuk surescitat şi Kolobov, cu o sforţare vădită, îşi ridică capul.

— Lasă, tu du-te, spuse el.

— Cum? Păi ei te vor…

— Du-te. Lasă automatul aici şi du-te.

— Şi dacă sar… pe mine?

— Nu te teme. Eu rămân… Adă încoace un cal…

„Într-adevăr! „Îi fulgeră în minte lui Levciuk. Asta ar fi o ieşire. Va încerca să iasă din această capcană, va fugi până în sat, va veni cu un cal. Şi va aduce şi oameni. Numai dacă va putea Kolobov să reziste până atunci. Şi

dacă lupii îl vor lăsa pe el, pe Levciuk, să iasă din cerc. Şi dacă în sat nu va da peste nemţi. Şi dacă nemţii nu-l vor descoperi mai înainte pe Kolobov... Cam prea erau mulţi aceşti afurisiţi de *dacă*, dar altă ieşire nu exista.

Levciuk se ridică cu greu în picioare, care încă îl mai slujeau, înşfăcă arma şi cu degetele îngheţate de abia se descurcă cu închizătorul, băgând pe ţeavă un cartuş. Apoi, înghiţind nodul care i se pusese în gât, se avântă spre şirul de lupi, ştiind precis că dacă lupii nu-l vor lăsa să treacă îl vor sfâşia. Arma o putea folosi, de fapt, numai ca pe o bâtă, neavând posibilitatea să tragă cu ea. Prima împuşcătură ar fi fost fatală pentru ei. Era încă bine că nemţii din Zarovie nu-i observaseră, pesemne că-i scăpaseră salopetele de camuflaj, făcute de ei înşişi, pe care le îmbrăcaseră special pentru această misiune.

Abia stăpânindu-şi furia, Levciuk mergea spre haită. Vedea în faţa sa doar lupul cel mai apropiat, care, cu coada groasă între picioare, stătea netulburat pe zăpadă. Levciuk! ridică deasupra capului arma încărcată pentru orice eventualitate, gata să lovească lupul, dacă acesta nu s-ar fi dat la o parte din drumul lui. Dar lupul se retrase. Clănţăni colţii, îşi încordă picioarele din faţă de parcă s-ar fi pregătit să sară, se trase înapoi în ultimul moment şi se dădu în lături câţiva paşi. Levciuk, fără să-şi încetinească paşii şi chiar fără să întoarcă capul, urmărindu-l numai cu coada ochiului, făcu repede încă vreo zece paşi şi ieşi din cercul lor.

Lupii nu s-au luat după el, doar au închis în grabă cercul şi s-au tras mai spre centru, unde rămăsese Kolobov. După ce fugi o vreme, Levciuk se opri. De aici nu-l vedea bine pe Kolobov în salopetă de camuflaj, în schimb distingea cu uşurinţă lupii. Aceştia strângeau cercul, siguri pe ei, şi odată cu cercul se strângea şi inima lui Levciuk. Pierzându-şi stăpânirea de sine, se repezi, spre Kolobov, apoi, răzgândindu-se, o luă la fugă din răsputeri peste lacul îngheţat.

Alergă un minut, temându-se să privească înapoi. Alunecând cu pâslarii îngheţaţi, căzu şi se lovi rău la şold,

sări în picioare şi, în cele din urmă, privi totuşi înapoi. Câteva pete şterse abia se distingeau în depărtarea întunecoasă. Nu se auzeau nici ţipete, nici împuşcături, şi el începu să alerge şi mai repede. Îi era teamă că nu va reuşi, că lupii îi vor veni de hac lui Kolobov înainte ca el să ajungă în sat, care dracu' ştie unde era, iar lupii erau la câţiva paşi numai de rănit.

Şi cu toate acestea, fugea mereu, lac de năduşeală, cu o apăsare fierbinte în piept, privind des înapoi şi ascultând tot timpul. Aştepta tot ce putea fi mai rău – împuşcături, poate urlete de lupi – şi se uita cu încordare înainte cu tot mai multă nerăbdare aşteptând să zărească satul. Picioarele i se făcuseră ca de lemn – poate se încălziseră sau poate degeraseră de tot – de simţit nu le mai simţea, dar nici nu le mai dădea atenţie, mulţumit că-l mai slujesc de bine, de rău.

Când tăcerea nopţii fu sfâşiată de o rafală undeva în urmă, Levciuk înlemni şi-şi opri respiraţia. Se gândi că Kolobov nu mai putuse răbda. Dar cam prea repede păcăni iar şi iar, departe peste lac răsună distinct ecoul nopţii. Cam prea mult zgomot, se gândi Levciuk, parcă automatul nu face atâta zgomot. Parcă pentru a-i întări îndoiala, bubuiră imediat şi nişte arme, se auziră strigăte şi el se pierdu de tot.

Simţea că se întâmplase ceva mai rău decât dacă asupra lui Kolobov s-ar fi năpustit lupii, poate că lupii n-au niciun amestec aici. Ăştia sunt nemţii. Dar de unde trag? Bat la întâmplare lacul sau l-au şi văzut pe Kolobov? Dându-şi seama însă că omul este în primejdie de moarte, Levciuk ţâşni din loc şi alergă din toate puterile înapoi.

În timp ce el bocănea sleit cu pâslarii săi îngheţaţi, pe lac continuau împuşcăturile, se auzeau strigăte şi el nici măcar nu ştia ce va face când va ajunge lângă Kolobov. Dar oricum alerga mereu. Avea o armă şi o sută de cartuşe în raniţă şi două grenade în buzunare, numai de l-ar găsi viu pe Kolobov. E drept că automatul lui nu s-a auzit deloc de mult timp. Trăgeau o mitralieră, mai multe arme, dar automatul tăcea cu încăpăţânare şi tăcerea aceasta a lui îl

chinuia pe Levciuk ca o presimţire rea. Cu toate acestea alerga mai departe, poate în întâmpinarea propriei morţi, pentru că şansele de a-l apăra pe Kolobov erau aproape inexistente.

Poate totuşi va reuşi să ajungă înaintea nemţilor?

Acest gând fericit i-a dat putere să alerge mai repede, cu atât mai mult cu cât împuşcăturile încetară. De vreo două ori a auzit glasuri dinspre sat şi se gândi că sunt nemţii care coboară spre lac. Dacă ei de abia coboară, atunci s-ar putea să reuşească…

Levciuk greşea însă, ei nu coborau, ci urcau, întorcându-se în sat, după ce se răfuiseră pe lac în locul lupilor.

Înţelese aceasta când văzu în apropiere trestiişul lângă care se scufundase în apă şi unde îl lăsase pe Kolobov. Recunoscu şi locul pe gheaţă. Acum era acoperit de o mulţime de urme de oameni şi de lupi, printre care, din loc în loc, se vedeau pete de sânge. Lupii nu se mai vedeau nicăieri şi nici Kolobov. Vântul spulberă de pe zăpadă un smoc de păr cenuşiu – probabil că o păţiseră şi lupii. Dar ce să mai vorbim de lupi! O dâră largă în zăpadă, lăsată de trupul lui Kolobov, se pierdea în direcţia satului, de unde se mai auzeau încă, estompate de depărtare – glasuri, râsete, înjurături pline de ură pe care le cunoştea.

Stăpânindu-se cu greu să nu plângă, Levciuk tropăi puţin pe zăpadă şi o luă la fugă peste lac.

După câteva minute îşi reveni, se aşeză – realitatea se făcu simţită prin vuietul împuşcăturilor îndepărtate, poate chiar de pe poditura din mlaştină. Sprijinindu-se cu mâinile de muşchi, rămase un timp fără să deschidă ochii, iar când îi deschise, oricum nu văzu nimic – era noapte. Capul lui, ca după beţie, se plecă greu în piept, ar fi vrut să cadă din nou pe muşchi şi să stea culcat. Ascultând împuşcăturile, înţelese că lupta se dădea puţin mai într-o parte faţă de locul în care era poditura din mlaştină, se părea că în pădurea Krukovski. Înseamnă că detaşamentele de represiune au ajuns şi la cei d; n Pervomaiskaia.

Tot ce se întâmplase peste zi plutea ca o ceaţă fierbinte în conştiinţa lui, dar, se pare, venise timpul să-şi amintească toate prin cele trecuse şi să le descurce. Un singur lucru era sigur pentru el: scăpase, nu arsese în hambar, se ferise de gloanţe, fugise în pădure şi acum putea merge unde voia. Numai că nu-şi dădea seama de ce, clar nu prea se bucura de acest lucru. În conştiinţa sa stăruia vie, înăbuşind toate celelalte simţăminte, o durere ascuţită, amintindu-i de o mare nenorocire ce nu mai putea fi îndreptată. Cum ştiuse, cum presimţise inima lui – când noaptea trecută nu voise să meargă în această misiune – că va da greş. Dar atunci îl neliniştise altceva, iar ceea ce s-a întâmplat, de fapt, nu prevăzuse. Pe bună dreptate, doar pleca în zona liniştită şi sigură a brigăzii Pervomaiskaia şi nu la străpungerea încercuirii. Dar, se pare că cea mai mare nenorocire îl loveşte pe om acolo unde o aşteaptă cel mai puţin.

Levciuk se aşează mai bine şi continuă să asculte. În apropiere era linişte, aşa cum numai într-o noapte senină şi într-o pădure fără oameni poate fi. Este adevărat că urechea sa atentă desluşea o mulţime de zgomote şi foşnete slabe, confuze, însă în lunile de război de partizani pe care le trăise se obişnuise cu pădurea şi ştia că auzul omului se ascute foarte mult noaptea şi că cea mai mare parte a zgomotelor sunt părelnice, iar ceea ce este cu adevărat suspect te ia prin surprindere, pe nepregătite. Aici liniştea sfioasă a pădurii era tulburată de răbufnirile surde ale vântului prin vârfurile copacilor, din când în când cădea câte o cracă uscată, păsările mici se foiau adormite în copaci. Nimic altceva nu se auzea în apropiere. Şi el, pătrunzându-se tot mai mult de propriile sale griji şi ascultând împuşcăturile îndepărtate, hotărî că e timpul să pornească, cum o putea, spre Pervomaiskaia. Judecând după toate, doar noaptea se putea ajunge acolo, ziua cu siguranţă ar cădea în mâinile duşmanului.

Clătinându-se, se ridică în picioare, mută de pe burtă pe şold pistolul. Umărul obosit îl durea surd, probabil trebuia potrivit bandajul, dar se gândi să facă asta a doua

zi. În pădure era un întuneric de nepătruns şi ca să nu se izbească de vreo cracă ascuţită sau de vreun copac, întinse mâna şi-şi lăsă capul în piept. Ce-i drept, aici pădurea era rară şi golaşă, pinii înalţi nu aveau în jur copaci tineri. Îşi aminti de drumul pe care-l străbătuse până aici cu câteva ore mai înainte. Trebuia să iasă din nou la mlaştină şi pe marginea pădurii s-o facă la stânga. Mai departe nu prea îşi aducea aminte cum erau locurile, însă nădăjduia să se orienteze după împuşcături şi stele şi să menţină direcţia. Numai de n-ar da peste nemţi.

Rătăci mult şi încet prin întunericul pădurii, ca un orb, cu mâna întinsă, ocolind copacii pe pipăite, încercând cu piciorul iarba plină de nenumărate buturugi şi cioturi şi tot felul de rădăcini, de tufişuri dese de ferigă, înainte de toate trebuia să iasă din pădure. Socotea că marginea ei este undeva în apropiere şi pe urmă va putea merge mai repede. Tot. timpul asculta pocnetul neîntrerupt al împuşcăturilor, dar cel mai mult îl preocupa drumul şi nu-i ieşea deloc din cap gândul la hambar. Îl chinuia întrebarea, ce s-o fi întâmplat cu Klava şi care o fi fost soarta lui Griboed? De altfel, Griboed, mai mult ca sigur, a rămas acolo, puţin probabil să fi reuşit să iasă pe uşă. Dar unde a dispărut Klava? De cum s-a strecurat din hambar parcă a înghiţit-o pământul, n-a mai zărit-o deloc.

Îşi dădu seama deodată că nu merge în direcţia împuşcăturilor, ci pe drumul pe care venise aici: împuşcăturile rămăseseră de mult în stânga lui. Dar nu se întoarse. Înţelese că trebuie să meargă chiar acolo, la arie. N-ar putea să se ducă nicăieri, fără să treacă pe la arie.

Înţelegând clar aceasta, Levciuk se simţi stăpânit de o nerăbdare care îl copleşea. Încetă să mai dea atenţie tufişurilor şi rădăcinilor şi porni, de abia stăpânindu-se să nu alerge, prin pădurea învăluită în întunericul nopţii, într-acolo unde îşi închipuia că se găseşte hambarul. Tremurând tot de surescitare, retrăi din nou cele peţi ecute cu puţin înainte. Tot ce i se păruse cu o oră înainte noroc, acum deveni pentru el nenorocire. Era încredinţat că n-ar fi trebuit să-i lase pe Griboed şi pe Klava, ar fi

trebuit să procedeze altfel. Este adevărat că nici atunci şi nici acum nu ştia cum anume. Se străduise din toate puterile s-o scape pe ea, pe Griboed, pe sine. Simţământul întârziat al vinovăţiei îi potopea năvalnic conştiinţa. Hotărât, procedase altfel de cum ar fi trebuit, pentru că nimeni în afară de el n-a izbutit probabil să scape din capcana în flăcări, în care puţin lipsise să nu rămână şi el. Deci înainte de toate trebuia să meargă la arie. Îl împingea acolo un sentiment ciudat, de parc-ar fi putut să mai schimbe ceva, să facă mai bine decât o făcuse cu un număr de ore în urmă. Ştia bine că acum nu se mai putea face nimic. Ce se putuse face făcuseră probabil nemţii. Cu toate acestea ceva îl atrăgea acolo, cum îl atrage pe criminal locul crimei.

Ieşi din tufişuri aproape de locul pe unde intrase ziua. Dintr-odată amuţi foşnetul crăcilor şi se făcu mai multă lumină. Deasupra pământului văratic se întindea cerul alburiu de vară, cu stele rare şi fâşia lăptoasă a căii robilor deasupra. În iarba luncii greierii ţârâiau paşnic şi în faţă se zărea, pesemne, capătul aceluiaşi Ian de secară, în care puţin a lipsit să-şi afle sfârşitul. Pe undeva pe aproape trebuia să fie şi aria.

Levciuk se opri puţin, îşi ţinu răsuflarea. Dar se vede că poliţiştii se cărăbăniseră, ca de obicei, după ce-şi împliniseră treaba lor cumplită. Era puţin probabil să fi rămas să-l aştepte aici. Şi cu toate acestea, ca să fie gata pentru orice întâmplare, îşi scoase încetişor pistolul din toc şi, pipăind cu degetul mare piedica, porni de-a lungul lizierei.

Spera să vadă mai întâi focul (nu se poate ca hambarul să fi ars atât de repede), dar în faţă era câmpul învăluit în pâclă, şi oricât îşi încorda privirile nu putea distinge nimic. Atunci, se întrebă, cu mirare dacă nu cumva alergase atât de mult prin secară cu o zi înainte. Sau poate c-a ieşit acum în altă parte şi nu mergea în direcţia bună. Dar el ţinea minte că acolo fusese un drum pe care el nu-l trecuse. Înseamnă că aria şi satul erau totuşi pe undeva pe aici.

Judecând astfel, păşi mai sigur, tot uitându-se înainte, alunecă pe neaşteptate într-o groapă şi puţin lipsi să nu cadă. Ieşi afară din groapă şi pe după o creangă întrezări pâlpâirea sfioasă a unui foc. I se păru că este departe. Focul se vedea doar ca o pată roşie deasupra secarei, neluminând nimic împrejur, şi Levciuk, prudent, se lăsă jos lângă tufiş. Nu, prin apropiere se părea că nu-i nimeni. Greierii ţârâiau liniştit, iar de dincolo de pădure se auzeau slab împuşcături. împuşcăturile erau depărtate şi nu tulburau liniştea nopţii.

Mergând cu pauze, începu să se apropie cu băgare de seamă de arie. Mai avea de făcut vreo zece – cincisprezece paşi, apoi se va ascunde, se va lăsa jos, se va uita în partea de cer mai luminată dacă nu sunt ceva semne suspecte. Dar împrejur era pustiu şi linişte şi după un minut, ridicându-se din secară, se trezi deodată în faţa unor urme de incendiu mocnind trist în noapte.

Oprindu-se mirat, Levciuk cu greu recunoscu hambarul lor. Era la jumătatea înălţimii de ieri, partea de sus a pereţilor arsese de tot, rămăsese doar partea de jos a stâlpilor pe care din loc în loc se vedea jar roşu, înteţit de bătaia vântului. Fumul şi mirosul înecăcios de foc erau purtate departe de vânt. Ieşind din secară, văzu în noapte capătul cel mai apropiat cu uscătoria de snopi, unde erau mai multe urme de foc şi fum şi în unele locuri chiar se ridicau în vânt limbi de flăcări, aruncând străluciri roşietice pe mărul pârjolit din preajmă.

Levciuk se simţea atras spre uşă, unde îl lăsase pe Griboed şi pe unde dispăruse Klava. Nu voia să înconjoare hambarul dinspre drum, se temea de drum şi de aceea intră încetişor în secară şi porni prin ea, ridicând sus picioarele ca să nu facă zgomot. Probabil că de la arinişte până la hambar era mult mai mult decât i se păruse cu o zi înainte, când se uita prin spărtură, şi se opri la jumătatea drumului, se aşează jos şi ascultă. Apoi se ridică şi, străduindu-se să nu facă prea mult zgomot în secară, ocoli de departe uscătoria de snopi. În adâncul sufletului tot mai spera s-o găsească pe undeva pe Klava, probabil că ar

observa-o în această secară călcată în picioare, luminată cu zgârcenie. Dar Klava nu era aici. De altfel, cu greu ar fi putut să fie, se gândi el. Moartă sau vie, or fi luat-o în sat. Şi pe Griboed de asemenea. Voia să se convingă cu propriii ochi că niciunul din ei nu rămăsese aici şi după aceea să se ducă la Pervomaiskaia.

De la măr se vedea toată curtea lor de ieri, unde el fiersese cartofii, se putea vedea chiar urma neagră a focului pe iarba cenuşie. În partea cealaltă era uşa care dă în hambar. Un canat ars, ciuruit de gloanţe atârna hâşit, prins în balamaua de jos, celălalt canat, smuls, zăcea pe pământ, alături. Tot acolo văzu ceva ce semăna a trup omenesc şi sări din spatele mărului. Străduindu-se să nu tropăie, fugi spre uşă, se lăsă în jos, de la cărbuni şi cenuşă veni un miros greu de jeratic, dar acum parcă suportabil. Întorcându-se cu spatele la jarul fierbinte, întinse mâna stângă, pipăi cu degetele şi, dând de ceva umed şi lipicios, şi-o trase înapoi. A doua oară simţi faţa ţepoasă, plină de sânge a lui Griboed, îmbrăcămintea lui arsă şi se ridică. Duhoarea amară a incendiului, putoarea usturătoare a tăciunilor îi tăiau răsuflarea. După ce îşi mai trase puţin sufletul, se aplecă din nou şi scotoci cu mâna mai departe, încercând să pipăie arma căruţaşului, dar în locul ei dădu peste căciula lui de oaie.

Cu căciula în mână se îndepărtă zece paşi de hambar, fără să fie în stare să-şi ia privirea de la mortul care zăcea pe pământ. Levciuk îl ştia de mult pe Griboed. Deşi nu fuseseră buni prieteni, moartea căruţaşului stârni în sufletul lui un simţământ chinuitor de milă. Riscaseră amândoi în egală măsură, însă uite că Griboed zăcea în faţa sa mort, iar Levciuk era în viaţă. Poate ar fi trebuit să încerce să-l salveze întâi pe bătrân şi după aceea pe sine, se gândi Levciuk. Dar atunci amândoi se străduiseră s-o scape pe Klava, în locul căreia printr-o întâmplare fericită s-a salvat Levciuk, iar Griboed uite, a murit.

Căciula lui însă rămăsese întreagă şi parcă nici arsă nu era. Cusută cu chiu, cu vai din bucăţi vechi de blană de oaie, îi slujise căruţaşului şi iarna şi vara, acesta

îngrijindu-se cel mai mult de cap, unde fusese o dată rănit, ferindu-l de soare… Levciuk îşi aminti dintr-odată de groaznica execuţie a lui Giboed şi de uimitoarea lui înviere acolo, în pădurea Cernolessk, unde se încălzeau la foc, pe marginea mlaştinei, împreună cu felcerul Verhoveţ, într-o noapte rece de aprilie. Vorbăreţul de Verhoveţ povestea cum ziua băieţii îl aduseseră din Vâselki, împuşcat de nemţi, pe Griboed, pe care aceştia puseseră mina lângă casa lui pustiită. Nu se ştie, fie că poliţiştii îl pândiseră special acolo sau îl găsiseră întâmplător, dar de astă dată au făcut praf toată gospodăria lui Griboed, iar pe el poliţaiul cel mai mare în grad l-a pus cu faţa spre un mesteacăn şi l-a împuşcat cu pistolul în ceafă. Noaptea, au dat peste trupul lui neînsufleţit băieţii din grupul de cercetaşi şi l-au adus la detaşament, ca să-l îngroape a doua zi împreună cu încă un camarad mort, pe colină. Şezând lângă foc în noaptea aceea, au deplâns împreună soarta bătrânului, nemiloasă chiar şi pentru vreme de război, apoi au schimbat discuţia. Prinşi în vorbă, nu au luat seama că de partea cealaltă, dincolo de fum, zgribulindu-se şi frecându-şi mâinile cineva căuta să-şi facă loc lângă foc.

— Să mă încălzesc şi eu la focul vostru. Că am îngheţat, fir-ar să fie…

— Griboed! sări speriat Verhoveţ. Ce-i cu tine?!

— Păi, am rebegit, uite. Mi-au luat pufoaica…

Amândoi se uitau fix, speriaţi, la Griboed, care, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, îşi întinse mâinile spre foc, fără să spună o vorbă despre învierea sa din morţi, iar ei n-au avut curajul să-l mai întrebe nimic. Dimineaţa l-a examinat nu mai puţin uimitul Paikin.

Două săptămâni Griboed a zăcut la infirmerie, apoi a şi rămas acolo la cai. Rana de la cap s-a vindecat şi nu-l mai durea deloc, atât numai că aproape nu mai dormea şi îşi ferea cu multă grijă de căldură capul împuşcat.

Dar uite că n-a izbutit să-l ferească, l-au mai împuşcat o dată: şi acum definitiv.

Levciuk rămase o vreme lângă trupul lui Griboed,

tăcut şi îndurerat, gândind c-ar trebui să-i ia cadavrul ars de acolo şi să-l îngroape în pădure. Nu-i bine să lase omul să ardă de tot în acest incendiu – parcă puţin i-a fost dat să rabde în viaţă şi fără asta!

Tot ascultând liniştea nopţii, îşi vârî pistolul în toc, îl închise şi păşi din nou spre uşă. Dar abia apucă să se aplece peste trupul mortului, că în apropiere începu să latre turbat un câine şi puţin mai încolo de sat ţâşni în aer o rachetă. Luat pe neaşteptate, Levciuk tresări, se strânse ghem, luminat de strălucirea ei nemiloasă, dar imediat se repezi înapoi în umbră pe după măr. Racheta, lăsând o dâră de foc pe cer, zbură până aproape de-arie, lovindu-se de pământ, sări şi arse repede până la capăt mai departe de hambar. Cum se stinse, Levciuk se năpusti înapoi în secară cu inima strânsă, uitându-se dacă l-au văzut sau nu. Dar nu trase nimeni, iar a doua rachetă ţâşni spre cer cu totul în altă parte, peste drum şi pădure, luminând puternic, ca de sărbătoare, urmele incendiului şi desghiocând din întuneric fără milă totul împrejur. Levciuk era însă pregătit şi, lăsându-se în jos, se ascunse de tot în secară. Aici nu era atât de uşor să-l vadă cineva, de rachete nu se temea. Se temea de nemţi şi, chiar mai mult, de câini. Lătratul acela furios de câine ciobănesc în satul ars îi era mult prea cunoscut şi l-a neliniştit mai tare ca oricând.

Când şi această rachetă se stinse, sări şi se năpusti prin secară spre arinişte. Ceva îl tulbură, se încurcă, se lăsă în jos, privi în jur. I se păru că se aude un glas undeva, ba chiar un plâns de copil mic şi atunci tăcu, ţinându-şi răsuflarea, şi ascultă. Doar nu s-or fi pripăşit stafii în secara asta, se gândi mirat Levciuk şi din nou, mai clar decât prima dată, auzi un scâncet de copil. Nu mai putea pierde nicio clipă, era clar că îl înconjuraseră în secară, curând puteau veni cu câinii şi Levciuk, împiedicându-se, se năpusti spre arinişte.

S-ar tot fi dus probabil, în pădure, dacă chiar în clipa aceea nu i-ar fi barat drumul o rafală de trasoare, luminând intens lanul de secară. Fugind de ea, se întinse

din nou pe pământul uscat din Ian, ascultând cum exploziile apropiate ale gloanţelor în arinişte îngânau parcă răpăitul rapid, îndepărtat al armelor. Acum ştia precis că îl observaseră şi că trăgeau din drum. Deci ca să scape trebuie să meargă la fel ca ieri, prin secară, în semicerc, până la arinişte. Cum amuţi rafala, zvâcni în sus. Înainte de a o lua la fugă, coti prin secară într-o parte, făcând un semicerc prin ea, se aplecă, ascultă şi deodată zări o pată albă chiar pe pământ. Cu uimire şi speranţă se năpusti într-acolo, ştiind precis de astă dată ce este, apucă legătura vie, caldă şi, strângând-o la piept, fugi roată, descriind un cerc mai larg. Dar Klava nu era nicăieri – rămăsese doar pruncul ei, cine ştie cum. Preocupat, Levciuk alerga prin Ian spre arinişte.

— Ah, ticăloşii! Ah, ticăloşii! şoptea în sine, uitându-se în toate părţile şi ascultând cum răsuna undeva foarte aproape lătratul câinilor. Fără îndoială că îl adulmecaseră şi din clipă în clipă puteau să-l ajungă din urmă în secară. Dar din fericire pentru el, arinişte a se şi vedea, alături. De abia izbuti, cu pruncul în braţe, să pătrundă în întunericul ei salvator, că în urmă ţâşni înspre cer următoarea rachetă şi o rafală lungă de gloanţe explozive mătură crengile. O lumină vie, orbitoare, amestecată cu jocul înşelător al umbrelor, se prăbuşi peste el din spate, câteva dâre luminoase pâlpâiră deasupra capului, năucindu-l cu pocnetul gloanţelor explozive şi împroşcându-l cu crenguţe sfărâmate. Căzu, pe neaşteptate, pe o parte, speriat că aşa nu va reuşi să ajungă prea departe, că nu avea cum să fugă cu pruncul în braţe. Dar nici să-l lase la discreţia câinilor care veneau din urmă n-ar fi fost în stare. Neştiind ce soartă va avea peste o clipă, se năpusti orbeşte în tufişuri, făcându-şi loc printre crengi cu umărul stâng, iar cu poala hainei acoperind pruncul, care tăcu potolit la căldură, mişcându-şi uşor picioruşele în scutecele ude.

Primele sclipiri ale zorilor îl găsiră la marginea unei mlaştini pustii, într-o arinişte rară, cu muşuroaie din loc în loc.

Începea o nouă zi, o lumină îndepărtată,

nepământeană apăruse în partea de răsărit a cerului, în jur începeau să se vadă tufişurile, arinii cu ramuri strâmbe, negre, malul mlaştinei acoperit cu iarbă de sub picioare. Locurile erau necunoscute. L'evciuk de mult încurcase toate drumurile şi rătăcea prin crânguri, păduri mlăştinoase şi rarişti, trecu o luncă mică umedă, plină de iarbă, şi se afundă din nou într-o arinişte. În pădurea tânără de brad n-a intrat, a ocolit-o pe de margine, tot uitându-se iscoditor în jur şi ascultând, deşi oricum era clar că-l urmăresc. Toată noaptea a auzit din urmă, când mai încet când mai tare, lătratul câinilor. În întuneric, se mai distanţaseră, dar nu-i pierduseră urma şi odată cu venirea dimineţii era vădit că se grăbesc să recupereze ce pierduseră noaptea.

Cu stângăcie neobişnuită ţinea la piept trupul cel mic, cald şi se gândea: de-aş da mai repede de un sat, o casă, o colibă de pădurar sau măcar de un om venit întâmplător în pădure, ca să-i pot lăsa pruncul. Singur, oricât s-ar strădui, nu ar mai putea salva viaţa aceasta, nu ar avea nicio putere. Şi apoi devenise tot mai clar că nemţii nu renunţă la el. Ieri fuseseră şapte, noaptea se adunaseră mai mulţi, aveau mitralieră, câini şi rachete, pesemne că puneau la cale ceva serios şi aveau forţe pentru aceasta. Iar el, prostul, se gândise să se strecoare pe aici până la Pervomaiskaia. Şi-a găsit pe unde!

Alerga obosit pe marginea mlaştinii printre arini şi nu se putea hotărî ce să facă. Să înconjoare mlaştina pe margine sau să intre în apă. Mai avea la îndemână câteva minute, încă mai putea căuta adăpost. Dar fără să fie neapărată nevoie nu prea ar fi vrut să intre în apă, se tot gândea că pe undeva, pe acolo, se sfârşea mlaştina şi o putea ocoli. După toate semnele însă mlaştina era foarte mare şi se întindea până departe. De o oră alerga pe malul ei şerpuitor, şi ea nu se mai sfârşea. Focurile de armă se auzeau acum din dreapta, însă împuşcături singuratice răsunau şi din urmă şi din stânga. Se părea că în toate părţile se dădeau lupte. Ajunsese într-un cotlon de pădure neumblat şi fugea în partea în care-l goneau urmăritorii.

Micuţul, vârât în sân, începuse să fie tot mai neliniştit, se zbătea, se smucea, însă, fiind bine înfăşurat în scutecele de mătase, tăcea răbdător încă şi Levciuk se întreba profund neliniştit: ce-o să fie dacă va plânge? Putea el înţelege că dacă nu-i ajută o întâmplare norocoasă, foarte curând se vor prăbuşi în tufişuri seceraţi de rafale de automat? I-ar putea hăitui şi cu câinii. Sau să-i prindă, să-i scoată la drumul mare şi să-i spânzure de fălci de un stâlp de telegraf, ca să moară greu şi în chinuri ca altă dată Trofim Dâla, omul de legătură al detaşamentului lor în Cernuşciţi.

Şi totuşi Levciuk continua să spere că va întâlni oameni buni cărora să le dea pruncul înainte ca nemţii să-l ajungă. De unul singur i-ar fi fost mult mai simplu, singur nu s-ar fi ascuns de aceşti ticăloşi şi, pândind într-un loc potrivit, i-ar fi întâmpinat cu foc. Este drept că pentru aşa ceva ar fi trebuit să aibă mitralieră sau măcar un automat, dar şi cu pistolul trăgea bine, învăţase de la cercetaşi. Cu pruncul în braţe însă nu-şi putea permite nimic, pentru că nu era sigur de reuşită şi nu voia să-şi încerce degeaba norocul. Şi tot mergea, rătăcea, alerga, strecurându-se printre desişuri şi străduindu-se să ocolească mlaştina.

Mlaştina părea într-adevăr fără de sfârşit. Din timpul nopţii încă, întâlnea doar tufişuri, lunci, răchitiş şi arinişti şi niciun sat pe nicăieri. Nu-i rămânea decât să se bazeze pe sine însuşi, pe norocul şi rezistenţa sa. Din nefericire, forţele ca şi posibilităţile sale scădeau cu fiecare clipă, îşi dădea bine seama de asta, dar voia cu orice preţ să-l salveze pe micuţ. Cu o speranţă oarbă se agăţase de această fărâmă de viaţă omenească şi nu voia să se despartă de ea. Într-adevăr, toţi care-i fuseseră daţi în grijă la acest drum pieriseră unul după altul, şi rămăsese în viaţă numai acest micuţ pe care nu-l ştia nimeni şi de care, probabil, nu avea nimeni nevoie. Să-l abandoneze, era cel mai simplu şi n-ar fi răspuns faţă de nimeni pentru asta, dar tocmai de aceea Levciuk nu-l putea arunca. Acest copilaş îl lega de toţi cei care-i fuseseră dragi şi nu mai existau: Klava, Griboed, Tihonov şi chiar Platonov. În afară

de aceasta îi dădea o justificare pentru suferinţele îndurate şi greşelile săvârşite. Dacă nu-l va salva, atunci la ce bun această luptă disperată pentru viaţă? Viaţa n-o mai preţuia de mult, întrucât ştia prea bine că nu-i o treabă uşoară să scapi cu viaţă din acest război.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, frăţioare! zise el încurajator, adresându-se copilaşului, cu un glas de nerecunoscut, răguşit de atâta tăcere. O să mai vedem noi…

Poate că-i bine că de departe se făceau auziţi câinii prin lătratul lor furios, care acum se înteţise. Ascultând cum se apropie câinii, lui Levciuk îi păru rău că nu-i mai rămăsese nişte praf de mahorcă să presare pe urmele sale. Şi se gândi că, probabil va trebui să intre în mlaştină, altă ieşire nemaiavând.

Aici era un mal, înalt, cu pământ tare, cu mesteceni tineri, mlaştina rămânea puţin într-o parte. Fugi încă vreo cincizeci de paşi în aceeaşi direcţie şi se întoarse brusc înapoi. Acolo unde mlaştina cu trestiiş se apropia mai mult de mai făcu o săritură mare într-o parte şi, străduindu-se să nu lase pe iarbă urme prea vizibile, se afundă spre tufişurile dese de răchită care se vedeau mai departe în mlaştină. La început apa nu era prea adâncă, nu-i trecea de genunchi, dar pe urmă adâncimea a crescut. Îi părea rău că nu luase un băţ, deşi cum s-ar fi descurcat cu băţul? În mlaştină, printre ochiurile de apă înverzeau muşuroaie cu răchite şi arini şi Levciuk înţelese că mlaştina nu putea fi adâncă, deci s-ar putea să nu-l înghită.

Ţinând copilaşul în sân, sărea de la un muşuroi la altul, agăţându-se cu mâna stângă de ramuri şi scufundându-se treptat tot mai mult. La cincizeci de paşi de mai, picioarele i se afundară în mii peste genunchi, în curând mocirla tulbure cu turbă şi nămol i-a ajuns până la şold şi atunci se nelinişti: de n-ar fi şi mai adâncă, întrucât nu s-ar putea descurca având copilul în braţe. Dar mlaştina se adânci vizibil, muşuroaiele se răriră, între ele sclipeau întinderi de apă neagră fără verdeaţă, pe suprafaţa cărora pluteau frunze lătăreţe de nufăr. Levciuk ştia că nuferilor

le place apa adâncă şi se ferea de ei, ţinându-se aproape de muşuroaie, unde se putea agăţa de muşchi şi crengi. Se grăbea, dar se străduia să înainteze cât mai neauzit, pentru a nu atrage atenţia duşmanului. Din când în când se oprea şi asculta. O dată i se păru că aude un glas, ceva ca un strigăt. Îşi îndepărtă picioarele pe fundul mlaştinei şi rămase nemişcat, dar nu mai auzi nimic. Se vede treaba că glasul venise de departe şi nu putea avea legătură cu el. Înseamnă că încă îi mai rămăsese oleacă de timp. Câtă vreme ascultase, picioarele i se afundaseră până la genunchi în mâlul clisos şi el şi le trase afară cu efort, întâi unul, apoi altul. În timp ce se bălăcea în apă, îşi udase partea de jos a hainei şi se gândi că în curând se va uda de tot şi atunci cu ce va mai înveli pruncul?

Ajungând cu chiu, cu vai la muşuroiul acoperit de muşchi şi pipirig, se aplecă peste el, scoase cu grijă haina şi înveli în ea pruncul. Acesta îşi freca picioruşele, dar nu plângea şi se linişti în căldura pe care o mai păstra încă haina.

— Uite aşa, foarte bine! Hai, stai culcat! Principalul e să stai culcat şi să taci! Poate totuşi, cumva…

Stând în apa rece până la şold, se uita încotro să se îndrepte mai departe. Ar fi fost mai bine dacă s-ar fi găsit în apropiere un petic de pământ acoperit cu muşchi mai mult sau mai puţin uscat, sau o insuliţă unde să se poată ascunde de câini, să aştepte sfârşitul hăituielii. Dar nădejdea sa la un petec de pământ sau o insuliţă era zadarnică. Mlaştina se făcea din ce în ce mai adâncă, muşuroaiele se răreau şi el trecea de la unul la altul, riscând tot mai mult să se afunde până peste cap în hău. Legătura cu pruncul o ridica tot mai sus şi încerca atent cu picioarele fundul din timp în timp, încurcându-se în rădăcinile tufişurilor sau în plantele de apă. Uneori, îşi pierdea echilibrul şi cu greu se menţinea deasupra apei, răscolind mâlul negru de pe fund, care tulbura îndată undele. Între timp se luminase de tot, ceaţă, cine ştie de ce, nu era deloc pe aici, sus, pe cerul matinal se vedeau câţiva nori diafani şi în jur domnea o linişte adâncă. În

această tihnă auzul lui încordat prinse, fără veste, un lătrat mânios de câini.

Privi în urmă înfricoşat, înţelegând că sunt aproape de mlaştină şi se miră cât de puţin se depărtase de mai. Cu zgomot, vâslind prin apă cu mâinile, se năpusti spre muşuroiul cel mai apropiat, de pe care atârna deasupra apei o cracă de arin. Ca un făcut, muşuroiul era mic şi în jurul lui apa era adâncă. Ajunse până acolo, udându-şi chiar şi haina. Şi apoi pierduse foarte mult timp, încât urmăritorii ajunseseră aproape, poate, îl auzeau. Pentru a fi gata de orice, aşează haina cu pruncul pe marginea muşuroiului acoperit de muşchi şi, ţinându-l cu o mână, cu cealaltă pregăti pistolul. Apa îi venea aici până la piept. Îşi ascunse capul pe după creangă şi aşteptă, ştiind că dacă ei intră în mlaştină cu câinii el trebuie să-i vadă mai întâi.

Numai de n-ar plânge micuţul.

De auzit, i-a auzit într-adevăr el mai întâi, înainte de a-i vedea. În tufişuri răsună surd un ordin şi în arinul de pe mal se mişcară câteva crengi. Levciuk se afundă şi mai adânc în apă, cu ochii aţintiţi pe fâşia îngustă de mai care nu era acoperită de tufişuri. Îşi opri răsuflarea, cu degetul mare trase încetişor piedica şi atunci îi zări pe porţiunea îngustă dintre mlaştină şi verdeaţă.

Primul, apăru din tufişuri un câine castaniu, tărcat pe coaste. Adulmecând cu nările fine pământul şi aruncând pe de lături priviri repezi, mergea cu iuţeală pe urme; conducătorul lui, într-o salopetă de camuflaj şi cu o şapcă de iarnă cu cozoroc mare pe cap, abia izbutea să se ţină după el. Îl urma un alt neamţ, echipat la fel, cu câinele legat cu o lesă lungă. Trecură în goană pe alături, şi când să intre din nou în tufişuri, pe mal se revărsă din arinişte toată haita sălbatică – zece nemţi în aceleaşi salopete de camuflaj, înarmaţi cu automate, purtând portharturi, bidonaşe, binocluri. Înşirându-se pe mal într-un rând lung şi uitându-se în jur, fugeau pe urmele lui, gata în orice clipă să-şi descarce automatele în el.

— Ah, ticăloşii! Ticăloşii! blestema Levciuk cu buzele amorţite, simţind clar că a încurcat-o. Dacă nu vor trece

mai departe de el, atunci clipele lui sunt numărate.

Un timp, nu-i mai văzu, fiind ascunşi de arinişte, auzea doar pârâitul crengilor în tufişuri şi se gândea că în următoarele secunde se va hotărî soarta lui. Trec mai departe sau se întorc? Dar în curând schelălăi un câine dezorientat, se auzi un strigăt aspru de stăpân, răsunară câteva cuvinte rostite în nemţeşte şi el înţelese că animalele îi pierduseră urma. Se afundă în apă până la gât, aplecând capul într-o parte, ca să se ascundă de tot după muşuroi. Apoi privi înapoi, unde, dincolo de un ochi de apă neagră, se ridica un tufiş des de răchită unde s-ar fi putut ascunde mai bine. O clipă simţi dorinţa de a se năpusti într-acolo, cât mai avea această posibilitate, dar se opri, dându-şi seama c-ar fi riscant, că-i mai cuminte să rămână pe loc. Păcat că n-a apucat să se îndepărteze mai mult de mai. Dacă s-ar fi hotărât mai demult să intre în mlaştină poate c-ar fi scăpat.

Nu, nu s-au dus mai departe, se întorceau.

Îi văzu din nou, în aceeaşi ordine – unul după altul, nemţii alergau înapoi pe urmele lui şi el se ghemui de tot, cu ochii ţintă la ei, aşteptând cu inima cât un purice. Dacă se opresc şi câinii arată spre mlaştină, atunci s-a zis cu el. Se poate socoti pierdut.

Se părea că au depăşit cotitura lui, primul câine cu siguranţă a trecut de ea împreună cu conducătorul lui. Ceilalţi veneau încă pe mal şi atunci, deodată, văzu limpede urme lăsate de el în rogozul de lângă mal. Aşa era, câţiva paşi imprimaţi în mlaştină, rogoz îndoit, mâl ridicat de pe fund şi neaşezat încă. Se îngrozi! Dumnezeule, ce lipsă de prevedere! Şi atât de aproape de mal! Măcar de nu le-ar observa ei, măcar de-ar trece cu câinii! înţepenit de frig şi încordare, urmărea cum pe locul respectiv, lângă nişte mesteceni, trecu în fugă unul, al doilea, al treilea… Mai rămăseseră trei şi iată, trecu pe alături în fugă ultimul, un grăsan neîndemânatic, cu faţa buhăită, transpirată. Leveiuk îşi îngădui să respire mai adânc. Poate scapă…

Picioarele i se afundaseră adânc în mâl, trăgându-şi-

le, se întoarse cu pieptul spre muşuroi, se aplecă peste micuţ, care se răsucea în haină, ca şi cum ar fi vrut să se elibereze şi să se uite ce se întâmplă pe lume. Leveiuk ridică puţin pulpana hainei, feţişoara pruncului se încruntă de nemulţumire şi el se sperie la gândul că pruncul ar putea să izbucnească în plâns. Ca să preîntâmpine cumva plânsul micuţului, smulse din muşuroi un firicel de obligeană şi i-o vârî în gură, să sugă! Acesta, cu adevărat, plescăi din buze şi se linişti; Levciuk îşi spuse mulţumit că pentru câtva timp a reuşit să păcălească flăcăul.

Apoi încremeni, încordat. Nemţii se auzeau agitându-se undeva mai departe. Se întreba dacă nu vor veni cumva înapoi, dar deocamdată nu aveau de gând, se pare. Cu siguranţă se străduiau să dea de urma pierdută. O clipă se auziră ciondănelile lor, apoi glasul sonor al cuiva care-i chema, la care răspunseră alte glasuri, atât de aproape, încât i se păru că se află chiar în faţa lui. Leveiuk îşi ţinu răsuflarea. Nu mai înţelegea nimic din ce făceau nemţii şi se nelinişti.

Începu să se uite în jur, căutând un adăpost mai bun şi lăsându-se tot mai mult ispitit să se mute în spatele tufişului de răchită sau poate chiar mai departe, până când nemţii nu s-au apropiat şi n-au observat urmele sale. Dar de-abia se gândi la aceasta şi văzu în faţă un neamţ. Cu cizmele legate împreună pe umăr, intra desculţ pe urmele lui, se pare, în mlaştină. Celălalt stătea pe mal cu automatul în cumpănă şi spunea ceva camaradului, cu siguranţă vorbe de încurajare.

— *Forwärts, dort ist's nicht tief*![1]

— *Hier ist eine Kluft*[2], bodogănea nemulţumit, cel desculţ, dibuind nehotărât în apă cu picioarele.

Leveiuk din nou trase cu degetul mare piedica şi lăsă ţeava pistolului pe craca de jos a arinului. Se hotărâse să nu lase neamţul decât până la ochiul de apă cu stratul de lintiţă răvăşit, şi să tragă. Neamţul n-ar mai fi putut ieşi de acolo, apoi celălalt de pe mal, cu siguranţă, l-ar împuşca.

1 înainte, acolo nu-i adine. (Germ.)

2 Aici este un hău. (Germ.)

Dar poate că Levciuk ar reuşi cu o a doua împuşcătură să-l doboare şi pe celălalt.

Şi cam asta ar fi tot!... Şi cită frică şi emoţii, pentru un sfârşit atât de banal şi de prostesc.

Ca întotdeauna în clipele de deznădejde, neliniştea îl părăsise, cu atât mai mult spaima, mintea începu să-i lucreze liniştit şi precis, mâna i se făcuse puternică şi sigură. Într-o clipă ca asta nu va da greş. Îl va împuşca cu siguranţă. Neamţul însă, ca şi cum ar fi simţit moartea apropiată, nu se grăbea, îşi croia drum cu atenţie, ridicând sus în apă picioarele albe, slabe, cu pantalonii suflecaţi mai sus de genunchi. Când se apleca, cizmele i se bălăngăneau pe burtă, alături de el se bălăngănea şi automatul lui, pe care-l ţinea cu mâna dreaptă. Din când în când azvârlea înainte scurte priviri pe sub cozorocul şepcii, dar mai mult se uita în jos la picioare, să vadă unde să facă pasul următor.

„Ei şi, poate că-i mai bine aşa. Mergi, mergi înainte, ticălosule!”

Şi neamţul mergea, aducând atât lui Levciuk cât şi sie însuşi, se pare, moartea.

Împotmolindu-se până mai sus de genunchi în mlaştină, neamţul ajunse lângă o tufă de verigar cu ramuri strâmbe, se agăţă cu mâinile de o creangă şi, alunecând cu un picior, se duse pe o parte în apă. Încercând să se ridice, se afundă şi mai adânc, fără să vrea lovi cu mina şapca şi ea se depărtă plutind, apoi se afundă repede în apă. Tulburând mlaştina în jur şi fără să mai caute drumul, se năpusti înapoi spre mal, bolmojind supărat ceva către camaradul său, care, stând pe mal, se prăpădea de râs...

Ud, plin de noroi, neamţul ieşi din mlaştină şi tot mormăind posac îşi dezbrăcă vestonul, pantalonii şi rufăria de corp, rămânând gol. Amândoi şi-au făcut mult timp de lucru cu hainele ude, storcând din ele şuvoaie de apă băltită. Cu ochii la ei, Levciuk rebegise, începuse să tremure, nemaifiind în stare să aştepte până când cei doi vor isprăvi cu trebăluitul şi se vor căra de aici. Uite, neamţul şi-a şi tras nădragii, maioul albastru de plasă şi a

început să se încalţe. Celălalt, un caporal tânăr, cu picioare lungi, care avea o lanternă pe piept, strigă ceva spre tufişuri, din depărtare îi răspunse un alt glas şi Levciuk auzi cum, undeva pe mal, clănţăni un închizător. Asta din nou îl puse în gardă. Ce-o să urmeze?

Dar nici de astă dată n-a trebuit să aştepte prea mult. Din depărtare pârâi surd o rafală de automat. Deasupra mlaştinei zburară ţiuind, gloanţele. Levciuk nu înţelegea în ce trăgeau. Parcă nu mai era nimeni acolo în afară de el, dar pe el nu-l observaseră încă. Şi nici nu trăgeau în direcţia lui, ci undeva mai departe, unde fugi întregul grup cu câini cu tot. Dar poate că acolo au mai descoperit pe cineva, poate că acolo sunt partizani. Cei doi nemţi s-au sculat şi ei, auzind împuşcăturile, cel din urmă trăgându-şi, grăbit, din fugă vestonul, trecând dintr-o mină în alta automatul.

Levciuk se hotărî să se strecoare mai departe în mlaştină. Nu apucă bine să-l ia în braţe pe micuţ, că o nouă rafală izbi apa în apropiere, împroşcând cu o ploaie de picături. Levciuk se ascunse, lipindu-se cu pieptul de muşchiul de pe muşuroi, strângând sub el pruncul. În curând înţelese însă că sunt gloanţe rătăcite. Era limpede că nu trăgeau în el, ci undeva într-o parte. Atunci se afundă din nou până în gât în mlaştină, fără să-şi ia ochii de la malul pustiu.

După un răstimp, pricepu ce se petrece acolo. Nemţii se înşirară pe mal ca o haită de lupi şi, fără grabă, ocolind mlaştina, începură s-o pieptene cu automatele.

Levciuk care-şi mai venise niţel în fire, se întristă din nou. Dacă nu-i una, e alta. Nu l-au prins cu câinii, scăpase de neamţ, iar acum o să-l doboare ăştia trăgând la întâmplare, şi o să se afunde încetişor în apa tulbure a mlaştinei. N-ar fi soarta cea mai fericită din cele hărăzite de război soldatului. Ar fi încă bine dacă l-ar omori şi pe micuţ odată cu el, dar dacă acesta scapă…

Speriat de împuşcătură probabil, pruncul începu să se agite şi chiar să scâncească uşurel. Levciuk petrecu mai strâns poalele hainei. Ce s-ar întâmpla dacă ei l-ar auzi?

Mai ales câinii, care de cum începuse focul prinseră să latre pe toate vocile, care mai de care, trăgându-se probabil spre mlaştină. Dar răpăitul a zece automate îi asurzea bineînţeles în primul rând pe câini, dar şi pe cei ce trăgeau, care deocamdată nu puteau auzi scâncetul slab al pruncului.

Pierzându-şi speranţele pe care le nutrise o vreme, Levciuk urmărea abătut cum şuvoaiele dese de gloanţe trasoare se apropiau de muşuroiul lui. Nemţii nu făceau economie la cartuşe şi trăgeau în fiecare muşuroi, în fiecare smoc de muşchi, în fiecare tufiş şi fiecare copăcel din mlaştină. Mii de stropi fierbeau, clocoteau, se amestecau cu mâlul din apă, în aer zburau frunze, crenguţe, rogoz, lintiţă verde azvârlită împreună cu şuvoaiele de apă. Pe tulpinile de arini se vedeau ici-colo pete albe – urmele gloanţelor care smulgeau bucăţi întregi de scoarţă. De mult nu mai pomenise Levciuk un foc atât de dezlănţuit – poate doar în patruzeci şi unu pe front, lângă Kobrino. Să scapi teafăr din aşa ceva era aproape imposibili.

Se încovoie, ghemuindu-se lângă muşuroi, pe cât putea lăsându-se în apă. Păcat că nu putea băga în apă şi pruncul, pe care-l menţinea tot timpul la suprafaţă şi care acum era apărat doar de muşchiul de pe muşuroi. Probabil că-ntâi şi întâi lui îi va veni rândul. Dar rafala care va răpune pruncul nu-l va ocoli nici pe Levciuk, aşa că soarta lor va fi aceeaşi.

— Ah, ticăloşii, ticăloşii!…

În acelaşi locşor deschis de pe mal îl văzu din nou pe caporalul cu picioare lungi, pe pieptul căruia se bălăbănea lanterna, ieşind din tufişuri. Acesta puse automatul la umăr şi slobozi o rafală lungă spre mlaştină. Vreo zece gloanţe de-a valma cu trasoarele azvârliră în aer iarba şi muşchiul de pe muşuroiul cel mai apropiat de mai, apoi zburară în sus frunzele de arin de pe următorul muşuroi. Rafalele se apropiau de Levciuk. Micuţul plângea acum cu toată gura, ca şi cum şi-ar fi presimţit sfârşitul apropiat, dar în răpăitul şi bubuitul împuşcăturilor nici chiar Levciuk

nu-l auzea prea bine. El urmărea licărirea trasoarelor ca să poată să-şi dea seama când îi va veni ultima clipă şi se străduia să reziste până atunci. După aceea nu va mai fi nevoie să mai reziste.

Între timp, se adunaseră trei pe mal. Primul fugi pe neaşteptate mai departe. În schimb ceilalţi doi puseră în acelaşi timp automatele la umăr şi un şuvoi de gloanţe trecu fulgerător pe lângă arinul lui. De undeva de sus căzu cu zgomot în apă un cuibuleţ, lovit de gloanţe, în aer licări un puf alb, câteva pene se lăsară pe capul lui şi pe muşuroi. Levciuk ţinea pruncul cu o mână, apăsându-l cât mai jos în muşchi, iar cu cealaltă îndreptă pistolul spre mal. Era ferm hotărât să tragă în neamţul din margine, care, schimbând încărcătorul, ridicase automatul la umăr pentru o nouă rafală. Este adevărat că pentru a trage cu pistolul era cam departe. Din cauza încordării şi a frigului mâna nu-i era prea sigură. Cu toate acestea ochi. Dar un alt gând îi veni în minte, când băgă de seamă că trăgeau parcă în aer şi că toate rafalele trec peste capul lui şi mai departe. Se uită înapoi cu grijă şi văzu cum zburau în aer frunzele tufişului de răchită din spate, unde mai adineaori ar fi vrut să ajungă. Şi atunci înţelese că pentru ei acela era locul cel mai suspect, şi de aceea trăgeau într-acolo cu atâta stăruinţă.

În sufletul lui Levciuk se aprinse din nou speranţa. Asurzit de răpăitul automatelor, care se dezlănţuiseră cu furie de la un capăt la altul al mlaştinii, înveli mai strâns pruncul, aproape neauzind scâncetul lui, ci doar simţind cum se tot zbate uşor în mâinile sale. Măcar de nu s-ar sufoca, se gândi Levciuk, strângând din fălci ca să nu clănţăne – era atât de frig, încât abia mai putea să reziste, nevoit să stea neclintit.

Împuşcăturile însă se îndepărtau în mod vădit de el. Părea că aici scormoniseră peste tot. În jur, în trestiiş, era plin de crengi rupte de arin, pe apă pluteau o mulţime de frunze, în apropiere un vârf de mesteacăn, tăiat de gloanţe, atârna deasupra apei, ţinându-se de o fâşie subţire de coajă.

În partea aceasta a mlaştinii se făcu oarecum linişte, se părea că nemţii se mutaseră mai la dreapta şi el se hotărî. Înşfăcă bocceaua cu pruncul, uşurel, ca să nu clipocească apa, se îndreptă spre tufişul acela sfârtecat de o mulţime de gloanţe. Probabil că nu vor mai trage în el a doua oară.

Acolo, de bine, de rău, te mai puteai ascunde, deşi tufişul se rărise secerat de plumbi, pe suprafaţa apei pluteau peste tot frunze de răchită şi rădăcinile albe ale plantelor de apă. Plantele de apă şi nămolul verde spânzurau de ramurile de răchită ciuntite. Şi el se gândi cu mirare că nu-l părăsise pesemne norocul, odată ce îl oprise ceva să se mute aici într-un moment nepotrivit. Aici ar fi şi rămas, probabil, cu sângele scurgându-i-se în apa rece.

— Stai cuminte, stai, frăţioare. Nu mai seinei, îi spuse el micuţului. Se odihni puţin, se uită în jur şi şontâc, şontâc, cufundat în apă până la brâu, ici aplecându-se, pe alocuri aproape înotând, porni mai departe, gândindu-se că de astă dată dacă nu-l înghite mlaştina, apoi cu siguranţă că-l salvează…

După o oră – o oră şi jumătate, copacii şi tufişurile rămaseră în urmă şi odată cu ele se sfârşiră şi ochiurile cu hăuri fără fund. La suprafaţă se vedeau tot mai multe ierburi şi muşchi. Deşi în unele locuri mai era destul de adânc şi ca şi înainte muşuroaiele îmbibate de apă erau nesigure, totuşi pericolul de înec trecuse. împuşcăturile se îndepărtau treptat spre dreapta, unde ţăcănitul rafalelor şi şuieratul ascuţit al gloanţelor continuau să zguduie mlaştina, alungind păsările de baltă înfricoşate. Până şi coţofenele obişnuite cu oamenii zburau buimăcite şi tăcute peste ape, cât mai departe de bubuitul înfricoşător.

Strângând la piept pruncul, Levciuk alerga, sărea, se clătina pe muşuroaiele înşelătoare, acoperite cu muşchi, uneori reuşind să fugă înainte ca acestea să se afunde în apă, iar uneori nu. Şi atunci din nou, pentru nu ştiu a cita oară, se pomenea până la brâu în mocirla de turbă, repezindu-se când într-o parte, când în alta şi străduindu-se febril să calce pe pământ tare. Hainele ude i se lipeau

neplăcut de trup şi la fiecare pas apa ruginie îl împroşca în ochi. Dar nu mai tremura, începuse chiar să se înfierbânte. Singura lui grijă era să nu scape cumva fără să vrea bocceluţa lui vie, iar la sine însuşi nici nu se mai gândea. Ceea ce era mai greu se pare că trecuse. Mlaştina era pe sfârşite. În faţă, pe o colină, se vedea o pădure de brazi ca un zid compact, înseamnă că acolo începea, de fapt, malul. Dar ce-l mai aştepta oare pe malul acela verde?

În cele din urmă, ieşi din mlaştină şi alergă în sus pe solul de turbă, umed, dar acum tare, spre colina din faţă, acoperită de ţepoşică şi iarbă-neagră. Cizmele, clipocind şi plescăind, bocăniră straniu pe pământul uscat. Avea o înfăţişare probabil înfricoşătoare. Nu numai că era ud din cap până în picioare, dar mai era şi plin de noroi. Pe umeri şi pe mâneci se prinseseră tot felul de alge, lintiţa şi alte ierburi mărunte îl acoperiseră tot. Pe micuţ se pare că nu-l prea udase şi dacă acesta se frământa în haină şi plângea se vede treaba că mai mult de foame. Plânsul ăsta al lui îl şi mâna pe Levciuk. De împuşcăturile care răsunau dincolo de mlaştină nu se sinchisea, puterea lor ameninţătoare asupra lui se sfârşise şi acum îl gonea o altă grijă.

Alerga. Se temea pentru viaţa pruncului şi nu voia să piardă timpul nici cu storsul hainelor, nici cu odihna. Ajungând pe o colină, se afundă în pădurea deasă de brazi şi se pomeni pe un drum de pădure îngust, deşi mult umblat. „Dacă este drum, atunci trebuie să fie pe undeva şi un sat, se gândi, uşurat, Levciuk, numai să nu dau de nemţi”.

Alergă ostenit vreo zece minute, şi această alergare îl făcu încet-încet pe micuţ să se potolească şi apoi să tacă de tot. Adormise sau doar se lăsa legănat în braţele lui. Atunci Levciuk trecu la pas. Se încălzise şi începu să se uite prin preajmă, pregătindu-se şi să-şi găsească pe undeva un locşor să se aşeze şi să-şi scurgă cizmele. După toate semnele pe aici nu erau nemţi, iar de mers cine ştie cât mai avea, aşa că şi-ar schilodi picioarele în cizmele ude şi cu obielele răsucite.

Cu acest gând se uită cercetător la nişte tufe de

ferigi, înalte până la brâu, chiar lângă marginea drumului, când auzi glasuri apropiate şi tropot de copite de cal. Fugi într-o parte cât putu de repede, dar prea târziu şi călăreţii apucară să-l vadă. Ghemuindu-se lângă o tufă de ienupăr, aştepta încordat, sperând ca aceştia să treacă pe lângă el. Dar n-au trecut. Tropotul de pe drum se opri brusc şi aproape chiar deasupra capului răsună un glas poruncitor:

— Hai, ieşi de-acolo!

Levciuk înjură în gând – pe cine-i mai scosese dracul în cale? Judecând du, pă glas, păreau oameni de-ai noştri, dar cine ştie, poate erau nemţi sau poliţişti? Fără să lase din mâini pruncul, scoase cu grijă din toc pistolul, aplecându-se uşor pe după tufiş, ca să se uite în drum, dar, pe neaşteptate, îi văzu chiar alături. Pesemne că şi ei îl văzuseră pe el. Erau trei călăreţi, îmbrăcaţi, ce-i drept ca partizanii, care cu ce se nimerise. Se opriseră în ferigi şi îşi îndreptară spre el automatele, de fabricaţie indigenă.

— Mâinile sus!

Păreau totuşi a fi partizani, deşi Levciuk nu era pe deplin sigur de asta. Fără grşbă se ridică din tufe, lăsându-şi pe pământ sarcina şi ascunzând la spate mina cu pistolul. Dar această încetineală se pare că nu plăcu călăreţilor. Unul din ei, un flăcău tânăr cu o bluză veche, decolorată, şi cu o căciulă de Kuban lăsată pe ceafă, întoarse hotărât calul în ferigi.

— Aruncă pistolul! Hai! Şi mâinile sus!

— Bine, bine, spuse Levciuk împăciuitor. Sunt de-al vostru, ce mai…

— Depinde de-al cui, de-al vostru!

Levciuk se şi încredinţase că întâlnise partizani şi n-ar fi vrut să dea pistolul, neştiind dacă-l mai capătă înapoi. Şi trăgea de timp, fără să ştie nici el în ce mai spera. Iar ei între timp începură să-l înconjoare pe nesimţite. Se pare că într-adevăr trebuia să arunce pistolul şi să ridice mâinile.

— Ia te uită, păi ăsta vine din mlaştină! se dumiri un altul, un flăcăiandru tânăr cu bărbia foarte ascuţită.

— Din mlaştină, sigur. De pe malul celălalt, spuse primul, cu gândul la ceva anume ştiut de el, şi sări din şa

în ferigi.

Apoi se apropie şi al treilea de Levciuk. Arăta mai în vârstă decât ceilalţi doi, un bărbat spătos, cu o pufoaică cenuşie descheiată. Faţa sa proaspăt bărbierită, cu mustăcioară neagră, i se păru cunoscută lui Levciuk. Ca şi cum şi-ar fi amintit ceva, călăreţul se uita atent la acest om neobişnuit pe care-l întâlnise în pădure.

— Ia stai! Păi ăsta-i din Gheroiskaia. Te cheamă Levciuk, nu-i aşa?

— Levciuk.

— Păi nu-ţi aduci aminte cum am distrus împreună un macaz? Cum ne împroşcau cu gloanţe din drezină?

Şi Levciuk îşi aminti tot. Se întâmplase în iarna trecută la macaz, unde împreună cu acest mustăcios trăseseră pe linii o traversă ca să împiedice să treacă de macaz drezina din care trăgeau de-a lungul liniei ferate cu mitraliera. Mustăciosul îşi pierduse un pâslar în şanţ şi tot căuta să-l găsească, dibuind cu piciorul gol în zăpada adâncă, şi puţin a lipsit să nu cadă amândoi răpuşi acolo sub focul mitralierei.

Levciuk îşi vârî liniştit pistolul în toc, iar băieţii, având încredere în tovarăşul lor şi îmbunându-se vizibil, şi-au tras automatele la spate. Mustăciosul l-a învăluit pe Levciuk cu o privire plină de interes.

— Ce-i cu tine, ai trecut mlaştina?

— Păi, răspunse simplu Levciuk şi ridică cu grijă din iarbă pruncul.

— Şi asta ce-o mai fi?

— Asta? Un om. Unde găsim pe aici nişte femei? Are nevoie de o doică, e mic, de-o zi şi-o noapte n-a mâncat.

Băieţii tăceau miraţi, iar el şi-a desfăcut haina şi le-a arătat pruncul.

— Oho! Chiar aşa! Ia te uită!… De unde l-ai luat?

— E o poveste lungă, flăcăi. Trebuie să-l dăm în grijă unei femei. Trebuie să mănânce, altfel se prăpădeşte.

— Să-l dăm în tabăra de familişti. Tabăro-i aici, aproape, spuse prietenească cel cu căciulă de Kuban şi sări în şa. Kuleş, hai, du-l tu. Apoi ne ajungi din urmă.

— A, nu, spuse Levciuk. Trebuie să-l predau eu însumi. Aici e o poveste întreagă, înţelegeţi. Eu însumi trebuie. E departe?

— Depinde pe unde o iei. Pe drum e cam departe. Dar peste pârâu, vreo zece minute.

Ieşiră din ferigi în drum. Caii jucau nerăbdători sub călăreţi, care, se vede treaba, se grăbeau undeva, dar şi pe acest om din mlaştini, pe care-l întâlniseră şi care se dovedise a-i cunoscut de unul din tovarăşi, nu le venea a îndemână să-l lase fără ajutor.

— Ei bine, fie! hotărî până la urmă flăcăul cu căciulă de Kuban, care, se vede, era comandantul grupei. Kuleş, îi arăţi drumul şi ne ajungi din urmă. Te aşteptăm lângă Bortia.

Mustăciosul Kuleş întoarse calul şi Levciuk îl urmă. Mergea cu pas iute, încercând să se dumirească în ce brigadă nimerise, fiind aproape sigur că nu era vorba de Pervomaiskaia.

Kuleş ăsta n-ar fi putut veni la macaz din Pervomaiskaia. Pervomaiskaia lupta atunci undeva lângă Minsk şi doar în primăvară apăruse în acest raion.

— Nu pe tine te împroşcau cu gloanţe acolo nemţii, în mlaştină? întrebă Kuleş, privindu-l din şa.

— Pe mine, aşa-i. Abia am scăpat.

— Ia te uită! Păi e o mlaştină, o-oho!

— Ehei! Credeam că până la urmă am să scot băşici pe gură. Şi tu, acum eşti în Kirovskaia, ai? îl iscodi Levciuk.

— În Kirovskaia, îhî, răspunse bucuros Kuleş. Ne-au strâns cu uşa şi pe noi, ticăloşii! Până ieri a fost linişte, iar de ieri s-au pus pe capul nostru. Auzi cum bubuie? Ne apărăm.

Levciuk auzea acum clar bubuiturile din partea în care se duceau. împuşcăturile, ce-i drept, erau depărtate, dar foarte dese şi amplificate de ecoul pădurii.

— Ia zi, nu cumva-i al tău? arătă Kuleş spre boccea.

— Nu, nu-i al meu, răspunse Levciuk. E al unui prieten.

— Aşa va să zică! Ei, atunci se înţelege…

— Abia s-a născut şi-i orfan. Nici tată, nici mamă.

— Se întâmplă, oftă Kuleş. Acum nu-i greu.

Levciuk păşea repede alături de calul murg al lui Kuleş şi treptat îşi revenea sufleteşte după toate câte îndurase în ultimul timp. Scăpase deci până la urmă şi-l salvase pe micuţ. Acum aproape că era încredinţat de asta. Era însă prea vlăguit pentru a se putea bucura cu adevărat de sfârşitul fericit al păţaniilor sale.

Acum, când atâtea grozăvii rămăseseră de partea cealaltă a mlaştinei, care totuşi se milostivise de el, nu simţea decât o oboseală grea, surdă şi, străduindu-se să nu rămână în urma calului, arunca înainte priviri nerăbdătoare, doar, doar se va arăta, în sfârşit, tabăra? Mai departe de tabără nu putea merge. Acolo va rostui copilul şi va dormi pe săturate, iar apoi se va duce poate la un doctor cu rana sa. Udă şi nepansată ca lumea, rana când îl durea surd, când începea să-i ardă tot umărul de parcă ar fi copt. O cangrenă-i mai lipsea. Ce s-ar face atunci? începea să se neliniştească tot mai mult pentru rană.

— Nu mai avem mult, spuse Kuleş. Trecem un râuleţ şi dăm de tabără.

Levciuk oftă obosit şi se uită la micuţ – acesta dormea liniştit în braţele sale. Drumul cobora de pe o colină plină de brazi spre un aluniş de lângă râuleţ. Pe neaşteptate, văzură cum, de partea cealaltă, prin smârcuri, parcă tăindu-le calea, fugeau în dezordine nişte oameni înarmaţi. Unul din ei, zărindu-i la rândul său, le făcu cu mâna şi Kuleş trase de dârlogi.

— Ce este?

Pe drum veni în fugă un bărbat negricios, cu o expresie aspră în privire, îmbrăcat într-un veston nemţesc, cu un automat nemţesc în mină. Pe pieptul lui se legăna un binoclu nemţesc uriaş şi Levciuk deduse că este unul din comandanţii de aici.

— Kuleş, stai! strigă comandantul şi-şi azvârli pe umăr automatul. Cine-i ăsta? zise, străpungându-l cu o

privire bănuitoare pe Levciuk.

— E din Gheroiskaia, răspunse pentru el Kuleş. Uite, îl ducem pe ăla micu' în tabăra de familişti.

— Care ăla micu'?! strigă revoltat comandantul. Intraţi în rânduri! Nemţii au spart frontul, auzi ce-i acolo?

Din aluniş se răspândiră pe drum, vreo douăzeci de partizani. Toţi arătau obosiţi, probabil alergaseră îndelung, şi se opriră nehotărâţi unul după altul, ascultând la răţoiala neaşteptată a comandantului faţă de Kuleş, pe care-l ştiau, şi faţă de partizanul necunoscut din Gheroiskaia.

— Cum să intrăm în rânduri cu copilul? se împotrivi Kuleş.

— Bine, tu du copilul! hotărî repede comandantul. Iar tu în rânduri! Unde ţi-e arma?

— Nu am, spuse Levciuk. Am un pistol.

— Intră în rânduri cu pistolul. După mine, marş!

Levciuk zăbovi o clipă, vrând să spună că este rănit, însă feţele înfierbântate – ale comandantului şi ale luptătorilor – l-au făcut să înţeleagă că e mai bine să se supună. Asemenea oameni nu prea stau să te roage sau să-ţi asculte dezvinovăţirile, asemenea oameni, de obicei, dacă li se pare că ceva nu-i în ordine, pun mâna pe pistol. Levciuk ştia asta din proprie experienţă.

Îi dădu copilul lui Kuleş, care, foarte neîndemânatec, cu o grijă exagerată, îl ridică în şa lângă sine.

Principalul e să-l dai unei femei. Să-l hrănească, îi aminti Levciuk.

— Se face. N-ai grijă.

Negriciosul cu ochi aprinşi dădu fuga pe colină şi se uită de jur-împrejur. Levciuk stătea cuprins de nelinişte, cu teama bruscă în suflet ca partizanul Kuleş să nu-l scape cumva pe micuţ. Iar acesta, dând pinteni calului cu tocurile tocite, întoarse capul şi-i strigă:

— Hei, dar cum îl cheamă?

— Cum îl cheamă? se miră Levciuk.

Într-adevăr, poate că se despărţea de el pentru totdeauna şi nu-i dăduse niciun nume. Da' parcă se

gândise la nume? Păi, nici nu sperase să mai aibă nevoie de nume vreodată.

— Viktor! strigă el, amintindu-şi de numele lui Platonov. Viktor, aşa să spui, iar numele de familie Platonov. Dacă cumva…

— Am înţeles!

Kuleş porni călare pe drum şi în curând dispăru după o cotitură în aluniş, iar Levciuk, scuturat de un fior rece în hainele ude, fugi după oacheş. Se şi auzea cum în partea aceea au început să bubuie armele şi primele gloanţe şuierătoare să sfâşie aerul dimineţii…

Cu câtva timp mai înainte, Levciuk începuse să se uite la balcoane şi treptat, cu oarecare întârziere, ghici că al doilea balcon deasupra intrării este al lor. Într-adevăr, dacă apartamentul este pe stânga palierului, înseamnă că ferestrele dau în curte, exact unde era acest balcon, cu o uşă îngustă de sticlă şi cu nişte flori în ghivece agăţate de balustradă. Tot acolo se vedeau un fotoliu de răchită, o măsuţă. De pe acoperiş atârna un cablu gros de antenă. Şi pe neaşteptate pentru el, văzu acolo o femeie tânără într-un capot de culoare deschisă, care ieşi pe nesimţite din cameră şi începu să ude, cu un borcan de sticlă în mină, florile. Se uită în jos şi din nou dispăru neauzită în locuinţă, lăsând uşa de la balcon deschisă.

Levciuk şedea mai departe, nefiind în stare să înţeleagă tâlcul apariţiei ei, deşi ştia că i s-a împlinit dorinţa. Da, a venit clipa întâlnirii aşteptate ani în şir. *El e acolo*! Cu un sfert de oră mai înainte, Levciuk zărise cu coada ochiului cum intrase o pereche pe uşa blocului, dar îi văzuse din spate. Era un bărbat nu prea înalt, cu umeri înguşti, coate subţiri, care ieşeau din mânecile scurte ale tricoului, şi nu-i dăduse atenţie. În imaginaţia sa Platonov arăta altfel. Şi rămase mai departe, uitându-se la fiecare din rarii trecători întâmplători. Se părea însă că venise momentul să se ridice. Viaţa rar îl răsfaţă pe om cu împlinirea speranţelor sale. Face după vrerea sa de obicei. Dar şi omului îi place să stăruie în ale sale, şi uite aşa se nasc conflicte care uneori se termină prost.

Se poate ca tot ce visase Levciuk vreme de treizeci de ani să fi fost doar o joacă de copil, nimic mai mult, şi acum totul să i se înfăţişeze altfel. Dar el trebuia să ştie *cum* anume. Prea multă semnificaţie avea pentru el episodul acela din viaţa lui de partizan şi nu putea fără un motiv temeinic să-l nesocotească. Cu atât mai mult cu cât după aceea norocul îl părăsise şi nu a făcut nimic deosebit. La sfârşitul blocadei, îi amputaseră braţul şi el a luat locul lui Griboed în grupa sanitară – de îngrijitor de cai. Şi la cai ce merite poţi avea? Trăia cu amintirea celor dinainte, dintre care cel mai important era că-l salvase de haita lupilor pe acest copil, dispărut apoi pentru el cine ştie pe unde. Din clipa când a plecat Kuleş cu el, nu l-a mai văzut niciodată. Îi întreba pe toţi, cum se ivea prilejul, dar în zadar. Cine avea timp să se intereseze de un prunc, dacă se prăpădeau sute de oameni puternici, rezistenţi. cunoscuţi! Nici decoraţie nu i-au dat. Cât timp a luptat el nu prea se dădeau decoraţii, iar când au început să se dea mai des, n-a mai luptat el, s-a făcut căruţaş. De aceea cea mai înaltă decoraţie pentru el era acest prunc, acum un cetăţean cu drepturi depline, Viktor Platonov.

Încet, biruind greutatea neaşteptată din picioare, Levciuk s-a ridicat de pe bancă şi s-a îndreptat spre intrare. Emoţia l-a cuprins deodată pentru toate: pentru grozăviile acelea trăite demult, pentru întâlnirea, după care tânjise aproape treizeci de ani, pentru viaţa sa care oricum se apropia de scapăt…

Învingând valul neplăcut de slăbiciune, încet, cu opriri, a urcat scara până la etajul doi. Uşa cunoscută era şi de astă dată închisă, dar acum auzea dincolo de ea prezenţa oamenilor şi a apăsat pe butonul soneriei. Aştepta să-i deschidă cineva, dar în loc de aceasta a auzit un glas plin, blajin, venind de undeva din apartament:

— Da, da! Intraţi, nu-i încuiat.

Şi el, uitând să-şi scoată şapca, apăsă pe clanţa uşii.

În colecţia Globus
Au apărut:
WILLIAM GOLDING

Martin cel avid
PAUL GUIMARD
Strada Le Havre Bunurile vieţii
HERNADY GYULA *Fortăreaţa*
ALEX LA GUMA *Ţara de piatră*
CESARE PAVESE *Plaja. Vara de neuitat*
EM. ROBLES
Sirenele
IVAN SLAMNIG *Partea cea bună a curajului*
VLADIMIR SOLOUHIN *Sentinţa*
HERMANN TEIRLINCK *Rolanda*
JOHN UPDIKE *Muzee şi femei*
SIMON VESTDIJK *Călătorie în Jamaica*
KURT VONNEGUT jr.
Fii binecuvântat, domnule Rosewater
JOHN WAIN *Un cer mai mic*
Vor apărea:
GRAZIA DELEDDA *Porumbei şi ulii*
ASSIA DJEBAR *Nerăbdătorii*
MAX FRISCH *Gantenbein va fi numele meu*
NAT ALIA GINZBURG *Lexic familiar*
JEAN GIONO
Unul din Baumugnes Otavă-Dezertorul
BRIAN GLENVILLE *Ţipătul greierilor*
PETER HÄRTLING
Hubert sau întoarcerea la Casablanca
ERNST JÜNGER *Praştia*
PATRICK MODIANO *Strada dughenelor întunecate*
AMOS OZ *Dragul meu Michael*
NINO PALUMBO *Ziarul*
MANUEL PUIG *Cel mai frumos tango*
HENRI QNEGFÂLEC *Furtună la Douarnenez*
CHRISTA WOLF *Despre Christa T.*
Lector: NINA GRIGORESCU
Tehnoredactor: VICTOR MAŞEK
Bun de tipar 28.08.1980. Coli tipar 6, 25.
*
Tiparul executat sub comanda or. 1138 la

întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918”, str. Grigore Alexandrescu nr. 89 – 97
Bucureşti.
Republica Socialistă România